MUUSIKA

1 JAANUAR 2019 2.90 €

- **TIIA TEDER** JA MUUSIKAELU LAHENDUSED
- **LEMBIT AVESSON** – KIRIKUMUUSIK, KELLEST POLNUD KUULDUDKI
- IMMO MIHKELSON **BOSSANOOVA JÄLGEDEL**
- FESTIVAL, MIS PUUDUS – **"TALLINN *FEAT.* REVAL"**

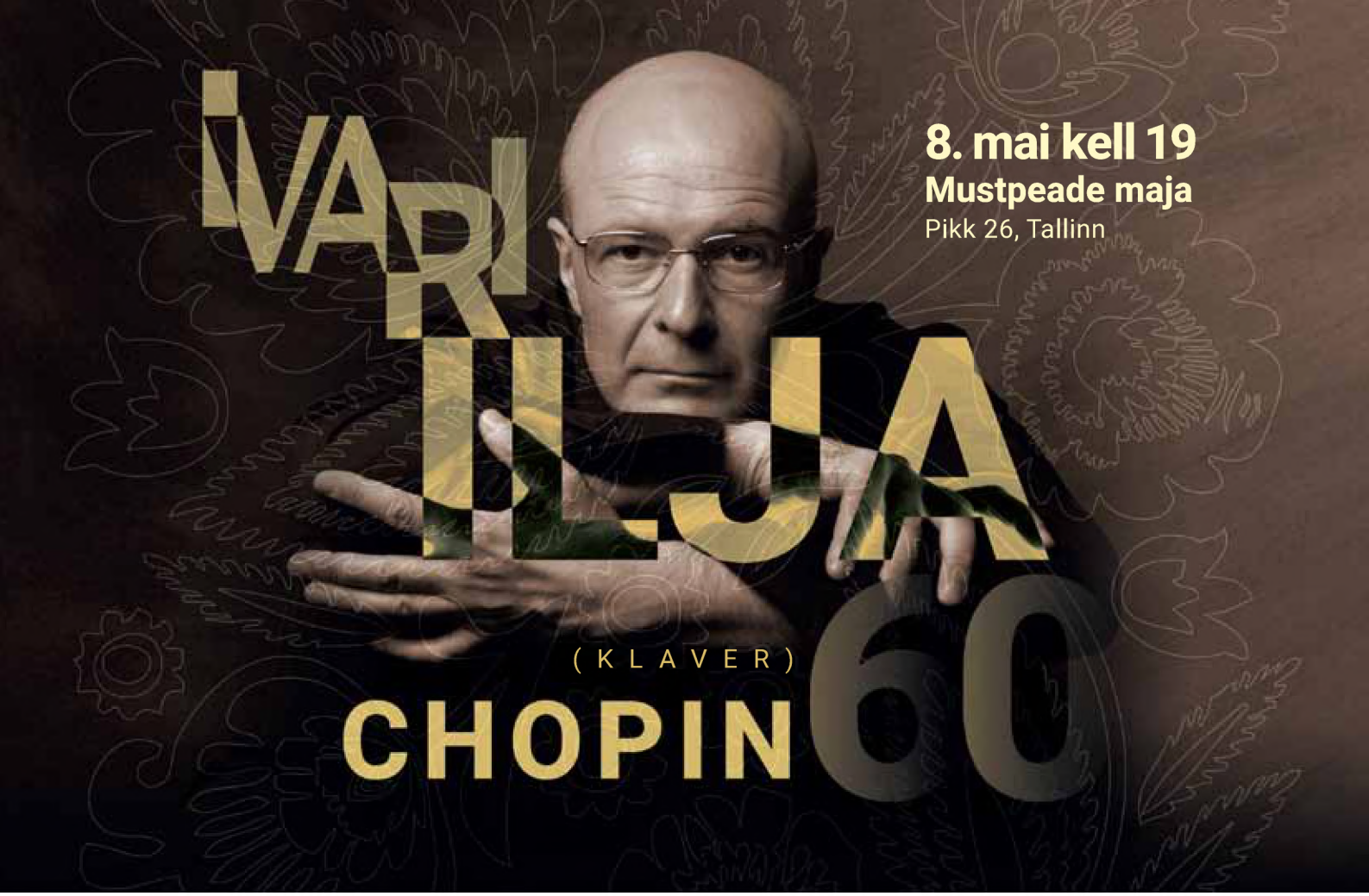

G. OTSA NIM. TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID

JAANUARIS

P 13. jaanuar kell 13
Rakvere Eragümnaasiumi saal
"PÄIKESELE"
Sümfooniaorkestri kontsert
Dirigent Ingrid Roose

K 23. jaanuar kell 18
Rakvere Eragümnaasiumi saal
KAMMERMUUSIKA KONTSERT
Esinevad klaveri eriala õpilased

N 24. jaanuar kell 12.30
Tallinna Jaani kirik
"LÕUNAMUUSIKA"
Esinevad klaveri eriala õpilased

K 30. jaanuar kell 18
Mustpeade maja Valge saal
"OTSA KOOLI NOORED TALENDID"
Otsa kooli solistid koos Tallinna Kammerorkestriga

N 31. jaanuar kell 16
Nõmme muusikakool
OTSA KOOLI MUUSIKAPÄEV

1/2019

Uus aasta on saabunud, aasta lõpu muusikaelu ja "Eesti 100" sündmuste kokkuvõtted tehtud. Nagu ikka, on saabuva aastaga seotud hulgaliselt soove. Neid on igasuguseid, ka selliseid, nagu aastalõpu Postimehes, kus sooviti, et Elvis elaks Elvas ja Bowie Põlvas. Seda ilmselt ei juhtu, aga palju põnevat ja üllatavat on uuel aastal kindlasti ees ootamas.

Ia Remmel

Bossanoova tulek Eestisse
lk **15**

Mall Sarv
lk **22**

Lembit Avesson
lk **12**

PERSOON
2 **Tiia Teder: mõtteid muusikaelust Eesti teise aastasaja algul.**
Ia Remmel

9 MUUSIKAUUDISEID MAAILMAST
Nele-Eva Steinfeld

11 EUROPE JAZZ MEDIA SOOVITAB

EV 100 – UNARUL AARDED
12 **Avessoni avastamas.**
Ene Salumäe

PILK
15 **Bossa jälg meie elus – roostevaba igatsev unistus I.**
Immo Mihkelson

18 **Armastuse lugu ehk Kui tähtis on olla tõsine.**
Kai Taal

21 **Ajalooline murdepunkt Balti keelpillimängijate konkursil.**
Toomas Velmet

MÄLU
24 **Meenutuskilde Mall Sarve 100. sünniaastal.**
Ada Kuuseoks

ARVAMUS
25 **Ernesaksa eeskuju.**
Taavi Hark

MULJE
26 **Muusikaline restart vanalinna pärandile. Festivalist "Tallinn *feat.* Reval".**
Edith-Helen Ulm

29 **Muusikanautleja kontserdimuljeid. Ralf Taali ja Auli Lonksi klaveriõhtutest.**
Virve Normet

30 **ERSO *versus* kakao.**
Kadri Steinbach

31 **Kolm pilku riitusele. ERSO kontsert "Kroonimismissa" 7. detsembril.**
Aare Tool

32 **"IDeeJazziga" kaamose vastu.**
Jorma Toots

34 **Jazzmuusikute Eesti-ülistus. Kontserdist "9 hümni vabadusele".**
Joosep Sang

35 **Laulu ja lauljate pidu Saku suurhallis. Kontserdist "Paneme aja seisma".**
Marje Ingel

36 MUUSIKAUUDISEID EESTIST

40 HELIPLAATIDE TUTVUSTUS

KAANEFOTO KAUPO KIKKAS

MUUSIKA

Peatoimetaja **Ia Remmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Tiina Mattisen** tiinamattisen@gmail.com
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Reklaam **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keel ja korrektuur **Virge Joamets**

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülg: **www.ajakirimuusika.ee**
Digiväljaanne paberväljaande tellijale: **www.kultuurileht.ee**
Trükitud **Aktaprindis**
Kukermiidi tn 10, 11216 Tallinn

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Tellimine: AS Express Post
Peterburi tee 34-5,
Tallinn 11415
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
E-arve püsimaksega **1,60** eurot number
Aastatellimus **28** eurot
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 22 eurot.
Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee

FOTO KAUPO KIKKAS

Tiia Teder: mõtteid muusikaelust Eesti teise aastasaja algul

Ia Remmel

1995. aastal loodud Klassikaraadio on Eesti muusikamaastikul juba kindel bränd ja tema kindel positsioon – ka võrdluses maailma teiste samalaadsete raadiotega – kõneleb nii kultuuri olulisusest Eestis kui ka raadio valitud õigest liikumissuunast. Kõigi nende aastate jooksul on Klassikaraadio peatoimetaja Tiia Teder seda meediakanalit targalt tüürinud läbi meie kultuurielu tõusude ja mõõnade, karide ja avavete.

Vestleme aasta lõpu lähenedes juba vaatega uude aastasse. 2018 oli "Eesti 100" juubeliaasta, eriti suure hulga kultuurisündmustega. Mis sellest aastast eriti meelde jäi?

Eks meile olid kõige haaravamad need sündmused, kus saime raadioga kaasas olla ja neist kuulajatele reportaaže anda: Eesti Filharmoonia Kammerkoori välisreisid, ERSO tuurid, Pärnu muusikafestival, Eesti Festivaliorkesti ja Paavo Järvi suured kontserdid BBC "Promsil" ja Elbphilharmonie's.

Sündmusi oli palju, sest osa neist sai tuge "Eesti 100" toetusprogrammist. Rahastasid palju ka Kultuurkapital ja kultuuriministeerium. Tänu sellele oli suuri üritusi ka välismaal.

Ma tundsin puudust sellest, et neist sündmustest ei tulnudki kokku tervikpilti, mida kõike "Eesti 100" raames ette võeti. Meedias oli infot ja lugusid siit ja sealt, aga tervikpildiks nad ei koondunud.

"Eesti 100" üritustel oli oma kodulehekülg, eks seal nad koos olid. Paljud sündmused olid ka samad, mis ikka, ainult neile oli "Eesti 100" juurde lisatud. Kuid peab tunnistama, et muusikasündmustest olid huvitavamad just need, mis olid ekstra selleks puhuks tehtud. Nagu näiteks "Saja lugu". See mõjus erilisena, nagu omal ajal "Aadama passioon". Olid seal, võibolla mõnevõrra hämmeldunud, aga teadsid, et nägid midagi erilist.

Mul oli ka oma "Eesti 100" "ekstra" – see, mis organistid ette võtsid, kui mängisid aastal jooksul 12 eesti orelisonaati Alfred Karindilt, Artur Kapilt, Juhan Aavikult, Johannes Hiobilt, Johannes Kappelilt, Edgar Arrolt, Els Aarnelt ja Kaljo Raidilt. Ma ei teadnudki, et Eestis on kirjutatud nii palju kapitaalseid, mitmeosalisi orelisonaate. Ainuüksi Alfred Karindil on neid viis. Ja tema 2. sonaat kõlas praktiliselt esiettekandes, noot leiti juhuslikult Muusikafondist.

Mina sain sellest projektist osa nende Kultuurkapitali taotluse kaudu. Juba sealt oli näha suurt pühendumist ja panustamist.

Kuidas läks Klassikaraadiol 2018. aastal?

Väga hästi, meil oli eredate sündmustega aasta, samuti kerkis kuulajate arv. Kantar Emor muutis eelmisel aasta oma auditooriumiuuringu meetodit. Kui varem saadeti küsitlusvihik inimestele koju ja vihikusse tehti linnukesi, siis nüüd on *day-after-recall*-meetod – helistatakse ja küsitakse, mida eile kuulasid. Klassikaraadio kuulajaskond selle metoodikaga rohkem kui kahekordistus – kui varem oli numbriks 40 000 kuulajat, siis uus uuring andis 93 000. See näitab, et Klassikaraadio bränd on Eestis tuntud, väikesed projektid, mida oleme teinud, on vilja kandnud, raadio on ennast kinnistanud ja seda kuulatakse.

Eestlased üldse kuulavad raadiot palju. EBU (European Broadcasting Union – Euroopa Ringhäälingute Liit) uuring näitas, et eurooplane kuulab raadiot keskmiselt kaks ja pool tundi päevas, eestlased ligi tunni võrra rohkem, ja selles edetabelis oli Eesti Euroopas kolmandal kohal, meist eespool olid vaid Iirimaa ja Belgia.

Klassikaraadiol on kõigi nende aastate jooksul välja kujunenud selge oma nägu. Millisena näed raadio rolli ja missiooni tänapäeva Eestis ja muusikaelus?

FOTO ERAKOGUST

Rostrum Tallinnas.

Muusika on raadios endiselt kõige olulisem. Muusika järgi tunneb raadio kohe ära ning Klassikaraadio eristub Eestis kõigist teistest jaamadest. Klassikat teised jaamad ei mängi, samuti ei kuule muudel lainepikkustel kuigi palju džässi, maailmamuusikat ja folgikontserte.

Meie kontserdiülekanded on väga olulised, kuulajad on nendega harjunud. Üritame vahendada otse-eetris enamiku olulistest muusikasündmustest ja festivalide tipphetki. Tänavu oli 140 kontserdiülekannet, seda on väga palju. Võib öelda, et Klassikaraadiot kuulates saab Eesti muusikaelust põhjaliku ülevaate.

Kevadel oli meil kohtumine Klassikaraadio fookusgrupiga, et saada neilt tagasisidet. Mind hämmastas, kui hästi olid kokku kutsutud inimesed kursis Klassikaraadio igapäevase saatekavaga. Nad tunnustasid saateid, millesse oli panustatud aega, fantaasiat ja tööd ning hindasid muusikavalikut. "Võimalus, et Klassikaraadiost kuulen midagi sellist, mida ma tahan kuulda, on väga suur," sõnastas üks grupis osalenu.

Arvatakse, et raadio jääb tugevalt püsima niikauaks, kuni saavad valdavaks isesõitvad autod. Sest raadiot kuulatakse praegu palju just autoga sõites.

Sa oled palju teinud Eesti uue muusika heaks, toetanud seda nii ideede kui tegudega. Rostrumi vahendusel on meie loojad ja muusika jõudnud rahvusvahelisele areenile. Millised suundumused on praegu maailmas ja kuidas meie looming seal välja paistab?

Kui me 1990-ndatel rostrumiga liitusime, hinnati seal eelkõige eksperimentaalset muusikat. Uus teos võis olla nagu kõrgtehnoloogiline leiutis spetsialistidest gurmaanidele nautida ja analüüsida. Kui kõlas järjekordne Šostakovitši koopia koopia, nagu mõnel maal veel siiamaani kirjutatakse, siis see ei saanud kõrgeid hinnanguid. Aga 2000-ndatel aastatel hakkas uus muusika muutuma lihtsamaks ja kuulajaga suhtlevamaks, ka raadiopärasemaks. Võibolla on muutustes mingit mõju ka sellel, et raadiotoimetajate seas on järjest rohkem naisi. 1990. aastatel olid EBU raadiote muusikajuhid põhiliselt ainult mehed.

Rostrumiga tegeleb meil raadios nüüd uus põlvkond. Minu tegevusväli on praegu EBU muusikagrupp, kus mu peateema on nüüdismuusika. Nüüdismuusikat laia meediasse saada on üha keerulisem. Mitmes raadios on uue muusika saated lõpetatud või edastatakse ainult internetis. Ida-Euroopa raadiotes on nüüdismuusikal reeglina rohkem eetriaega kui Läänes. Paljudes jaamades saab nüüdismuusika eetrisse vaid kontserdiülekannete või rostrumi programmide kaudu.

Rostrumil on meie muusika silma hakanud ja mõned heliloojad oma teostega – Helena Tulve, Mari Vihmand, Jüri Reinvere, Ülo Krigul – toonud ka peavõidu kas põhi- või alla 30-aastaste heliloojate kategoorias. Enamasti lööb läbi teos, millel on tugev idee ja veel lisaks mingi väike "konks", ootamatu pööre, mis jääb meelde. Loomulikult mõjub helilooja professionaalsuse aste ja tehnika valdamine.

Praegu on tõusnud ka neoromantism ja uus heakõlalisus. On suundumusi, kus kirjutatakse nagu Šostakovitš, Ravel, Prokofjev ja väiteid, et tonaalsus ei olegi veel ammendatud ja seal on veel läbi uurimata alasid.

Praegu peabki kõike palju olema, on ju miljonite võimaluste ajastu. Tundub, et kõik, mida tehakse, ongi õige. Ega muusika suurem romantilisuse poole liikumine ja tema soov vähem krüpteeruda oma keerulisusse pole ju halb – inimlik dimensioon on niimoodi suurem. Nagu elus on tähtis suhelda, on ka muusikale tähtis kuulajaga suhelda.

Mulle ei ole kunagi eriti meeldinud, kui muusikale lisatakse videot ja tantsu. Kunstide süntees on ju omamoodi tore, aga selles vallas on väga keeruline saavutada midagi tõeliselt head. Ja kuna elu on läinud väga visuaalseks, siis lõpuks vaadataksegi videot ja muusikat ei panda tähele.

Viimased aastakümned on olnud suur eksperimenteerimise ajastu. Tundub, et kõike on nüüd katsetatud ja parem oleks juba tagasi pöörduda.

Praegu ongi märgata tagasipöördumist. Tegelikult on kõik olulisem juba aastakümneid tagasi ära proovitud. Aga uuel põlvkonnal, kes peale tuleb, on oma mälukogemus

1990. aastad oli meil keeruline aeg, kus väärtushinnangud kiiresti muutusid ja valitses ühiskondlik segadus. Noorte heliloojate puhul on tunda teistsugust suhet minevikuga. Võimalusi on palju, kõigele olnule pääseb ligi. Oma inspiratsiooni on kergem helidesse realiseerida, kättesaamatuid asju ei ole. Aga infotulvas on samas raskem otsuseid langetada ja mõista, kes sa oled ja mida öelda tahad.

Räägime heliloomingu kõrvale ka meie muusikaelust. Klassikaraadio juhina ja raadio kontserdiülekandeid koordineerides on sul see pidevalt silme ees.

Kuna olen teist ringi ka Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitalis, siis ka seal näeb suurt osa meie muusikaelust, meie muusikute ja korraldajate tegemisi, vajadusi ja plaane. Meil on igal aastal muusikavaldkonnale jagada ligikaudu kaks miljonit, mille sees on ka preemiad, elutöötoetused ja loovisikute toetused. Umbes pool sellest rahast on muusikasündmuste jaoks. Üritusi, millele rahataotlusi esitatakse, on tohutult palju. Selge, et õhust ja armastusest ei saa ükski kontsert teoks. See on lihtsalt ime ja erilist lugupidamist väärt, kuidas korraldajad tükkhaaval toetustest oma eelarve kokku koguvad. Neil on kindel veendumus, et nende festivali on vaja ja see peab jätkuma. Sageli ongi nii, et kui see konkreetne inimene maakonnas kontserte või festivali ei korralda, siis seal polegi muusikasündmusi. Paljud ka ise esinevad oma festivalil. See on mõistetav – sest muusikutelgi on tihti nii, et kui ise endale kontserte ei korralda, siis neid ei olegi.

FOTO ERAKOGUST

Klassikaraadio sünnipäeval koos Anne Prommiku, Anne Ermi, Ivo Heinloo ja Robert Staagiga.

Selline idealism on ju väga ilus.

See idealism hoiabki kõike üleval. Aga publikut kontsertidele saada pole lihtne. Hiiumaal näiteks näen kontserte, kus on põhiliselt kuulamas ainult suvitajad. Raske on end reklaami virvarris nähtavaks teha, oma sündmust nii esitleda, et see kuulajani "läbi murraks" ja meelde jääks.

Kui aga vaadata suuri riiklikke kontserdiorganisatsioone, nagu näiteks Eesti Kontsert, kes sel sügisel oli palju meedia tulipunktis - mis oleks selle organisatsiooni esmane funktsioon?

Ma ei tea, kuidas see on praegu sõnastatud, aga Eesti Kontserdi mõte võiks olla see, et ta tagab kontserdielu kõikjal üle Eesti. Minu nägemuses peaks Eesti Kontsert olema kogu Eesti kontserdikorraldusliku mitmekesisuse keskel nagu selgroog või tüvi, millele teised korraldajad lisavad harusid. Muidugi saab Eesti Kontsert suure riikliku organisatsioonina pakkuda ainsana seda, mida teised ei saa – tuua siia suuri välisorkestreid ja kuulsaid soliste. Teistel sellist eelarvet pole. Aga kas Eesti Kontserdi funktsioonide hulka peaks kuuluma ka näiteks ooperifestivali korraldamine, selles ma nii kindel pole.

Üks tähelepanek mu 25 aasta pikkuse raadiotöö vältel: meie kontserdiülekannete hulgas on Eesti Kontserdi kontserte aina vähem. Näiteks 1990-ndatel kogu meie ülekannete plaan koosneski Eesti Kontserdi korraldatud sündmustest – orkestrikontserdid, oratooriumide ettekanded, solistide kontserdid, kammerkontserdid. Aga nüüd vahendame palju ka teiste korraldajate kontserte.

ERSO on kontserdiorganisatsioonina muutunud nähtavamaks ja tegutseb turul aktiivsemalt. ERSO on osanud publikuga edukalt töötada, teha pakkumisi, koostada kontserdisarju, leida sponsorid. ERSO-l on Neeme Järvi, kes publikule väga meeldib. ERSO sarjadel on saalid täis, aga kui nende kontserdi korraldab Eesti Kontsert, on publikut palju vähem.

FOTO ERAKOGUST

Neeme Järvi annab Klassikaraadiole üle oma plaadikogu.

Ja majandamise osas kuulsin hiljuti huvitavat fakti. Eesti Kontserdi eelkäija ENSV Riiklik Filharmoonia sai 1970-ndate keskel riiklikku toetust ainult 15 protsenti eelarvest. Ülejäänu tuli endal teenida. Kuigi võiks arvata, et nõukogude ajal oli kultuur riigi poolt sajaprotsendiliselt toetatud, ei olnudki see nii. Ja filharmoonia teenis oma tegevuseks vajaliku tulu, neil olid suured ettevõtmised Venemaal, suure osa sissetulekust tõid kuulsad popartistid, kuid seda alles 1980-ndatel.

Kui Eesti sai 1991. aastal iseseisvuse tagasi, oli riikliku kontserdiorganisatsiooni säilitamine kultuuripoliitiline otsus – et tagada kontserdielu stabiilsus ja klassikalise muusika kontserdid. 1990-ndatel said Eesti Kontserdist alguse mitmed olulised festivalid ja algatused, asutuse liider Aivar Mäe organiseeris kontserdimajade ehitamise Pärnusse ja Jõhvi, hiljem veel ka Peterburi Jaani kiriku renoveerimise. Eesti Kontsert jäi katusorganisatsiooniks kahele muusikakollektiivile, kuid samuti riigieelarvelised Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja ERSO otsustasid eraldi hakkama saada. Vahepealsetel kümnenditel on aegajalt kostnud hääli ja liikunud ideid, kuidas Eesti Kontserti ümber korraldada veelgi suuremaks, liites riigieelarvelisi asutusi, või killustada kontserdiorganisatsioon regionaalselt väiksemateks osadeks. Eesti Kontserdi sihtasutusel ja uuel juhil tuleb täpsustada tegevuse sihte, kuid teema "kes tellib muusika" puudutab meid kõiki.

Kõnelesid hiljuti Eesti muusikanõukogu avalikul arutelul omaaegse tuntud muusikakriitiku Ofelia Tuisu artiklitest "Kui siiski prooviks... kontserdielu paremini korraldada". Mis sel ajal murekohad olid ja kas on paralleele tänapäevaga?

Ajalehe Sirp ja Vasar veergudel oli sel teemal diskussioon 1972. aastal ja Ofelia Tuisk mõtiskles kontserdielust mitmes numbris. Teemal, miks on kontserdisaalid pooltühjad, tsiteeris Tuisk omakorda 1932. aasta Muusikalehte, kus Juhan Aavik muretseb, et olud on kehvad ja Eesti inimesed pole piisavalt haritud sümfoonilist muusikat kuulama. Nii et publiku hõlmamisega on tegeldud ajast aega. Tuisk paneb imeks, et nii "laulupeorahvas" kui ka muusikaprofessionaalid leiavad harva tee kontserdisaali. Ta pakkus ka pääseteid olukorra parandamiseks. Kontserdielu ette tuleb rakendada "XX sajandi suured võlurid" reklaam, dekoratsioon ja pakend. Kontserdid on liiga vähe "sündmused" ja kontserdisaalis pole hõngu ega meeleolu. Kontserdimajas pole võimalust ei enne ja ega pärast muusika ettekannet meeldivalt aega veeta. Publik ruttab peale kontserti garderoobi nii kiiresti nagu oleks saalis tulekahju puhkenud, ütles Tuisk, ja eks see ole praegugi nõnda. Kontserdisaali kui avatud muusikamaja, kuhu inimesed on oodatud hommikust õhtuni, kus saaks muusikat kuulata ja pärast kontserti muljeid arutada, näeme Helsingis või Reykjavikis, aga Tallinnas sellist ei ole.

Ofelia Tuisk juhtis tähelepanu veel ühele väga olulisele asjale – muusikaelu peaks kujundama publiku vaatepunktist. Saalist lavale vaadates paistab kontsert teistsugune kui lavalt saali vaadates ja muusikapoliitika suunajad on liialt keskendunud lavalolija vajadustele ja ootustele.

Kui aga mõelda kontserdiorganisatsioonide keskel eesti interpreedile – kuidas temal läheb? Kas eesti interpreet saab küllalt esineda?

Eesti interpreedil tuleb konkureerida kogu maailma interpreetidega. Tal pole kerge endale publikut saada ja end vormis hoida.

Kontserte toimub Eestis väga palju, interpreetide liit korraldab oma liikmetele professionaalselt ette valmistatud ja reklaamitud kammermuusika sarju. Eesti klassikainterpreetidele annab võimalusi ka Pille Lille muusikafond ja teised väiksemad korraldajad. Orkestrite ees võiks küll soleerida rohkem eesti muusikuid. Eesti solistid saavad näiteks ERSO-ga üles astuda üsna harva. Sel hooajal soleerisid ERSO ees Age

FOTO ÜLO JOSING

Klassikatäht Tanel-Eiko Novikoviga.

Juurikas, Signe Sõmer – ja publikut oli küllaga. Kui Eesti Festivaliorkester läks Eesti saadikuna ja riigi toetusel esinema kuulsatesse saalidesse, olid solistid välismaised. On muidugi arusaadav, et suured kontserdimajad tahavad teatud tüüpi repertuaari ja tuntud staari. Eks see on nagu praegu spordis, et rahvusmeeskondades on hakanud mängima erinevatelt maadelt värvatud virtuoossed atleedid.

Paavo Järvi on öelnud, et ta ei näe hetkel Eestis sellise tasemega soliste. Erinevalt dirigentidest ja heliloojatest ei ole eesti instrumentalistid siiski rahvusvahelisel tipptasemel veel läbi löönud.

See taandub jälle sellele, et konkurents on rahvusvaheline. Agentuure ei huvita, et sa oled Eestist. Eestil kui maal ei ole nende jaoks piisavalt rahvuslikku eksootikat. Kas publikut huvitab, et artist on Eestist, kaasmaalane? Mingil määral, sotsiaalses mõttes kindlasti. Kuid artisti mõõt on tema looming, tema sarm, tehnika, originaalsus, musikaalsus, loomingulisus.

Kas puudub mingi särav ja rabav originaalsus? Meil on ju väga häid professionaale.

Suured anded ongi nii mõnigi kord erandid, kes rebivad ennast ise areenile. Tuleks kasutada maksimaalselt neid võimalusi, mis meil on, et toetada ja innustada andekaid noori. Heaks näiteks on "Klassikatähtede" konkurss. Klassikatähti tuntakse, inimesed on neile ETV ja Klassikaraadio vahendusel kaasa elanud ja neil on tublisti esinemisi ja muid võimalusi.

Meedia on ka meie kultuurielule tähtis teema. Sügise algul oli mul võimalus intervjueerida ajakirja Gramophone peatoimetajat James Jollyt ja jutt läks ka meedia osale kultuuris. Ka tema ütles, et kõigest jõust peab võitlema, et meedias oleks rohkem klassikakajastusi.

Mitte ainult rohkem, vaid ka milliseid. Meil on puudu sellest, mis Inglismaal on siiski endiselt olemas: nähtuste analüüsidest, üldistustest, fenomenide kirjeldustest. Kultuuriajakirjandus on liiga sündmuspõhine ja keskendunud kontsertide kajastamisele. Tagasiside peab küll olema, aga kui see ilmub kaks kuud hiljem, ei saa potentsiaalsete huvitujate arv olla kuigi suur. Mul pole ka eriti usku hooaegade tagantjärele ülevaadete vajalikkusse.

Muusika on 2000. aastatest kahjuks kogu maailmas oluliselt positsioone kaotanud. Muusika oli pikka aega inimese huvides esimene valik, nüüd aga on need näitajad vähenenud. Videomängud ja visuaalid ekraanidel on huvi muusika pealt ära tõmmanud. EBU ettekannetest nähtub, et veel 1990. aastatel oli muusikamaitse tugevalt polariseerunud. Kes kuulas poppi, seda klassika absoluutselt ei huvitanud. Praegu on olukord muutunud, kuulajad liiguvad vabamalt stiilide ja žanride vahel. Sellist ortodoksset klassikasõpra, kes midagi muud ei kuula, annab nüüdsel ajal otsida. Mõned veel on, aga neid ei tule juurde.

Muusikaajakirjanduses – nii palju kui seda endiselt on –, tunnen puudust üldiste teemade käsitlustest. Näiteks: kuidas muusika inimestele mõjub, kuhu kadus muusikafänlus, kuidas köita publikut, kuidas praegu plaate kuulatakse? Meil on Klassikaraadios saade "Vinüül", kus inimesed räägivad oma plaadikogudest ja lemmikmuusika leidmise lugudest. On veel selliseid inimesi ja selliseid kogusid. Või siis küsimus, kas õppida nooti ja pillimängu või millisel kohal on koolis muusika. Oleme "Klassikaraadio tuleb külla" tuure tehes näinud, et kui koolis pole tugevat muusikaõpetajat või huvijuhti, pole sinna võimalik ka kontserdiga külla minna.

Valusad ja vajalikud küsimused. Tuleks mõtlemiseks ja käsitlemiseks võtta. Samas siiski on meie muusikaelu nii mitmeski valdkonnas tohutult rikas ja on olnud ka edukas. Mida sa möödunud aastast veel esile tooksid?

Muidugi oli tipphetk Neeme Järvi Gramophone'i elutööpreemia ning Eesti Filharmoonia Kammerkoori võit koorikategoorias. Kahju, et see tulemus ning koori ja dirigent Kaspars Putniņsi väga

head töö jäi meie meedias natuke tagaplaanile.

Collegium Musicale oma dirigendi Endrik Üksväravaga on vapustav näide, kuidas inimesed võivad liigutada mägesid, kui nad tahavad. Nad tulevad õhtul pärast tööd kokku, et harjutada, esitada keerulisi teoseid, anda välja tasemel plaate. Sealt edasi on Filharmoonia Kammerkoor, kellel on võimalik tulla igal hommikul proovi ja tegelda ainult laulmisega.

Interpretatsiooni alal oli kahtlemata suurim saavutus Marcel Johannes Kitse peavõit suurel rahvusvahelisel Enescu-nimelisel konkursil Rumeenias. Marcel ongi meie interpretatsiooni tulevikulootus.

Aasta tipphetkede hulka kuuluvad kindlasti Vox Clamantise kontserdid ja album "Sacrum Convivium". Hea meel on, et Mari Kalkuni "Ilmamõtsan" tegi maailmas reise, kütkestas publikut Jaapanis ja Marist tegi festivali "WOMAD" esinemise ajal saate BBC.

2017. aastal oli suur lavamuusikateoste buum – esiettekandele tulid Rasmus Puuri ooper "Pilvede värvid", Rein Rannapi "Nurjatu saar", Märt-Matis Lille "Tulleminek". Millised olid 2018. aasta väljapaistvad uudisteosed?

Minu meelest oli Erkki-Sven Tüüri 9. sümfoonia selle aasta tippteos. Muljetavaldav lugu, tõsise ideega, aga kirjutatud kõigest sisulisest tõsidusest hoolimata väga selgelt ja arusaadavalt. See teos tõmbab sind mugavustsoonist välja ja sellel on tugev järelmõju. Väga eriline oli Jüri Reinvere orkestriteos "… ja väsimus õnnest nad tantsima viis". Põnev ideega lugu, millel oli mingi "konks", mis pani väga ärksalt kuulama. Teos on targalt komponeeritud, kus mõistuse ja emotsioonide osa on väga heas tasakaalus. Olen näinud ka Jüri ooperit "Peer Gynt", ta on suutnud oma helikeeles rakendada neid tarkusi, mida on teistelt heliloojatelt tajunud, on õppinud vanadelt meistritelt ja hinganud uut. Tal ei ole ka seda probleemi, nagu sageli ka väga headel eesti heliloojatel, et teos nagu ei vormu. Jüril on tugev vormitaju.

Helena Tulve "Tundmatuis vetes" oli väga huvitav lugu. Helena helifilosoofia on selline, kus seesmine pool on väljapoole mängitud, helid on pandud nagu teise olukorda. Mulle meeldis teose ülesehitus, pikk aeglane olemine lõpus. Siin oli rohkem rütmilist aktiivsust, mida tal varem võibolla pole niisugusel kujul muusikas olnud. See oli poeetiline, kurb ja ilus teos.

Noortest pakkus mulle huvi Liina Sumera. See, kuidas ta elektroonikat käsitleb muusikas, on omajagu ebatavaline, aga selles on positiivsust. Seal ei ole elektronmuusikale omast kapseldumist.

Hämmastav ja märgiline sündmus oli, kui Tõnu Kaljuste kandis ette Tobiase "Joonase lähetamise" algversiooni. Sellele teosele kuulub eesti muusikaloos huvitav lehekülg, mis algversiooni kuulates muutus kirkamaks.

Aga arvatavasti kogu aasta tipuks jääb Pärdi keskuse valmimine. See pole isegi mitte aasta sündmus, vaid miski, mis kõrgub üle aastate. Tulemus on nii arhitektuuriliselt kui ideelt erakordne. Keskusest saab kindlasti koht, kuhu inimesed tahavad minna, kuhu viiakse külalised ja suunatakse turistid.

Kuid keskusest veelgi olulisem on Pärdi muusika. Tema helimaailma tähendust meile ei ole võimalik ülehinnata. Tema teosed ühendavad inimesi nii tugevalt ja teevad neile head.

Kas Pärt võiks olla meie sümbolhelilooja?

Ta on meie sümbolhelilooja, nagu Sibelius soomlastel, kuigi hoopis teist tüüpi. Nad tegutsesid eri aegadel ja erinevates situatsioonides, aga fenomenis on sarnasust.

Pärt on meie sümbol selles mõttes, et ta on meie maa suur helilooja, kellel on midagi anda kogu maailmale. Ja muusika mõju ei maksa alahinnata. M

FOTO ERAKOGUST

Arvo Pärt saamas preemiat "Kõigi aegade parim Eesti klassikaplaat". Muusikaüldsus valis parimaks tema ECMi plaadi "Tabula rasa".

Nele-Eva Steinfeld
muusikaajakirjanik

Grawemeyeri preemia hollandi heliloojale Joël Bonsile

Grawemeyeri heliloomingu preemia on üks prestiižsemaid kaasaegse muusika auhindu, seda võrreldakse sageli Nobeli preemiaga. Esmakordselt anti see välja 1985. aastal. Laureaadi otsustab Louisville'i ülikooli Grawemeyeri fond, valitute hulgas on olnud näiteks Lutosławski, Ligeti, Adams, Boulez ja Esa-Pekka Salonen.

Tänavu pälvis selle 100 000 dollari suuruse preemia hollandi helilooja Joël Bons. Tunnustuse tõi teos "Nomaden", milles põimuvad lääne muusikatraditsioonile omased pillid teistest kultuuriruumidest pärit instrumentidega. Bons hakkas eri kultuuride elemente loomingus ühendama juba 1980-ndatel aastatel, mil ta külastas esmakordselt Hiinat ning alustas koostööd mitme sealse heliloojaga. Bons on korraldanud ka kultuurideüleseid festivale ning sellest tööst kasvas välja tema Atlas Ensemble. 2009 asutas Bons Atlase akadeemia, mis on oma olemuselt laboratoorium eri kultuure siduva muusika loomiseks. Bons on kirjeldanud oma võidu toonud teost Atlas Ensemble'i portreena. See koosneb mitmest üsna lühikesest osast; esituse käigus on tšellist justkui nomaad, kes rännakul olles kohtub ja astub dialoogi teiste instrumentidega, mida võib helilooja sõnul sümboolselt pidada justkui kultuuride vaheliseks dialoogiks.

FOTO CONSERVATORIUM VAN AMSTRDAM

Joël Bons.

"Nomaden" jõuab peagi plaadifirma BIS vahendusel ka helikandjale. Juhuslikult on see esimene plaat, mille BIS annab välja oma uues, keskkonnasõbralikus pakendis. Nn *ecopack* on täies mahus taaskasutatav ning ka varasemast kergem, vähendades firma sõnul plaatide transpordiga kaasnevaid heitmeid.

Läti oma "Verbier'" festival

30. novembril Riias toimunud pressikonverentsil avalikustati põnev uudis, et 2019. aasta suvel toimub esmakordselt Riia Jurmala muusikafestival. Tegemist on väga ambitsioonika projektiga ning juba esimesel korral on festivali jaoks planeeritud kokku neli nädalavahetust. Igaks nädalavahetuseks on festivalile kutsutud üks tipporkester: 19.–21. juulini Baieri Raadio sümfooniaorkester Mariss Jansonsi juhatamisel, 16.–18. augustini Venemaa rahvuslik sümfooniaorkester Mihhail Pletnjoviga eesotsas, 23.–25. augustini Zubin Mehta juhatatav Iisraeli filharmooniaorkester ning viimasena, 30. augustist 1. septembrini Gianandrea Noseda juhatatud Londoni sümfooniaorkester. Samuti avaldati festivalil osalevate solistide nimesid: pianistid Murray Perahia, Yuja Wang, Seong-Jin Cho, Lukas Geniušas, Lucas Debargue, viiuldajad Leonidas Kavakos ja Vadim Repin, tšellist Misha Maisky. Festivali neli nädalavahetust täidetakse nii orkestri- ja kammermuusika kui ka soolokontsertidega. Festivali eesotsas on tuntud ja kogenud korraldajad, nt Verbier' festivali asutanud ja seda 25 aastat juhtinud Martin Engström, samuti Verbier' festivali kaasasutaja, Londoni produktsioonifirma Idili Live juht Miguel Esteban. Riia Jurmala muusikafestivali rahastab BMS fond, mille eesmärk on korraldada Lätis maailmatasemel klassikalise muusika üritusi. Kui 2019. aasta suveks on festivalile planeeritud neli nädalavahetust, siis aasta hiljem peaks see kahe nädalavahetuse võrra pikenema ning 2021. aastal on pikkus juba 8 nädalavahetust.

Esa-Pekka Salonen loobub Londoni filharmooniaorkestri peadirigendi kohast

Esa-Pekka Salonen teatas, et ta loobub 2020/21. hooaja lõpus Londoni filharmooniaorkestri peadirigendi kohast. Salonen on selle orkestriga koostööd teinud juba 1983. aastast alates, peadirigendiks sai ta 2008. aastal. Tema uueks koduorkestriks saab 2020. aastal San Francisco sümfooniaorkester, kui ta võtab ameti üle selle praeguselt juhilt Michael Tilson Thomaselt. Londoni orkestri esindaja Michael Fulleri sõnul tundis kollektiiv juba 1983. aasta esimestest kohtumistest alates erilist sidet Saloneniga ning tema juhatatud kontserdid, projektid ja ringreisid on orkestrantidele olnud karjääri kõrghetked. Nüüd asutakse otsima uut peadirigenti.

FOTO ELLE LOGAN

Donatella Flicki konkursi võitja Felix Mildenberger.

Donatella Flicki konkurss

20.–22. novembrini peeti Londonis Donatella Flicki nimelist dirigentide konkurssi. Finaalis võtsid Londoni sümfooniaorkestri ees üksteiselt mõõtu Felix Mildenberger Saksamaalt, Harry Ogg Suurbritanniast ja Alexander Colding Smith Taanist. Võistlusrepertuaaris olid muu hulgas Wagneri "Nürnbergi meisterlauljate" avamäng, Prokofjevi 2. viiulikontsert (solist Vadim Repin) ja Kodály "Galánta tantsud". Žüriisse kuulusid Sian Edwards, Tadaaki Otaka, François-Xavier Roth ja Yan Pascal Tortelier ning muusikuid Londoni sümfooniaorkestrist.

Konkursi võitja on 28-aastane Felix Mildenberger. Lisaks auhinnarahale 15 000 naela saab ta kätt proovida Londoni sümfooniaorkestri abidirigendina, mis võimaldab töötada Sir Simon Rattle'i ning Gianandrea Noseda ja François-Xavier Rothi kõrval. Viimane neist on ka ise varasem Donatella Flicki konkursi laureaat. Seni on Mildenberger töötanud abidirigendina Prantsuse rahvusorkestri juures. 2015. aastal võitis sama konkursi Elim Chan ja finaali kolme parema sekka jõudsid eesti dirigent Mihhail Gerts ja tšehh Jiří Rožeň, 2010. aastal jõudis kolme parema hulka Kristiina Poska.

Daniele Gatti uus ametikoht

Rooma ooperiteater valis oma uueks kunstiliseks juhiks dirigent Daniele Gatti, kellega sõlmiti leping 2021. aasta lõpuni. See valik äratas palju tähelepanu, kuna tänavu augustis eemaldati Gatti Amsterdami kuningliku Concertgebouw' orkestri peadirigendi ametist, põhjuseks Washington Postis ilmunud artikkel, millest selgus, et Gatti oli Hollandis oma naiskolleege seksuaalselt ahistanud. Concertgebouw' esindaja sõnul vastas artiklis avaldatu tõele ning usaldus dirigendi ja orkestri vahel kadus. Rooma ooperiteatri esindaja õigustas Gatti palkamist asjaoluga, et kõiki inimesi loetakse seaduse ees võrdseks ning kuni süüd ei ole tõestatud, tuleb inimene lugeda süütuks, tõdedes samas, et süüdistused on rängad. Dirigent ise on kõik süüdistused tagasi lükanud. Gattil on Rooma ooperiteatriga soojad suhted. Tänavu juhatas ta seal juba kolmandat korda järjest hooaaja avaetendust. Gatti väljendas rõõmu, et on edaspidi Rooma ooperiteatriga tihedamalt seotud. Paraku varsti pärast uudise avalikustamist tabas Gattit südame arütmia, mistõttu ta tühistas mitmed selle hooaja kontserdid, et koormust vähendada. Muu hulgas jäävad ära etteasted Gewandhausi orkestriga veebruaris ja Berliini filharmoonikutega aprillis. Rooma ooperiteater on viimasel ajal maadelnud kehva reputatsiooniga, alates mõne aasta tagusest ajast, mil Riccardo Muti pikkadest ametiühinguga vaidlustest tüdinuna sealse ameti maha pani. Gattit palgates loodab Rooma ooperiteatri taas rohkem pildile saada.

Pianist Paul Lewis loobub Leedsi konkursi juhtimisest

Pianist Paul Lewis teatas hiljuti, et loobub edaspidi Leedsi konkursi kunstilise juhi kohast, mis jätab sellesse ametisse vaid Adam Gatehouse'i. Pärast 2018. aasta õnnestunud konkurssi on Paul Lewis otsustanud enam keskenduda isiklikule rahvusvahelisele soolokarjäärile. Lewisel on väga hea meel, et sai osaleda Leedsi klaverikonkursi värskendamisega tegelnud meeskonna töös alates ajast, mil Fanny Waterman 95-aastasena 2015. aastal selle kunstilise juhi kohast loobus.

Krasnojarski lennujaam saab Dmitri Hvorostovski nime

Venemaal Krasnojarski krais asuv Jemeljanovo rahvusvaheline lennujaam saab kuulsa laulja Dmitri Hvorostovski nime. Hvorostovski suri möödunud aasta novembris pärast kahe ja poole aastast võitlust ajukasvajaga. Jemeljanovo lennujaam avati 1980. aastal; see on 27 kilomeetri kaugusel Krasnojarskist, kus möödus Hvorostovski lapsepõlv. 23-aastaselt sai Hvorostovskist Krasnojarski ooperi solist. Kuigi Dmitri Hvorostovski oli maailmakodanik, pidas ta oma juuri väga oluliseks ning külastas Venemaa eri paiku kontsertidega nii tihti kui võimalik. Laulja tõusis maailmalavadele 1989. aastal, võites BBC konkursi "Cardiff Singer of the World" ja jättes teisele kohale võimsa bassbaritoni Bryn Terfeli.

Genfi konkursi tulemused

29. oktoobrist 14. novembrini toimus 73. rahvusvaheline Genfi konkurss, kus sel aastal olid võistlustules pianistid ja klarnetimängijad. Tegu on maailma ühe vanima rahvusvahelise konkursiga,

see asutati 1939. Tänavu oli rekordarv osaleda soovijaid – 418, neist 248 pianistid ja 166 klarnetistid vanuses 14–29 eluaastani kokku 49 riigist. Žürii valikul jõudis lindivoorust edasi 48 pianisti ja 42 klarnetisti, millele järgnes neli vooru Genfis.

Klaverikonkursi žüriisse kuulusid hispaanlase Joaquín Achúcarro juhtimisel teiste hulgas veel Peter Donohoe Inglismaalt, Björn Lehmann Saksamaalt, Andrei Pisarev Venemaalt. Esikoht läks jagamisele 24-aastase prantslase Théo Fouchenneret' ja 26-aastase venelase Dmitri Šiškini vahel. 26-aastane San Jittakarn Taist pälvis kolmanda preemia.

Klarnetikonkursi žüriisse kuulus seitse tuntud klarnetisti, neist kuulsaimad Romain Guyot Prantsusmaalt ja Kari Kriikku Soomest. Esikoha pälvis 22-aastane itaallane Kevin Spagnolo, talle järgnesid 24-aastased portugallased Vitor Fernandes ja Carlos Ferreira. Järgmisel aastal toimub konkurss löökpillimängijatele ja komponistidele.

VARIA

Rhinegoldi gruppi kuuluvad muusikaajakirjad, mis ilmuvad Londonis ja Manchesteris, ostab ära Mark Allen Group. Viimane on ka näiteks Gramophone'i omanik. Müüki läksid Classical Music, Choir & Organ, International Piano, Teaching Drama ja Music Teacher.

New Yorgis peetud Thelonious Monki jazziinstituudi rahvusvahelisel klaverikonkursil tuli üllatusvõitjaks üsna tundmatu 24-aastane iisraeli jazzpianist Tom Oren. Auhinnaks pälvis ta 25 000 dollarit ja plaadilepingu.

Kaks aastat pärast Hamburgi Elbphilharmonie avamist on kontserdimaja ülakorrustel asuvast 54-st luksuskorterist ära müüdud viimane. 287-ruutmeetrine korter läks ostjale maksma üle 11 miljoni euro. M

JAANUARISOOVITUS

Europe Jazz Media soovitab

Igakuises kuulamissoovituses osaleb kaksteist väljaannet. Loetelu koosneb uutest plaatidest, mis on köitnud gruppi kuuluvate ajakirjanike tähelepanu. Valik ei väljenda plaadi müügitulemusi.

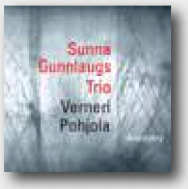

Christine Stephan, JazzThetik (Saksamaa):
Sunna Gunlaugs, "Ancestry".
(Galileo)

Madli-Liis Parts, Muusika:
Shai Maestro, "The Dream Thief".
(ECM)

Paweł Brodowski, Jazz Forum (Poola):
Aga Zaryan, "What Christmas Means to Me".
(Centrala)

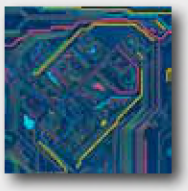

Mike Flynn, Jazzwise (Suurbritannia):
Chris Potter, "Circuits".
(Edition)

Henning Bolte, Written In Music (Holland):
Aviva Endean, "cinder : ember : ashes".
(Sofa Music)

Anna Filipieva, Jazz.Ru (Venemaa):
Oleg Grymov Quintet, "Masala Life".
(Fancy Music)

Cim Meyer, Jazz Special (Taani):
Stefan Pasborg, "Solo".
(limited edition)

Luca Vitali, Giornale della Musica (Itaalia):
Paolo Angeli, "22:22 Free Radiohead".
(ReR Megacorp)

Lars Mossefinn, Dag & Tid (Norra):
Building Instrument, "Mangelen min".
(Hubro)

Axel Stinshoff, Jazz thing (Saksamaa):
Makaya McCraven, "Universal Beings".
(International Anthem)

Jan Granlie, salt-peanuts.eu (Norra-Taani):
Eric Dolphy, "Musical Prophet – The Expanded 1963 New York Studio Sessions".
(Resonance)

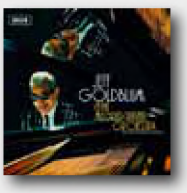

Viktor Bensusan, jazzdergisi.com (Türgi):
Jeff Goldblum and the Mildred Snitzer Orchestra, "The Capitol Studio Sessions".
(Decca)

Vaata lisa **europejazzmedia.net**

Avessoni avastamas

Ene Salumäe
organist

Kui valmistusin mais 2013 oma soolokontserdiks Toronto Vana-Andrese kiriku ligi saja-aastasel Casavant'i orelil, pärisin kohalikelt eestlastelt, kes nende muusikutest on sellel haruldasel ja suurepärasel pillil varem mänginud. Erilise lugupidamisega meenutati pikaaegset organisti, koorijuhti ja heliloojat Lembit Avessoni (1925–2008). Sellenimelisest muusikust ei olnud ma siis kuulnudki, kuigi olin juba aastaid püüdnud oma repertuaari täiendada väliseesti heliloojate teostega.

Kui uurisin, kas Lembit Avessonil võiks ka oreliteoseid olla, toodi mulle tema tegevusajast kirikusse jäänud paar käsikirjalist lehte kolme lühikese orelilooga. Need olid "Procession" (2007), "Lobet den Herren" (1970) ja "Pastorale-Trio" (1959). Proovisin lugusid kohe selsamal orelil, kus helilooja ise neid kunagi mängis. Helikeel võlus värskuse ja huvitava harmooniaga. Kuulnud, et keegi ei olegi pärast helilooja surma neid mänginud, esitasin kontserdi lisaloona tõenäoliselt Avessoni ühe viimase oreliteose "Procession", jagades publikuga ka oma vaimustust selle leiu üle. Pärast kontserti tulid mitmed inimesed tänama ja heliloojast südamlikke meenutusi jagama. Nii algas minu teekond Lembit Avessoni avastamisel!

Kes oli Lembit Avesson?

Neist kolme oreliteose käsikirjast ja kaasaegsete meenutustest innustatuna mu huvi Lembit Avessoni vastu aina kasvas. Kuna olin aastakümneid peretuttav Torontos elanud eesti helilooja ja koorijuhi-organisti Roman Toiga, kes 1990. aasta üldlaulupeost alates Eestiski tutvustamist ei vaja, pärisin ka temalt Avessoni kohta. Needki toilikult napid, kuid kõnekad vihjed andsid inspiratsiooni tutvuda põhjalikumalt tema lähima kolleegi, samas linnas ja kogukonnas tegutsenud kaasteelise, vahest isegi teatavas mõttes konkurendi elu ja tegemistega.

Veendusin, et Lembit Avessoni eluloolised andmed olid "Eesti muusika biograafilises leksikonis" (ilmunud 1990 ja 2007) täiesti olemas. Huvi pakkus tema loomingu pikk ja mitmekülgne nimekiri, sisaldades nii sümfoonilist kui kammermuusikat, instrumentaal- ja vokaalteoseid, kõige enam vaimulikku koorimuusikat sageli liturgilistele tekstidele. Siin-seal leidus ka mõni artikkel Avessoni kohta, nt Avo Hirvesoolt (vt "Kõik ilmalaanen laiali", 1996) ja Alo Põldmäelt, ka nooditrükiseid kirjastuselt edition 49 ja üksikuid kooriteoste käsikirjalisi koopiaid Eesti muusika- ja teatriakadeemia noodikogus.

Toronto eestlastega Lembit Avessonist juttu tehes mõistsin üsna pea, et tegemist oli ühe väga tähelepanuväärse isiksusega, andeka muusiku ja huvitava heliloojaga, kelle teoseid kanti sageli ette helilooja enese juhatusel tema asutatud kooriga Musica Divina ja selle juurde loodud orkestriga Musica Viva. Avessonile olid need kollektiivid otsekui labor, kus oma käsikirjalisi, vahel ka üsna valmimisjärgus teoseid proovida ja siis vastavalt saadud kogemustele kontserdi lähenedes täiendada ja parandada.

Avessoni looming leidis siiski laiematki kõlapinda. Tänu sellele, et Stockholmi eestlaste muusikaelu üks juhte Harri Kiisk oli aastaid Lembit Avessoniga kontakti hoidnud (kirjavahetus ETMM-is), jõudis mõnigi Avessoni

Lembit Avesson

sündis 10. jaanuaril 1925 Tallinnas. Vanem õde Elsa Avesson (1911–1986) oli tunnustatud pianist (ENSV teeneline kunstnik 1957) ja kammermuusik, kes andis kontsertmeistri ja ansamblistina hulga kontserte nii Eestis kui välismaal.

Vanem vend Rudolf Avasalu (Avesson, 1915–1949) oli andekas viiuldaja, kes tegutses enne sõda Tartus Vanemuise orkestris ja Tartu kõrgemas muusikakoolis, õppides lisaks omandatud muusikaharidusele Tartu ülikooli usuteaduskonnas. Põgenenud 1944. aastal sõja jalust Saksamaale, andis seal kontserte kuni oma eluküünla traagilise kustumiseni.

Astunud vanema õe-venna eeskujul muusikuteele, õppis Lembit 1938–1944 tšellot Tallinna konservatooriumis August Karjuse ja 1942–1944 ühtlasi orelit August Topmani juures.

Põgenenud 19-aastasena sõja eest Saksamaale, jätkas Lembit Avesson õpinguid Augsburgi konservatooriumis ning Münchenis oreli, koorijuhtimise ja kompositsiooni alal. Reisinud edasi Kanadasse, jätkas ta õpinguid Toronto konservatooriumis, mille lõpetas 1958. aastal oreli erialal. Järgnesid õpingud Toronto ülikooli muusikateaduse osakonnas, kus ta täiendas end ka muusikateoreetiliste ainete, kirikumuusika ajaloo, filosoofia, klavessiini ja kompositsiooni alal. Seda väga mitmekülgset muusikaharidust rakendas Avesson oma laiahaardelises tegevuses nii organisti, koorijuhi, helilooja, muusikapedagoogi kui ka produktiivse muusikakriitikuna.

Lembit Avessoni elutee lõppes 12. jaanuaril 2008, tema põrm on sängitatud Toronto Yorki kalmistule.

teos ka sealsete muusikute repertuaari. Näiteks tõid Stockholmi eestlased 1964. aastal esiettekandele tema Tuglase tekstile loodud kantaadi "Nägemus" meeskoorile, aldile ja klaverile (teos taasesitati Rootsis ka aastail 1969 ja 1987). Väliseesti kooride hulgas on populaarseimaks osutunud Lembit Avessoni kooriteos "Järv" (kahest madrigalist Juhan Liivi tekstile, 1970), mis on kuulunud ka mitme nende laulupeo kavva. Tema enimarmastatud ja -esitatud teoste seas meenutavad kaasaegsed ka "Jõulukantaati", ent viimastel aastatel on Viljar Weimanni juhatusel kõlanud ka tema sümfoonia.

Lembit Avessoni loomingus on hulk aastail 1956–2007 loodud oreliteoseid – nii soolotöid kui ka kontsert. Neist mitmeid väikevorme olen hoidnud oma kontsertide püsirepertuaaris alates sellest hetkest, kui esimest korda tema käsikirjast mängida sain. Tema orelilooming on eesti orelimuusikas ainulaadne ja mõjub väga värskelt oma anglikaani muusikast pärit kõlalise sihvakuse ning uudse ja kohati ootamatugi harmooniaga. Tehniliselt on tuntav helilooja suurepärane orelivaldamine.

FOTO VANA-ANDRESE KOGUDUSE ARHIIVIST

Lembit Avesson ning koorijuht ja pianist Asta Ballstadt Vana-Andrese oreli ääres.

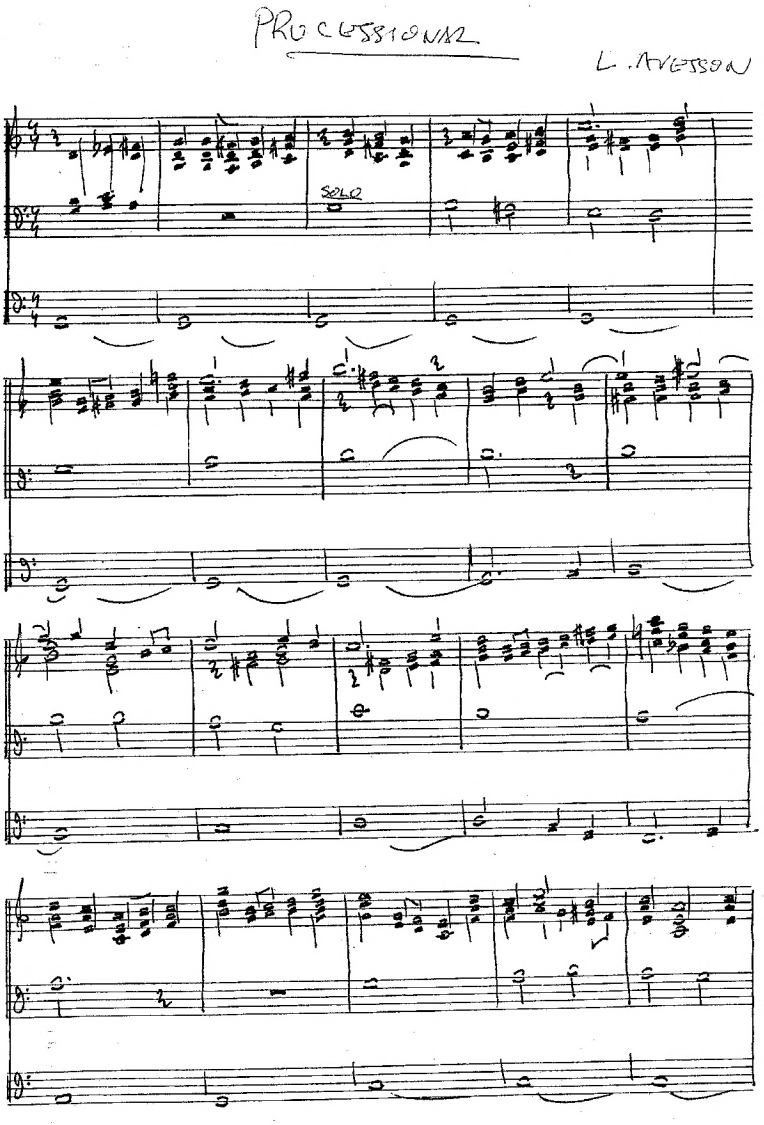

Käsikirjade teekond Toronto–Tallinn

Järgmiseks etapiks Lembit Avessoni avastamise teel sai tema käsikirjade otsimine ja leidmine. Kuna privaatsust armastanud helilooja ja tema abikaasa suhtlusring ei olnud kuigi suur, jäi tema lese ja kohaliku eestlaskonna kontakt pärast Avessoni lahkumist peaaegu olematuks. Kui mängisin septembris 2014 taas Torontos, kus salvestasime sealse Vana-Andrese ajaloolise Casavant'i oreli 100. juubeli puhul dokumentaalfilmi selle rollist kohaliku eestlaskonna elus, avanes mul austav võimalus sealsamas kirikus kohtuda Avessoni lese Virvega.

Toonasest südamlikust usaldusliikust vestlusest sai alguse Lembit Avessoni käsikirjade pikk teekond: tema kodust Torontos asuvasse Välis-Eesti muuseumi VEMU, kus need digitaliseeriti, ning seejärel üle Atlandi ookeani

Eestisse. Erilist tänu selle teekonna õnnestumise eest väärivad Vana-Andrese koguduse selleaegne organist Marta Kivik, Virve Avessoni sugulane Tiina Timusk, VEMU peaarhivaar Piret Noorhani ning Lembit Avessoni kauane kolleeg, koorijuht ja pianist Asta Ballstadt. Nüüd võib iga huviline leida Lembit Avessoni käsikirjade originaalid Tallinnast teatri- ja muusikamuuseumist suvel 2016 avatud fondist nr 518. Digitaliseerituna on samad käsikirjad üle maailma kättesaadavad Eesti muusika infokeskuse kaudu. Kahjuks ei ole nende käsikirjade hulgas mitmeid teoseid, mille on üllitanud kirjastus edition 49, aga loodetavasti leiavad needki kunagi tee siia.

Avesson tema kaasaegsete meenutusel

Oma mälestusi on minuga novembris 2018 jaganud Lembit Avessoni kaasteelised Asta Ballstadt, Jaak ja Marta Kivik, Leena Liivet, Rosemarie Lindau, Eerik Purje ning Tiina Timusk. Nende kinnitusel oli Lembit Avesson täielikult muusikale pühendunud: tema elu oligi muusika selle kõige paremas ja laiahaardelisemas tähenduses. Meenutajad on ühel meelel, et Avessoni pärandi unarusse jäämise üks põhjusi on helilooja loomus, mida muusik ise ilmekalt avab 1997. aastal kirjas Harri Kiisale: "Ise ma oma asju müüa ei oska. Olen sellega päris rahul – nüüd kui olen vanemaks saanud!" Pidamata oluliseks enese reklaamimist ja oma teoste laiemat levitamist, rahulduski Avesson võimalusega esitada enda loodud koori ja orkestriga professionaalsel tasemel just seda muusikat, mis teda huvitas, sealhulgas oma uusi teoseid. Seejuures oli tal Vana-Andrese kiriku oreli näol kasutada üks Toronto parimaid pille, millel organistina end teostada. Teda tunti kindla saatja ja ansamblipartnerina, samuti meenutatakse tema suurepäraseid oreliimprovisatsioone jumalateenistustel. Muusikuna hindas Avesson professionaalsust, olles nõudlik nii enda kui oma muusikute suhtes. Ta armastas väga barokkmuusikat ja klassikat, samuti oli talle väga oluline olla kursis Kanada kaasaegse heliloomingu ja muusikaeluga.

Tsiteerin siinkohal pikemalt kirjaniku ja muusikateadlase Eerik Purje läkitatut: "Avesson oli intelligentne ja väga erudeeritud inimene. Ta oli kõike muud kui "rahvamees", vältis seltskonda nii palju kui suutis, tühine seltskonnavestlus oli tal olematu, kuulas vastutahtmist ega sekkunud naljalt. Jättis mulje, et viibiks meelsamini mujal. Kel õnnestus temaga neljasilmajutule pääseda, see võis tõdeda, et ta oli informeeritud ja huvitatud paljudest asjust. Ta võis olla üsna hea ja huvitav vestluskaaslane, kuid teema pidi olema tõsine. [---] Heliloojana oli Lembit Avesson omamoodi innovaator: järsud ja ootamatud modulatsioonid on tema firmamärk. Ta ei valmista ühest helitõust teise liikumist kunagi ette, ei lähe sujuvalt, ei ehita silda ega purret, vaid lihtsalt kargab üle kraavi nagu ulakas karjapoiss. Seetõttu on tema vokaalteosed ka raskesti esitatavad, mõjuvad instrumentaalsetena. Koorilauljail võtab aega, et nendega harjuda, armastamiseni kõik ei jõuagi. [---] Koori treenis ta klaveripingil istudes. Ta ei sallinud häälepartiide õpetamist, kohtles lauljaid nagu orkestrante, kes pidid nooti lugema, kuid ei vaevunud lauljate valikul nende noodilugemisoskust kontrollima. Sellel vihastamapaneval kombel oli aga üks suur pluss: lauljate noodilugemisoskus arenes tohutult ja nad harjusid kohe kuulma kogu harmooniat, mitte vaid oma partiid. Näis, et ta toimis nii teadlikult ja sihilikult. Programm oli hea ja nõudlik, laulmine toimus peamiselt orkestri saatel, ta enda helitöödega harjuti, tema muusikaline maitse leidis tunnustust nendelt, kes pidasid vastu ega löönud käega ja eelistanud koore, kus fraas- või isegi intervallhaaval laule õpetati. Tugevus muusikuna sundis lauljaid ta nõrkustest üle vaatama. Omaette fenomen oli Avesson muusikaarvustajana eesti ajakirjanduses. Ta oli jahe ja professionaalselt asjalik, autoriteetne. Püüdis olla mitte liigselt karm, kuid ülistusi pudenes tema sulest haruharva."

Unistus – Lembit Avesson 100 Eestis ja Torontos 2025

Lembit Avesson ei käinud pärast Eestist lahkumist kordagi sünnimaal, kuid kontakt Eesti ja siinse muusikaeluga püsis tal tänu kirjavahetusele oma ema ja õe Elsaga (kirjad ETMM-is). Neis paaris säilinud kirjas avaneb Avesson meile südamliku, hooliva, siiralt ema ja õe käekäigu ning Eesti muusikaelu vastu huvi tundvana. Talle iseloomulikul tagasihoidlikul moel kirjutab ta oma uutest teostest ja lubab saata partituure lootuses, et ehk võiks õde anda neid Eestiski kellelegi esitada. Hilisematest ettepanekutest korraldada autorikontsert Tallinnas juba vabas Eestis Avesson küll loobus, ent andis koorijuht Ene Üleojale, kellega Torontos kohtus, kaasa oma käsikirjade koopiaid ja lubas lahkesti neid Eestis ette kanda.

Arvestades Avessoni loomingu märkimisväärset mahtu ja mitmekesisust ning nii trükitud kui käsikirjalise noodimaterjali nüüdseks küllaltki head kättesaadavust, kõlab Avessoni muusika Eesti interpreetide kontsertidel teenimatult harva. Kui olen meie erinevate põlvkondade muusikutega viimastel aastatel Avessonist juttu teinud, saan vastuseks enamasti üllatuse ja ausa ülestunnistuse, et enamik neist ei ole temast midagi kuulnud.

10. jaanuaril 2025 möödub sada aastat Lembit Avessoni sünnist. Loodan, unistan ja püüan teha kõik selleks, et kuue eeloleva aasta jooksul avastavad Avessoni paljud eesti muusikud, tema teosed hakkavad järjest sagedamini kõlama meie muusikute kontsertidel, üliõpilased kirjutavad huvitavaid uurimistöid tema loomingust ja laialdasest tegevusest interpreedina, ilmub elulooraamat ja trükitud noodikogumikke ning see kõik kulmineerub helilooja 100. juubeli puhuks korraldatud festivaliga Tallinnas ja Torontos. M

Antonio Carlos Jobim.

Bossa jälg meie elus – roostevaba igatsev unistus

Immo Mihkelson
muusikaajakirjanik

Nagu leebe soe suvine tuulepuhang pühkis 1960-ndate alguses oma pehme tiivaga üle maailma uus muusikakõla Brasiiliast. Sõnapaar *Bossa Nova* kogus kiiresti tuntust ja muusika, mida see tähistas, võitis kõikjal innustunud austajaid. See "kõikjal" hõlmab ka Eestit, kuhu uus nähtus ulatus tollast aega ja asjaolusid arvestades kummaliselt kiiresti. Kuidas see juhtus ja miks jättis kauge maa muusika omapäraselt pealetükkimatul moel siinse kuulaja maitsebuketti sügava salajälje, ongi järgneva loo teema.

Bossanoova üks kummalisemaid omadusi on tema roostevaba kest ja selle all ka aegumatu tuum.

Igasugune kergemuusika kipub üpris kärmelt vananema ja kleepuma oma aasta või aastakümne külge, mis aja kulgedes libiseb olevikuinimesest üha kaugemale minevikku. Populaarmuusika kese paikneb alati olevikus. Seal pulbitsevad stiilid ja nähtused, mis põlvkondade vahetuse karussellil lakkamatult vahelduvad. Peale trügiv uus surub ärakasutatu välja vaateväljast ja tihti ka kuuldeulatusest. Võime enamasti teha üpris selget vahet möödunud sajandi viie- kuue-, seitsme- ja kaheksakümnendate kõla vahel. Aeg-ajalt teeb muusikatehnoloogia äkilisi spurte, mis samuti tõmbab oma eraldusjooni. On suuri stiilitrende, mis põhiliselt sõltuvadki oma aja uutest aparaatidest.

Ja siis kõlab selle virvarri vahel ootamatult mõni bossanoova-hitt 1960-ndatest, mõjudes miskipärast hoopis värskemana, kui samal ajal salvestatud biitlite või rollingute lugu. Selle fenomeni üle on vahel kirjatükkides ka imestust avaldatud ning jõutud järeldusele, et populaarsed muusikanähtused ei vanane ühesuguse kiirusega. Eakas poplaulja on laval sageli kurb vaatepilt, samal ajal kui jazzi- või soulitähtede kohta kehtib ütlus ajaga aina paremaks muutuvast vanast veinist. Kui neid ridu kirja panen, kõlavad kusagil mälu taganurgas mitmesugused muusikakatked, millelt ma kinnitust otsin. Üks pinnalejääv tõdemus paistab olevat see, et mida vähem on muusika ja muusik sõltunud elektri abiga tekitatud kõlast, seda suurem on olnud tema šanss. Ajahambale vastupidav bossa on poolakustiline ja toetub tagaplaanil tiksuvale rütmile,

mis virgutab selja kraadi võrra sirgemaks ning lõua sentimeetri kõrgemale. Laulja on kuulajale väga lähedal, laulud jutustavad sellest, mis inimeste elu ikka ja jälle kaunilt külastab. Bossa on teistsugune.

Võluvaibal üle Brasiilia piiride

Stiili sünnilegendis vilksavad päike, kauge Rio de Janeiro rannaliiv, kaunid noored inimesed ja keha nõtkelt liikuma panev muusika, mis ühe käega haaras vanast ja teisega klammerdus uude. Sobivas vahekorras said siin kokku brasiillaste samba tantsurütmid ja jazzmuusika svingiv pulss. 1960-ndate algusest peale teadis bossat mitmesugustes variatsioonides juba kogu maailm. Igatsus päikesesära, inimliku ilu ja kaunite unistuste täitumise järele on universaalne.

1959. aastal ekraanile jõudnud film "Orfeu Negro" (ingliskeelses maailmas "Black Orpheus") kandis uue muusika nagu võluvaibal üle Brasiilia piiride. Filmi tegi Brasiilias prantsuse režissöör Marcel Camus ja see põhines Vinicius de Moraese mõni aasta varem lavale jõudnud teatritükil "Orfeu da Conceição", mis omakorda oli kreeka mütoloogiast tuttava Orpheuse ja Eurydike loo adaptsioon. Suurema osa muusikast kirjutas filmile varakolmekümnendates Antonio Carlos Jobim, kes oli ka teatrilavastuse komponist. Tõsi, selle filmi tuntuimaks lauluks kujunes kitarrist Luiz Bonfá pala "Manhã de Carnaval", millest tehti paljudes keeltes (ka eesti keeles) hulk eripalgelisi versioone ja mis praeguseks on bossanoova klassika.

Film võitis samal aastal Cannes'i festivalil Kuldse Palmioksa ja järgmisel ka parima võõrkeelse filmi Oscari. Ometi on menuka ja auhindadega pärjatud linateose enda jäetud jälg märksa kahvatum sellest, mida suutis inimestes tekitada ekraanitegevust saatnud muusika. Paari aastaga levis uus rütm ja kõla üle maailma. Pop-polügloti kuulsusega lauljatar Caterina Valente oli väidetavalt esimene tuntud muusik Euroopas, kes klammerdus bossanoovasse ja asus

Caterina Valente.

seda kontserdilavalt väsimatult propageerima. Aprillis 1961 käis ta kontserdireisil Brasiilias, kuid oli juba enne bossanoova pisikust nakatununa väitnud kohalikule ajalehele antud intervjuus, et Brasiilia kaasaegne muusika on maailma parim.

Ameerika Ühendriikides kõige agaramaid bossa-aktiviste saksofonist Stan Getz muutus fänniks pärast seda, kui 1961. aastal koos Tony Bennettiga Brasiilia-turneel käinud bassist Don Payne laenas oma naabrimehele kuulamiseks paari kaugelt maalt kaasa toodud heliplaati. Võimalik, et Getz oli ka ise üllatunud, kui tema uue vaimustuse laines tehtud esimesed plaadid "Jazz Samba" ja "Big Band Bossa Nova" (1962) küündisid miljoniliste läbimüükideni.

Suur hulk publikut janunes sellise muusika järele. Kuigi bossa ei konkureerinud müügilettidel Elvis Presley ja biitlite lainega, oli selle leviku ulatus ja kiirus tollaseid kommunikatsioone arvestades fenomenaalne. Siin ei saanud rääkida madala ühisnimetaja tegurist, vaid millestki muust, mis üheaegselt kütkestas sadu miljoneid inimesi. See ei olnud tantsumuusika nagu enamik Ladina-Ameerikast maailma levinud muusikastiile. See muusika oli ilus unistus, veidi melanhoolne ja pisut kurb. Ta tantsis rohkem inimese kujutlustes kui tema kehas. Bossanoova tegi oma tööd salaja, silmale nähtamatult.

Ideoloogiline ebasoosing ei olnud takistuseks

Bossanoova ei kuulunud Nõukogude Liidus ideoloogiliselt soositud muusika hulka. Tõsi, toonane ebasoosingus muusika nimekiri oligi üpris pikk, siiski on pisut üllatav, et poolenisti sõbralikule Brasiiliale, kelle mitmed muusikud esinesid 1960-ndate alguses Moskva vahendusel Eestiski, ei põlenud fooris roheline tuli.

Veebis ringleb Moskva parteiladvikule omistatud väide, nagu oleks bossa Ameerika luure salasepitsus Nõukogude Liidu vastu, et boikoteerida sõbraliku Kuuba tša-tša-tšaad, mis oli alates 1950-ndate lõpust olnud just Moskvas uus moerütm. See oli tantsusaalide muusika ja see sfäär kuulus aktiivsetele noortele inimestele, uuele põlvkonnale. Tantsumuusika oli ka Brasiilia samba, mis jäi kuubalastele selgelt alla. Ent bossa ei tulnud tantsusaalidesse, vaid pigem kujundas selle kõla ja unistav meeleolu ruumi – ka vaimuruumi –, milles inimesed viibisid. Parteiideoloogе tegi armukadedaks kõik, mis tungis alale, mille nemad soovisid täita enda sõnumitega.

Venekeelsest veebist võib leida mitu osutust nõukogude-aegse bossa alguspunktile. Allikad on üksmeelel, et see oli innustunud jazzimees, saksofonist Aleksei Kozlov. Tema oli järginud esimesi muusikadissidente, kes

1950-ndatel, kui Venemaal kehtis veel see mitteametlik loosung "täna mängid saksofoni, homme reedad kodumaa", elasid kirglikult kaasa piiritaguse *bebop*'i ja *cool bop*'i arengule. Kozlov on väitnud, et tema vaimse mina vormisid just need algsed "stiljagad", kes ajasid oma asja aastaid enne kui tuli *rock'n'roll*. Teismelisena oli ta ka ise olnud üks neid isepäiseid fänne.

Niisiis väidab venekeelne bossa-ajalugu, et Kozlov kirjutas 1963. aasta sügisel oma kvintetile esimese bossanoova, mille pealkiri oli "Koza Nova". Selleks ajaks olid Moskva parteiideoloogid kuulutanud läänes juba buumi mõõtmeid omandava *Bossa Nova* ebasoovitavaks kui mittenõukoguliku muusika. Kuid see, et Kozlovi kvintett esines regulaarselt Moskvas Molodjožnaja noortekohvikus, mis tegutses komsomolikomitee tiiva all, andis noortele pillimeestele julgust astuda oma muusikalise avaldusega valjemini esile. Aga kui grupil avanes ootamatu võimalus minna stuudiosse muusikat jäädvustama, ilmnes paari pala puhul takistus. Vaja läks Vene föderatsiooni heliloojate liidu sekkumist, et bossa-lugu läbi läheks. Toetajate seas mainitakse Dmitri Šostakovitši nime.

Seda meenutab Aleksei Kozlov mälestusraamatus "Козла на саксе". Asi alanud üleliidulise raadiokomitee juurde loodud ajakirjast Krugozor, mille kaante vahel olid lisaks artiklitele ka helesinisele elastsele materjalile pressitud plaadikesed muusikanäidetega. Ajakirja toimetajaks määratud heliloojate liidu liige Viktor Kuprevitš oli hingelt jazzimees. Tema enda loomingus oli märgata soovi ühendada jazzi vene rahvamuusikaga, mistarvis ta oli loonud koguni ansambli Balalaika. Kozlov kirjeldab Kuprevitšit väga punktuaalse ja heas mõttes vana kooli mehena, keda õiglustunne kohustas seisma ka teiste muusikute eest, kelle looming ei olnud tema arvates avalikkuse ees vääriliselt esindatud. Nii pakkuski peatoimetaja oma ülemustele välja idee, et ajakirjas võiks ilmuda Kozlovi ansamblist artiklike ja ka mõni helinäide nende repertuaarist. Kohe hakkasid helisema

FOTO DZAS.RU

Bossa-algataja Nõukogude Venemaal Aleksei Kozlov (keskel saksofoniga) oma ansambliga 1964. aastal Tallinnas.

häirekellad, sest enesetsensuuriga tegelevad ülemused haistsid lubamatu läänelikkuse hõngu. Kuprevitšile öeldi, et kui vene heliloojate liidu esimene sekretär viseerib taotluse, siis ilmugu lugu ja muusika ajakirjas pealegi. Kuna seda ametiposti täitis sel ajal Šostakovitš, siis arvati, et see tähtis mees ei hakka tegelema nii kerglase jamaga.

Läks aga teisiti. Kuprevitš oli kangekaelne, helistas Šostakovitšile ja anus, et ta nõustuks kuulama helimaterjali ja annaks ehk pärast ka allkirja. Kozlovi meenutusel osaleski ta 1963. aasta lõpupäevadel toimunud kuulamisel ja arutelul. Siinkohal tuleb õiendada võimalikku segadust daatumitega, sest aasta võis olla ka 1964, kuna saksofonist mäletas hästi, et plaat ilmus kuus-seitse kuud pärast kohtumist, aga plaadiga ajakiri tuli välja 1965. aasta teisel poolel.

Kozlov oli kusagilt kuulnud, et Šostakovitš käis mingi kõrge delegatsiooniga USA-s ja tutvus seal tema lemmiksaksofonisti Julian Adderley'ga. Sellest kirjutas ajakiri Down Beat, mille kõnealune number oli juhuslikult jõudnud Moskvasse. Siiski jätsid kõik märgid õhku võimaluse, et kuulsale heliloojale ei pruugi sedasorti jazz üldse meeldida, mistõttu läks saksofonist tähtsale kohtumisele suure erutusvärinaga. Ette mängiti kolm lugu, üks neist Kozlovi "Meie bossanoova". Šostakovitšile selgitati, et tema otsusest sõltub materjali ilmumine ajakirjas. Ta olevat kuulanud väga keskendunult ja tõsisel ilmel. Kozlovile olid need suure kannatuse minutid: ta hakanud iga sekundiga järjest teravamalt tundma veidrat ja endale ootamatut enesekindluse langust, nagu polekski see, mida nad muusikutena tegid, ehk midagi väärt ega tohiks nii tähtsa inimese aega röövida. Kui lint lõppes, küsis Šostakovitš, mis sellise muusika avaldamist takistab? Kuprevitš hakkas ettevaatlikult rääkima solistide improvisatsioonist, mis tekitas tema ülemustes kõhklusi. Seepeale üllatas kuulus helilooja oma vestluskaaslasi hüüatusega, et kas pole siis improvisatsioonilisus muusikas üks tore asi! Sellega oli asi otsustatud. Kolm Aleksei Kozlovi ansambli jazzipala, nende seas ka "Meie bossanoova", ilmusid ajakirja Krugozor 1965. aastakäigu 7. numbris. Lühike saatetekst Arkadi Petrovilt räägib rohkem muusikutest ning muusikat iseloomustavad vaid sõnad " jazz" ja "improvisatsiooniline". Bossat pole mainitud. Numbri sisukorras oli muusika pealkirjana kirjas ainult "Kolm improvisatsiooni A. Kozlovi jazzkvartetilt".

Selleks ajaks oli Melodija märgiga heliplaatidel ilmunud juba mitu bossapala teistelt esinejatelt. Aga et see juhtus Moskvast kaugel, ääremaal paikneva Riia plaaditehase sildi all, ning kuna hiigelplaadifirma omapärane regionaalse teenindamise süsteem piiras nende plaatide laiemat levikut, siis ei teatud metropolis sellest veel mõnda aega.

Järgneb veebruari ajakirjas

Armastuse lugu

EHK KUI TÄHTIS ON OLLA TÕSINE

KAI TAAL
muusikaajakirjanik

Lõppkokkuvõttes on ainult armastus see, mis loeb, on tõdenud paljud kuulsad ja vähem kuulsad inimesed, enamasti oma eluõhtul, parimal juhul ka varem. Kuid mida tähendab armastust täis elu? Kas on see pigem surmtõsine eneseohverdamine ja -piitsutamine, pühendumine, oma ihade ja soovide mahasurumine, või leidub hoopis lõbususes, kerguses, vabameelsuses seda armastust, mida inimesed on maailma õppima tulnud? Nii palju, kui on inimesi, on armastuse definitsioone, aga milline neist on õige? Olen möödunud aastal palju mõelnud muusika, armastuse ja muusikaarmastuse peale ning veel rohkem olen neid kogenud. See oli kõige ilusam, pöörasem, õnnelikum, vaimustavam ja ettearvamatum aasta minu senises elus.

FOTO WILFRIED HOESL

Kirill Petrenko.

CURRENTZIS

Minu "Currentzise periood" algas õieti juba üle-eelmisel aastal ja siis käisin ka esimest korda kuulamas tema kontserti, mis toimus Berliini filharmoonias. Sinnamaani olin lummatud tema videotest, mida internetis nägin, ning samuti tema plaatidest. Ootasin põnevusega esimest reaalset kohtumist muusikuga, kelle mõju tundus lausa nõiduslik ning kelle ümber levivast müstilisest energiast olin palju lugenud. Kuid ma pidin pettuma, ma ei märganud midagi üleloomulikku, tegelikult ei tundnud ma ära seda muusikut, kes mitmeid kuid oli minu jaoks nii eriline olnud. Samas algas just selle pettumusega üks kõige imelisemaid aegu minu elus. Jah, ma ei leidnud Currentzise kontsertidelt seda muinasjutumaailma, mida ta loob oma sõnadega, mida on nii palju tema antud intervjuudes. Kuid tema elu ja tegevust lähemalt uurides sai mulle osaks midagi hoopis hinnalisemat – ma hakkasin tõeliselt armastama muusikat. Just šokk Currentzise pöörasest maailmast oli põhjus, miks üle paljude aastate hakkasin taas rohkem reisima ning avastasin uusi artiste ja kohti, mis mind vaimustasid. See äratas mu ellu, raputas üles "täiskasvanuunest" selle sõna kõige halvemas tähenduses ning pani märkama nii paljut mu ümber.

Tajusin tegelikult kohe alguses, et Currentzise lumm ei lähtu muusikast, vaid on midagi muud, kuid põhjuseni jõudsin ometi muusika kaudu. Oma osa mängib siin loomulikult reisimine ja kontsertide kuulamine välismaal – kui vaadata tõtt nende rahanumbritega, mis lähevad lennu- ja kontserdipiletitele ning öömajale, siis tekib paratamatult soov võtta asjast maksimum. Nii see kui ka soov muusikust nimega Currentzis sotti saada pani mind üle paljude aastate väga tõsiselt tööle ning päädis sellega, et armusin muusikasse. Tollest ajast saadik ei suuda ma enam minna kontsertidele ilma, et oleksin põhjalikult valmistunud, õppinud tundma teoseid, mis ettekandele tulevad, kuulanud erinevaid esitusi ja uurinud partituure. Siin pole midagi pistmist kohuse- ja vastutustundega või professionaalse suhtumisega, vaid ainult ja üksnes armastusega. Taipasin, et minu arvamus sellest, et siiani olen muusikat armastanud, ei vastanud tõele. Kui midagi tõeliselt, kirglikult ja sügavalt armastad, siis lihtsalt leiad selle jaoks aega, nii lihtne see ongi. Armastus paneb tegutsema.

Kuulasin läinud aastal kolme Currentzise kontserti: Viini kontserdimajas juhatas ta aprillis Viini klassikat ja juunis Mahlerit ning oktoobris Berliini filharmoonia kammersaalis tuli ettekandele Philippe Hersanti "Tristia". Mul olid ostetud piletid ka tema kontserdile SWR sümfooniaorkestriga Viini kontserdimajas, kus ta esitas Mahleri 3. sümfooniat. Kuna Currentzise kontserdid müüakse tihtipeale kiiresti välja, olid mul piletid aegsasti varutud, kuid septembrikuuks oli mu maailmapilt oluliselt muutunud. Käisin kuulamas tema kontserdieelset proovi ja … müüsin enne kontserdi algust piletid maha. Mind ei liiguta see, mida kuulen Currentzise kontsertidel, see jääb tühjaks ja konstrueerituks, tundub agressiivne. Ma ei kuula enam tema plaate, viimast pole endale ka ostnud ning tema kontsertidele pole soovi minna. Ometi – kirjutasin kunagi, et pean teda üheks suuremaks muusikuks ning ma arvan seda ka täna. Nagu toona, ei pea ma ka praegu silmas reaalset musitseerimist, kontserte ja plaate, vaid tema mõju inimestele. Tal on võime panna inimesi sügavalt muusikat armastama, ehkki ma ei usu, et ta on oma väljaütlemistes siiras. Ma ei kuula tema kontserte, aga ma vaatan tema videoid – ta sõnum meeldib mulle ja viib mind edasi, ehkki ta muusikuna mind enam ei kütkesta. Minu jaoks oli suureks õppetunniks see, kui kummalisi radu mööda võivad tulla su juurde elumuutvad sündmused ning et sõnum ja sõnumitooja võivad olla väga erinevat nägu. On vist liigne mainida, kui tänulik ma oma südames sellele muusikule olen.

Kissin, Pogorelich, Uchida

Hoopis teine lugu on kolme pianistiga, kelle soolokontserte eelmisel aastal kuulasin. Jevgeni Kissin on üks siiramaid muusikuid, keda tean, nii oma musitseerimises kui ka sõnalises väljenduses; tema kontsert Berliini filharmoonia suures saalis möödunud hooajal oli üks suuremaid muusikaelamusi minu elus. Beethoveni "Hammerklavier-sonaat", Rahmaninovi prelüüdid, neli lisapala (sh tema enda loodud tokaata) – möödunud on ligi aasta, kuid see õhtu on mul endiselt väga eredalt meeles. Kõik mu ootused, mis olid tekkinud aastakümnete jooksul, kui olin kuulanud tema musitseerimist internetist ja plaatidelt, said mitmekordselt ületatud. Ülim tehniline meisterlikkus, mis on ühendatud erakordse selguse, haarava fraseerimise ning tohutu emotsionaalse soojusega – ma polnud midagi sellist varem klaveriõhtul kuulnud. Üsna varsti avaneb mul võimalus teda jälle kuulda sooloõhtut andmas ning ka orkestri ees soleerimas.

Ivo Pogorelichi ja Mitsuko Uchida kontsertide väisamine polnud mul omaette eesmärk, kuid kuna sattusin nende kontsertide ajal vastavalt Viinis ja Berliinis olema, otsustasin ka neid artiste kuulata.

Pogorelichi kava oli erakordselt kaunis: Mozarti fantaasia c-moll, Beethoveni "Appassionata", valik Liszti "Transtsendentseid etüüde", ehk siis pianismi kullafond. Kontserdi eel võis näha sama pilti nagu tema puhul ikka: pianist oli kuni viimaste kontserdieelsete minutiteni laval klaverit proovimas, peas suusamüts ja seljas dressid. Kogunev publik ja solist uudistasid üksteist hoolega, kuid seda, mis järgnes, ei osanud ometi oodata. See oli inetu või siis pehmemalt öeldes: tramöödia. Ehkki pianist mängis noodist ning lehepööraja tõhusal kaasabil, oli ometi vale teksti rohkesti, tempod aeglased, kohati jäi mängimata lausa lehekülgede kaupa muusikat. Muusika ja musitseerimine puudusid sellelt õhtult minu jaoks täiesti. Kuid et siiski leidus neidki, kes "braavo" hüüdsid ning jalgadega heameelest trampisid, paneb tõsiselt mõtlema selle üle, mida kaasaja kontserdipublik õieti vajab ja hindab.

Uchida on juba mõnda aega pühendunud Schuberti muusika esitamisele ning ka mina kuulsin tema esituses selle helilooja kolme eripalgelist sonaati. Võiks arvata, et nii suure esinemiskogemuse ja tiheda kontserdigraafikuga artistil on raudne esinemisnärv, kuid võta näpust! Juba kontserdi alguses häiris muusikut midagi tooli juures, ka pedaal tekitas probleeme ning üldmulje jäi närviline ja heitlik. Pogorelichi ja Uchida kontserte meenutades tahaks küsida Oscar Wilde'i laadis: kui tähtis on olla tõsine? Kaks äärmust, kuid elamus jäi saamata mõlemal korral. Kahetsemiseks pole siiski põhjust, õppisin palju rohkem hindama seda, millised kontserdid sageli Eestis toimuvad ja kui kõrget taset võib kohata kodumaalt lahkumata.

Berliin

Berliini filharmoonikuid kuulasin läinud aastal kolmel korral ning meeldejäävaim oli kindlasti nende koostöö jaanuaris Mariss Jansonsiga, kui ettekandele tuli Bruckneri 6. sümfoonia. Berliini filharmoonikud on kahtlemata üks maailma parimaid orkestreid, kuid mitte alati ei astu nad ühte sammu dirigendi ja tema soovidega, olen seda näinud nii videotes kui kontsertidel. Sel õhtul oli orkester dirigendist inspireeritud ning muusikute imeline potentsiaal realiseerus täies hiilguses. Mul on siiamaani meeles viiulite õhkõrnad ja samas nii kõnekad *pianissimo*'d, puupilligrupi täielik kokkusulandumine, kontrabasside meisterlikkus ning eelkõige – alati ja kõiges muusikast lähtumine. Muusika liigutas sedavõrd, et ununes aeg ja ruum ning väga raske oli pisaraid tagasi hoida. Ka sel hooajal lähen kuulama maestro Jansonsi kontserti.

Berliini filharmoonikute hooaja avakontsert nende tulevase peadirigendi Kirill Petrenko juhatusel oli väga tugeva emotsionaalse laenguga sündmus. Kava oli taas imekaunis: Richard Straussi "Don Juan" ja "Surm ja kirgastumine" ning Beethoveni 7. sümfoonia. Viimati nimetatud teos "jälitas" mind aasta jooksul erinevais paigus: Viinis kuulsin seda Currentzise ja tema MusicAeterna orkestriga, mais Eestis ERSO-ga ning lõpuks siis Berliinis. Petrenko on ääretult emotsionaalne muusik, väga mänguline ja kaasahaarav ning suurim elamus oligi kogeda seda meeletut keemiat, mis valitseb tema ja orkestri, tema ja publiku vahel. Seal kõik tõesti jumaldavad teda. See kontsert on minu teada nüüd välja antud ka DVD-l, nii et kõigil huvilistel on võimalus sellest osa saada.

FOTO WWW.ILCORRIEREMUSICALE.IT

Mariss Jansons.

Oktoobris kuulsin Mahleri 5. sümfooniat Berliini filharmoonikute ja Gustavo Dudameli koostöös. Mind oli hoiatatud koosluse "Dudamel pluss Mahler" eest, kuid läksin siiski oma kõrvaga kuulama. Jällegi, olin niikuinii sel ajal Berliinis ning tegu siiski maailmakuulsa dirigendiga. Paraku oli hoiatajail õigus, elamus jäi saamata. Dudameli Mahleri-maailm oli minu jaoks liig väline, rõõmsameelne ja kergekaaluline. Taaskord – ilmselt vajab suur osa inimesi just seesugust musitseerimist, sest publiku vastuvõtt oli soe ning kontserdile järgnenud pikk Aasia-turnee sama kavaga kuuldavasti edukas.

Berliini riigiooperis vaatasin jaanuaris Mozarti "Don Giovannit" ja oktoobris sama helilooja "Figaro pulma", kus nimiosas säras meie bariton Lauri Vasar. Ma ei pea ennast suureks Eesti patrioodiks, kuid kui välismaa lavadel eesti artisti näen, hakkab siiski süda kiiremini lööma. Lauri Vasar teeb selles etenduses võrratu rolli, tema näitlejameisterlikkus ja vokaalsed võimed on muljet avaldavad. Tol õhtul andis oma viimase etenduse Krahvinnana karismaatiline sopran Dorothea Röschmann, kes veelgi enam sööbis mällu donna Elvira rolliga "Don Giovannis". Ka see, jaanuaris nähtud etendus, oli talle viimane ning ühes temaga pea kogu solistide grupile, kellest osa juba ligi kümme aastat seda ooperit koos mängis. Lavastus on siiski riigiooperis edasi, nüüd küll teiste solistidega. Ja see lavastus on üsna pöörane, nagu tõdes ka Dorothea Röschmann ise, kui mul temaga pärast esinemist paar sõna õnnestus vahetada.

Viin

Viinis on ka kõigest paari päevaga võimalik uskumatult palju kultuuri ammutada. Kolmel korral, kui sel aastal sinna linna sattusin, jõudsin lisaks ohtratele muuseumide ja näituste külastustele kuulata ka näiteks Fritz Kreisleri nimelist viiuldajate konkurssi ning Teodor Currentzise meistrikursust dirigentidele. Volksoperis käisin vaatamas Mozarti "Võluflööti" ja Straussi "Nahkhiirt" ning mõlemas elasin kaasa eesti metsosoprani Annely Peebo suurepärastele osatäitmistele. Sealne Straussi "Nahkhiir" on tõeline pärl nii lavastuse kui tehnilise teostuse poolest ning heas füüsilises vormis operetihuvilised saavad Volksoperisse seisupileti lunastada kõigest kolme euro eest! Soovitan!

Väga suure elamuse pakkus Jonas Kaufmanni *Lied*'i-kontsert koos Helmut Deutschiga Viini kontserdimajas, kus esitati Liszti, Mahleri, Wolfi ja Straussi laule. Kuigi mu istekoht oli rõdu tagaosas, kuulsin-nägin ometi laval toimuvat suurepäraselt ning kummalisel kombel tekkis selles suures saalis kammerkontserdile nii vajalik intiimne õhkkond. Viini kontserdimaja suurepärast akustikat olen seal viibides alati imetlenud. Kaufmann on minu meelest võrdselt tugev nii ooperi- kui kammerlauljana ning tema nüansirohke, ereda ning hingekeeli puudutava kontserdi lummuses olen siiamaani.

Samas saalis kuulasin ka Viini sümfoonikuid ameerika dirigendi David Zinmani juhatusel, nautides Mahleri lauludes jällegi Dorothea Röschmanni musitseerimist, samuti esitati kaks osa Mahleri 2. sümfooniast. Tasemelt küll tagasihoidlikum kui teised sel hooajal kuuldud orkestrid, pakkusid viinlased ometi rohkelt põnevaid muusikalisi leide ning kütkestavat intensiivsust nende kaasmaalase loomingus.

■

Kõigest saab õppida ja kõigest saab inspiratsiooni ammutada. Berliinis nähtud "Figaro pulma" lavastus algab sellega, et tegelased tulevad oma kohvritega kusagilt ning etenduse lõpus lahkuvad sarnaselt. See on ilus võrdpilt lõppenud aastale – saabumised ja lahkumised, erinevad linnad, saalid, kontserdid, muusikud, sündmused algavad ja lõpevad, inimesed tulevad ja lähevad. Saavad osaks sinu elust, võibolla ka lausa muudavad sind, jätavad mälestusi; mis on oluline, see ei ununе, mis on ilus, sinna põgened ikka ja aina tagasi.

Ja kõige tähtsamast ei rääkinud ma üldse – kõige eredamad kontserdid minu jaoks leidsid möödunud aastal aset Stockholmis Berwaldhallenis, kus Rootsi Raadio sümfooniaorkestri esituses nende peadirigendi Daniel Hardingi juhatusel kuulsin lausa viit imelist kontserti. Kuid see on nii eriline ja suur teema, et vajab omaette põhjalikumat lahtirääkimist, loodetavasti avaneb selleks võimalus millalgi tulevikus. Kohtumiseni kontsertidel, kas siis Eestis või mujal! Head uut muusika-aastat! M

FOTO KAROLINA ŽUKOVA

Valle-Rasmus Roots.

Ajalooline murdepunkt

Balti keelpillimängijate konkursil

Toomas Velmet
tšelloprofessor, konkursi žürii esimees

Eesti, Läti ja Leedu muusikuid on juba vähemalt 58 aastat "sunnitud" vastastikku mõõtu võtma. Alguse sai see aastal 1960, kui seltskonnas olid ka Valgevene ja Moldova ning konkurssi nimetati regionaalseks, et seda eristada üleliidulistest võistlustest.

Tänavu 7.–8. detsembril Vilniuses korraldatud, esimest korda ingliskeelse pealkirjaga Baltic String Competition, oli pühendatud Leedu muusika- ja teatriakadeemia keelpilliosakonna 85. aastapäevale ja osalema olid kutsutud viie muusikaakadeemia keelpillimängijad – just nii palju tegutseb neid piirkonnas, mida nimetatakse Baltimaadeks. On tähelepanuväärne, et viiest kolm on võõrustajamaal – Leedu muusikaakadeemia, selle filiaal Klaipėdas ja Kaunase Vytautas Suure ülikooli muusikaakadeemia –, neile lisandusid Läti ja Eesti muusikaakadeemia. Konkurss hõlmas kõiki erialasid, mida keelpilliosakonnas õpetatakse: viiulit, altviiulit, tšellot, kontrabassi ja ka harfi. Arvestust peeti mitte erialade kaupa, vaid hinnati muusikuid. Mulle see süsteem ühest küljest meeldib, aga samas ei meeldi ka, sest nii tuli žüriil esimesel päeval kuulata 19 võistleja esituses kaheksa tundi puhast muusikat.

Kogu organiseerimistöö tegi meile ja mitte ainult meile hästi tuntud viiulikunstnik, Leedu muusikaakadeemia keelpilliosakonna juhataja professor Rūta Lipinaitytė. Ta on teatavasti töötanud ka EMTA-s ja kaitsnud siin doktorikraadi. Žüriis olid kõigi viie akadeemia esindajad, kes katsid kõik erialad peale harfi. Hindamissüsteem välistas maksimaalselt subjektiivsuse ja korporatiivsuse, mis on ju väga hea, aga halb on, et see võttis ühtlasi peaaegu võimaluse omavahel suhelda. Viimasele aitas oluliselt kaasa ka pingeline töögraafik. Lipinaitytė juhtis kogu asjade käiku nii laval kui saalis talle omase vastutustunde ja vastuvaidlemist mitte salliva temperamendiga. Žüriisse olid kutsutud Klaipėda kammerorkestri kunstiline juht, tšellist Mindaugas Bačkus, Kaunase muusikaakadeemia keelpilliosakonna juhataja, viiuliprofessor Raimondas Butvila, EMTA keelpilliosakonna juhataja, viiuliprofessor Arvo Leibur, Leedu muusikaakadeemia viiuliprofessor Rusnė Mataitytė, Vilniuse Čiurlionise muusikakooli ja Dvarionase muusikakooli kontrabassiõpetaja=ekspert Arvydas Puidokas, Läti muusikaakadeemia vioolaprofessor Arigo Štrāls, Läti muusikaakadeemia keelpilliosakonna juhataja, viiuliprofessor Terēze Zīberte-Ijaba ja siinkirjutajast EMTA professor.

Konkurss viidi läbi Leedu muusikaakadeemia II korpuse väga korraliku akustikaga amfiteatri kujulises kammersaalis. Osavõtjaid registreerus konkursile 31, neist kohale saabus 29 ja lavale tuli 28 muusikut. Konkursi tingimused nägid ette, et esitatav 25-minutine kava peab sisaldama barokiteost või selle osa ning "modern" helitööd ja virtuoospala, neist üks oma maa heliloojalt. Üsna mitmeti mõistetavad (mis on modern?) nõuded, mille vastu ka päris üllatavalt eksiti. Aga kui korraldajad olid kavad vastu võtnud, ei saanud žürii keelata, kui barokkmuusika pähe esitati Bachi-Kodaly "Kromaatiline fantaasia" soolovioolale. Üllatuslikult see teisi žüriiliikmeid ei erutanudki, ehkki tõdeti üksmeelselt, et barokk see nüüd küll ei ole. Samuti ei peetud täpselt kinni kava pikkusest, mis kõikus 17–27 minutini.

Eesti tudengite või siis ka pedagoogide suhe konkurssi oli pehmelt öeldes jahe ja valmis kavaga saabus Vilniusse kaks viiuldajat, Fred Heinoja ja Katariina Maria Kits (mõlemad on Leiburi õpilased), ning tšellist Valle-Rasmus Roots (Henry-David Varema). Sellel leigusel võis olla mitmeid põhjusi, kuid üks neist oli kindlasti varasem (piirkondlike) konkursside taust, kus Eesti keelpillimängijad ei olnud lõunanaabritega võrreldes samal tasemel. Küllap siingi on objektiivseid põhjusi, nagu näiteks sõjaaegne keelpillimängijate kadu, nii et meie viiuldajate eliidist jäi alles üksainus Vladimir Alumäe, aga Leedu võis välja panna Aleksandras Livontase (1920–1974), edasi tulid nüüdne akadeemia professor Jurgis Dvarionas (s 1943) ja maailmanimi Raimundas Katilius (1947–2000). Lätist on pärit maailmas tuntud Philip Hirschhorn (1946–1996) ja Gidon Kremer (s 1947) ning tänased suurtegijad Eva Bindere (s 1974) ja Baiba Skride (s 1981). Riigipiirid on ammu ületanud ka Leedu altviiuli koolkond, mille taga on professorid Petras Radzevičius (1940) ja Donatas Katkus (s 1942). Läti tšellismi traditsioonid algavad Karl Davõdovist (1838–1889) ning jätkuvad professorite Māris Villerušsi (1936–2014) ja Eleonora Testeletsiga. Meil lihtsal polnud eriti millegagi uhkustada! Selline mentaliteet käis eesti keelpillikooliga kaasas ja mõjutas kindlasti suhtumist sellesse vähesessegi, mida meil oli pakkuda.

Kuid ajad muutuvad ja meie koos nendega. Tunnistan ausalt oma konkursi eelset kartust, et endiselt püsib ühisrinne, mis jätab kaks eestlast žüriis kuue ülejäänu vastu, kuid midagi sarnast polnud õhuski. Liikvel on tugev legend, et Eestis on kõik, ja eriti muusikakultuuris, oluliselt parem kui

naabritel. Ja meie Arvo Leiburiga ei olnud kuidagi suutelised seda kummutama. Nii olmetasandil kui ka erialaselt oldi hästi kursis kõige meil toimuvaga, mis on ju tore. Meie aga avastasime hulganisti suurepärast leedu ja läti muusikat, millest siin ei teata tuhkagi, ja see on äärmiselt piinlik. Kuid seda seisu annab muuta, kuna Rūta Lipinaitytėl on kindel veendumus, et konkurss hakkab toimuma igal aastal ja laieneb veel põhjapoolegi.

Meie väike konkurssantide trio oli erakordselt tugev ja realiseeris end laval maksimaalselt või rohkemgi. Küllap on raske ette kujutada, mida tundsin, kui mul tuli teatavaks teha konkursi tulemused. Žürii otsustas konsensuslikult, et välja antakse üks esimene, neli teist ja kaks kolmandat preemiat ning kaheksa diplomit. Suveräänse esikoha võitis Valle-Rasmus Roots, kes esitas Bachi prelüüdi c-moll, Pärdi "Fratrese" ja Tšaikovski "Pezzo capriccioso" ning tegi seda Eesti pillifondi tšellol. Teise preemia pälvisid viiuldajad Katariina Maria Kits, Marija Pranskutė (R. Lipinaititė) ja Snežana Koren (J. Dvarionas) ning harfist Gabrielė Ašmontaitė (J. Dauntyte), kolmanda said viiuldaja Erika Ieva Eriksonaitė (J. Dvarionas) ja kontrabassist Vincas Bačius (Donatas Bagorskas). Meie Fred Heinoja tulevik on ees, seda näitas tema veendunud ja kindel esinemine; artistlikkus tuleb kogemustega. Heinoja taset sobib kirjeldama tõik, et äsjane Läti viiuldajate konkursi võitja Andrejs Jegorovs kuulus temaga seltskonda, keda diplomandide hulgast ei leia.

Rootsi väga raske kava esitus oli veatu ja haarav ning tema keskmine hinne oli järgmistest laureaatidest rohkem kui palli võrra kõrgem. Kaheksast žüriiliikmest viis hindasid tema esitust maksimumi ehk 25 palliga – minu üsnagi pikk žüriikogemus niisugust üleolekut ei mäleta. Eesti kaksikvõit peaks nüüd küll olema ajalooline murdepunkt.

P.S. Esimese regionaalse konkursi võitis 58 aastat tagasi pianist Valdur Roots. Ta oli 58-aastane, kui sündis Valle-Rasmus Roots. M

Meenutuskilde

Mall Sarve

100. sünniaastal

Ada Kuuseoks
pianist ja EMTA emeriitdotsent

Eelmine aasta oli unikaalse ja karismaatilise Mall Sarve juubeliaasta. Siis sada aastat tagasi maikuu esimesel päeval Tartus ilmavalgust näinud tüdrukule kasvas mitmekülgne kultuurikiht. Tegutsedes pianisti, pedagoogi, muusikakriitiku ja tõlkijana, leidus tal kaante vahel koguni matemaatiku diplom Tartu ülikoolist. Kindel see, et "käbi ei kukkunud kännust kaugele". Isa Jaan oli matemaatikaprofessor, ema Juuli romaani filoloog, itaalia kirjanduse tõlkija. Mall ise aga tõlkis hulganisti laulutekste itaalia, hispaania, saksa, prantsuse, vene ja inglise keelest, tõlkis ka luulet, Händeli ooperiaariaid ja libretosid, näiteks Prokofjevi ooperi "Kihlus kloostris" koduteatrile. Kirjutas perioodikas artikleid muusikast, teatrist, kirjandusest, luuletas enda ja valitud sõprade meeleheaks, mõned tekstid avaldati varjunime all Rootsi ajakirjas Tulimuld. Ta võis peast lugeda Betti Alveri ja Marie Underi poeeme... Pesueht erudiit!

Sarvede valdavalt suurepereline suguvõsa on vapustavalt mitmekülgselt andekas. Professor Jaan Sarve perre sündis neli poega ja kaks tütart, kellest Mall oli neljas laps. (Muuseas, enne seda kirjatükki olid mul need "sarved sassis" küll! Ainuüksi Jaane sain kokku vähemalt neli. Alles tasapisi sain sotti, kes ja kus.)

Mall Sarv oli suguvõsa väljapaistvaim muusik. Tee sinna kulges läbi Tartu kõrgema muusikakooli. Tallinna konservatooriumi diplom tuli tal omandada kahel korral, sest 1944. aasta Saksa okupatsiooniaegne (Erika Franzi juures) tunnistati kehtetuks, nagu mitmel teiselgi meie muusikul. 1955. aastal sai ta siis professor Bruno Luki klassis kätte selle "õige" paberi. Kokkupuude pedagoogitööga oli tal juba konservatooriu-

mis õppides. Noor õpetaja juhendas viiel aastal meie tunnustatud kontsertmeistrit Lille Randmad Tallinna lastemuusikakoolis. Pärast konservatooriumi lõpetamist läks ta tööle Tartu muusikakooli. Malle vennapoeg Tõnn kirjutab: "Klaveriõpetajana oli ta minu vastu väga nõudlik, eriti kui võrrelda nende teiste väheste õpetajatega, kes minuga tegelesid. Esmatähtis oli kõlakultuur ja tehniline täius. Ta oskas süstida töötahet. Ülimalt tänulik tuleb olla kasulike harjutusvõtete omandamise eest." Sageli armastas Mall kasutada väljendit "Luki kool". Tõnnile meenub, kuidas nad Mallega mängisid neljal käel Mozarti sonaate, tihemini aga Haydni ja Beethoveni sümfooniaid. Mall Sarve klaveriõpilastest tuleb nimetada veel Aime Lõhmust, Siiri Varju-Raiki, Lenel Randa ja Jaan Seppa ning klaveriansamblis Tartu "orelikuningat" Urmas Tanilood.

Pensionile siirdus Mall Sarv küll 55-aastaselt, kuid enne seda oli ta teinud julge otsuse end proovile panna esimesel vabariiklikul pianistide konkursil Tallinnas, kus osalejatele ei olnud vanusepiirangut. Aasta oli siis 1968 – Mall Sarvel oli just täitunud 50 eluaastat. Kahekümne ühest mängijast osutus ta vanimaks, noorim oli 14-aastane Rein Rannap. Kahevoorulise konkursi brošüüris näen, et peale kohustusliku Räätsa "Tokaata" oli Mallel esimeses voorus Mozarti sonaat KV 280, Schumanni "Fantaasia" ja Šostakovitši kaks prelüüdi ning orkestrivoorus Mozarti klaverikontsert KV 271.

Pensionieas eelistas Mall Sarv pühenduda peamiselt mängimisele. Üle kümne aasta toimusid tema klaveriõhtud Tartu ülikooli aulas, kusjuures tal endal tuli olla veel ka piletilevitaja. Interpreedina oli Mall Sarv küllaltki konservatiivne. Tema tekstitruudus ja stiilipuhtus pärinesid professor Lukilt, kes oli selles suhtes lausa pedant. Kuid täpse teksti juures ei olnud tema esitus ometi hingetu, vaid sügav, loogilise tunnetusega küps tõlgendus. Ta oli väga loominguline. Stockholmis elanud, Mallest neli aastat vanem õde Mannj Varep (arhitekt, ajakirjanik, muusikakriitik) jutustas, et tänu õele tutvus temagi muusikaga põhjalikumalt. "Malle repertuaar oli lai, säälhulgas kõik Beethoveni sonaadid. Tal oli väga hää löök, üks kõige selgemaid tõlgitsusi. Mall elas puht kunstniku elu, kuid mittesoovitavate poliitiliste suhete tõttu ei saanud ta esinemisluba."

FOTOD ERAKOGUST

1996. aastal Jüri Pärja koduaias Võrus. Paremalt: õed Mall ja Mannj ning vend Hans.

Matemaatikaõpingute ajal ülikoolis tekkis Mallel sümpaatia kellegi Endel Siidami vastu, keda tema isa pidas matemaatika alal üheks oma andekamaks õpilaseks, aga karm sõda tegi oma töö – noormees küüditati ema ja õega Siberisse, kust ei olnud enam tagasiteed. Kuna sealt naasnud Jüri Pärg oli olnud Endel Siidamiga samas kandis, tundis Mall tema käekäigu vastu väga suurt huvi.

Üheks tõsiseks kiindumuseks oli Raimond Kolk, tulevane eesti kirjanik Rootsis, kes elas Tartu õpetajate seminaris õppides Sarvede kodus. Seegi suhe oli määratud katkema, sest Kolk oli sunnitud pagema Soome. Hiljem kirjutas ta oma mälestustes, et kuna tal ei olnud kuludeks vajalikku summat, võttis 1944. aasta algul üliõpilane Mall välja oma viimase poolaasta stipendiumi kakssada marka ja surus need hüvastijätu hetkel talle taskusse. (Rahal polnud Malle jaoks kunagi mingit erilist tähtsust. Tema pensiongi kulus marupikkadele kaugekõnedele oma õega.)

18 aastat järjest (1955–1973) korraldas Mall Sarv klaverimuusikat tutvustavaid loengkontserte mööda Eestit, peamiselt muusikakoolides. Lektoriks oli Londonist Tartusse elama asunud filoloog, ülikooli inglise keele pedagoog Arthur Robert Hone, Aira Kaalu eksabikaasa. Tartu muusikakooli direktor Aleksandra Semm-Sarv oli palunud Hone'i vakantsele muusikaliteratuuri õpetaja ametikohale. Ja nii, läbi kahesaja esinemise, tekkiski neil pikaaegne sõprus. Sarv ja Hone olevat olnud üks ülimalt huvitav kooslus! Kujutlege nüüd üht suvist pilti: neljakesi paadis keset Emajõge Mall, Aira, Lille ja Arthur... Hetkega oli Mall kiskunud kleidi seljast ja äkitselt vette hüpanud, teised aga ootamatusest ehmunud. Kas julgus on ikka igas olukorras pool võitu?

Muusika kuulamine oli hoopis midagi muud. Arthuril oli suur plaadikogu, mistõttu käidi usinasti tema, hiljem Malle juures. Selline suhtlusring oli väga hariv, arvab Lille. Muide, Mall armastas muusikat kuulata kinnisilmi (nagu ka Bruno Lukk).

Mall Sarv tegi huvitavaid raadiosaateid, näiteks "Üllatusmuusika" professor Luki 70. sünnipäevaks. Talle meeldis muusikast kirjutada, eriti kontserdiarvustusi. Malle kirjasulg oli nõtke ja sõna tabav, milliseid fantastilisi tõlkeid tegi ta vokaalmuusikast!

Mall Sarve tõlketöö kohta on Jüri Pärjal üht-teist pajatada. Esimesed Malle tõlgitud ja Jüri Pärja ERR-i salvestatud laulud Valente "Ootan", Mascheroni "Pardid ja moonid", Giraud' "Mustlased" ja Babadžanjani "Iluduskuninganna" muutusid lausa hittideks, mille kohta Mall sõnas: "Tänu teile olen ma nii kuulus!" Tema tekstid olid väga musikaalsed ja hästi lauldavad, neis oli poeesiat, teravmeelsust, vaimukust, huumorit ja, kui vaja, ka pipart. Nt Lazzaro "Naisuke": "Võtad sa pika kui piksevarda, mis siis saab, kui välku lööb?" "Pardid ja moonid": "Ja tuuleke tõuseb ja moonid kõik minema viib... Nii läkski lendu uhke moonipeiu ja püüdis haneks väikse pardineiu."

Paljude Napoli laulude eestikeelsed tekstid oli Mall Sarve töö. Ester Mägi "Haikudes" oli väga meeleolukalt edasi antud Malle tõlgitud Albért Koeney luulet. Malle eestindatud tekstidega Schuberti laulutsükkel "Luigelaul" kõlas Jüri Pärja esituses Kadrioru lossis ja Tartu ülikooli aulas, kus olin tema kontsertmeister. Pärast Tartu kontserti kutsus Mall paljusid Tähtverre enda poole. See oli mul esmakordne kogemus tajuda tema kodu erilist hõngu ja vaimsust. Juba trepikojas vaatas vastu Jaan Tõnissoni portree, kuni jõudsid perenaise teise korruse tuppa. Hakka või uskuma Enn Lillemetsa kirjapandut: "Kes tahab tõesti teada Tartu vaimust, aimata tema konkreetsust ja tabamatust, mõelgu Mall Sarvele." Külalistele oli alati miinimumprogramm – kohv ja šokolaad, aga nüüd tuli "lisapalaks" kollektiivse energiaga vahule klopitud koogelmoogel...

Mall Sarve õdusatest muusikaõhtutest jutustavad kõik, kel oli õnne neist osa saada. Ta proovis sageli esitada ka täiesti uut repertuaari. Ta mängis peast (vist nägemise halvenemise tõttu) ja kui kippuski sassi minema, siis olevat öelnud: "Ma võtan uuesti!" Vahel sai ta kohe edasi, vahel aga proovis mitu korda ja lõpuks sai ikka edasi. Nende "apsakatega" oldi harjutud, nii et Malle mängu emotsionaalne mõju ei kahanenud karvavõrdki. Küllatuleku põhjus oli tavaliselt ikka sünnipäev, kuhu tuli minna ainult õhtul, sest Mallel oli kombeks ärgata päeval.

Toas seisis Mall Sarve elu keskpunkt – pillide kuninganna, suurepärane tiibklaver Blüthner, mille varasem peremees oli olnud Ludvig Puusepp, maailma esimene neurokirurgia professor, kel oli ka kindralmajori aukraad. Uus perenaine hoolitses oma parima ja truu sõbra eest erilisel moel: ainult tema teadis, kuidas klaverit avada ja mida tema peale tohtis asetada. Ümberringi aga valitses boheemlaslik vabadus.

Muusika oli see, mis Mall Sarve kaua elus hoidis. Talle polnud küll meelepärane oma lemmikuid ritta seada, kuid andestatagu järgnev loetelu: Bach, Mozart, Beethoven, Schubert, Brahms, ka Chopin, Schumann. Kaasaegne ja uuem muusika tervikuna Mallele eriti ei istunud. Eesti autoritest mängis meeleldi Ellerit ja Bleivet. Bachi muusikat kuulates oli Mallele üsna vastumeelne romantiseeritud interpretatsioon, samuti nagu mehaaniline ja kuiv esitus. Ta eelistas Svjatoslav Richteri mängu Glenn Gouldile, kes olevat külm ja mehaaniline.

Otsekohese loomuga Mall pidi kindlasti avaldama oma suhtumist punase roosibuketi kinkijale: "Üle kõige meeldivad mulle valged roosid, siis kollased ja roosad, aga kõige vähem – punased roosid!"

Lille Randma kirjeldab: "Ebatavalisus on see, mis Mallega seoses kohe meelde tuleb. Ta ei olnud üheski asjas tavaline, isegi halbade ja inetute asjade juures püüdis ta leida mingi hea märgi. Mitte igaühega ei sattunud Mall samale lainele." Tundub, et Lillega küll, sest ta oli Malle sõnutsi üks tema hingesugulasi, kellele võis pärandada oma klaveri, aga ka imelisi luuletusi, millest ühe lubas Lille siin avaldada. See kannab daatumit 11. X 1978 ja on inspireeritud Thérèse Dussaut' Schumanni "Kreisleriana" esitusest.

Kreislerianat kuulates

Kas nähes minu harrast unelust
sa arvad kaduvat mind kaugele
ja sulguvat su eest üht eriust,
mis avatuks jäi valitutele?

Oh, vaata teraselt – see polegi ju sein –
see on ju avarus täis juurdepääsuteid
või rida teisi uksi lõpmatuid
ja lugematuid võimalusi muid:

See on ju luuletaja sõna imeline, uus,
või armastaja vaade hell ja alandlik,
või lapse hämmastavalt teadlik naeratus.

See on ju hullustavalt veetlev värvileid,
mis maalis keegi; kohin latvades,
mis pisaraid kord kutsus välja meil.

See on seesama vana tuttav tee,
mis koos me käinud – kodune ja pikk –
ei iial meile võõraks muutu see...

Kui mu mälu ei peta, viibisin just Malle viimase sünnipäeva aegu Tartus. Helistasin, küsisin luba läbi astuda ja kas midagi ka poest tuua. Ta palus majapidamispaberit. Mall viibis Beethoveni viimase sonaadi *Arietta* lummuses, täis seesmist laulvust – see haaras sügavuti... Siis tõusis ta klaveri tagant, läks voodi juurde, heitis pikali ja asetas näole ühe lehe majapidamispaberit, lausudes rahuldunult: "Nüüd on mul hea olla!" Kas teate mõnd vanainimest, kes lausuks rõõmuga, et tal hakkab kuulmine kaduma või et ta naudiks oma vananemist? Oma surmast rääkis Mall tavatu soojusega: "Mul on jäänud veel üks peigmees – härra Hannes Liiva." Küllap nii mõeldes ongi ehk kergem elada. Päris isiklikud olid Malle unenägude ülestähendused. Tema meelest pidavat unenägude nägemine olema inimesele antud suur õnn ja kingitus. Kas pole temalik? Jüri Pärg meenutab viimast kevadet Mall Sarvega tema kodus, kus Mall saatis Tosti laulu "Too tagasi mulle mu rahu!", mille ta pidi varsti lindistama Urmas Tanilooga. Jüri on tänulik Saatusele (Malle sõnutsi "pr Moirale"), et see viis teda kokku sellise harukordse inimesega. Nii nagu Bachi muusika on kõige alus, kõlas ka Mall Sarve maise teekonna lõpetuseks Bachi süit tema enda sõrmede alt ja südamest viimati veel enne 8. juunit 2002. Jääb vaid helge mälestus... M

Ernesaksa eeskuju

Taavi Hark
muusikateaduse üliõpilane, koorijuht

Ajastul, mil monumentide üle peetakse kirglisi vaidlusi, istub pealinna lauluväljaku künkal juba viimased 14 aastat käsipõsakil üks pronksi valat mees, ilme mõtlik. Kuju asukoht ja paaritonnine kaal vihjavad, et tema panus pidi olema kaalukas. Veel on meie seas arvukalt lauljaid, kes saanud isiklikult osa Laulutaadi juhtivast jõust. Ent peale kasvavad põlvkonnad, kelle jaoks pole Ernesaksa nimi palju enamat ridadest raamatuveerul või natuke uinutavast sõnamisest muusikaõpetaja huulil. Mida võiksid taibata selle istuja tähtsusest need, kel isiklik puude puudub? Mida saaks õppida tänane tõtleja tollelt muruvaibal mõtlejalt?

Kes võtab vaevaks pisutki süveneda Gustav Ernesaksa (1908–1993) elulukku, avastab õige ruttu, milliste tohutute eluraskustega tuli tal silmitsi seista. Loomulikult polnud rindele mobiliseerimine, vangilaagrisse viimine või aineline kitsikus ses aegruumis kaugeltki haruldased. Oli ju neidki, kelle anded ja võimed kustusid kaevikute sopas või neid, kelle vaim purustati lõputute ülekuulamiste julmas masinas, ent keha jäeti "halastavalt" ellu. Selle taustal mõjub lausa jahmatavalt, mil määral evib nüüdisinimene võimet hädaldada. Õpitagu Ernesaksa eeskujust sitkust saatusega silmitsi seista, selmet leida põhjusi virinaks oludes, kus eluks, kasvuks ja õitsenguks vajalik kenasti olemas. Samuti võib iga proovist väsiv kooriliige mõtiskella oma tüdimushetkel, milline oli Ernesaksa laulvate "kraavihallide" kurnatus kooriharjutusel, mis sai toime alles pärast pikki tunde metsatöödel. Usun, et puhtalt sellest mõttest värvuksid mõnegi kõrvad ergastavast häbitundest punaseks.

Istuv Laulutaat kehastab laulurahvale tublit tegusust, mis aitas kanda laulupidude leeki läbi raskete ikkeaastate. Meenugu ka üks vägev koor, mis koosnes sõjajärgse aja tingimusis pea väljasurnud liigist: meestest. Jäid ju paljud isad, abikaasad, pojad, parimad sõbrad ja armukesedki sõjaväljade haudadesse või täiteks vangilaagrite nimedeta massikalmudele. Luua aineliste raskuste haripunktis frakkidesse riietet riiklik (ja palgaline) meeskoor? Milline uskumatu ja kummaline avantüür! Siit võime kõrvade vahele panna tõdemuse (Ernesaksa diplomaatilist soont imetledes), et ka näiliselt üsna vaakumisarnases õhkkonnas saab kavaluse ja hea nõu abil mastaapseid tegusid korda saata. Ärgu saagu ainelised olud vaimu üle valitsevaks!

Eesti kirjandusklassikud on sedastanud: luule armastavat kannatajaid ega tulevat tuulest, küllap on vast nõnda ka lauluga. Selmet kedagi nüüd ülepea kannatusi otsima õhutada, teadvustagem Ernesaksas eeskuju kannatlikkuse ja süvenemise osas. Oma lauljatele ja õpilastele on ta meelde jäänud võimega minna "laulu sisse", leida laulu iseloomulikud värvid ning see kõige tähtsam – meeleolu, mis näitlejameisterlikkuse abiga õppimise vankri ette rakendati. Ei hüljatud ka tehnilisi asjaolusid, aga nendega ei maadeldud liigse andumusega. Laulud omandati kannatlikult moel, et esitada sai peast ja juhatada nii, et järgmine esitus polnud eelmise koopia. Laul hakkas elama!

Ernesaksa 110. sünniaastapäevale pühendati detsembris mitmeid kontserte. Noorte segakoor Vox Populi ühes Tallinna muusikakeskkooli koorijuhtimise ja klassikalise laulu õpilastega esitasid Laulutaadi loodut koolides nii mandril kui Saaremaal. Loengkontserdi vormis ettevõtmist rikastasid muusikaloolase Tiia Järgi kultuuriloolised väljanopped, koori juhatas Janne Fridolin. Eesti Rahvusmeeskoor ja RO Estonia poistekoor andsid koostöös mitu kontserti üle Eesti, kus lasti kõlada hoolikalt valitud paladel Ernesaksa mahukast laululoomingust. Võis rõõmsalt tõdeda, et meestelaulu traditsioon ei ole veel lakanud, hoolimata neist raskustest, mida meeste laulu juures hoidmisel on kuhjaga. Viimaste tekkele aitab paradoksaalsel kombel kaasa elu üldine edenemine: lihtsalt valikuid (aga ka kuhjuvaid kohustusi) on tänasel mehel taolisel hulgal, et lauluharrastus ei pruugi tähtsuse tabelis paigutuda piisavalt kõrgele, võitmaks enesele seda hinnalisimat vahendite hulgast – aega.

Eredad elamused Ernesaksast säilivad kahtlemata kaua aega helisalvestusena nende inimeste elulindil, kes isiklikult tema tegutsemisest osa said. Et linti ei saa lõpmata arv kordi kadudeta ümber võtta, jääb mälupilt Laulutaadist paratamatult iga põlvkonna lahkumisega aina tuhmimaks. Memuaarsetest üksikasjadest olulisem aga ongi vahest see, et Ernesaksa põhimõtted ja paleused (ning looming) püsiksid ka ajal, mil mitmes vaimu- ja eluvaldkonnas näib toimuvat aina kiirenev jooks allakäigu trepist üles. M

Kuulsad külalised – Wilbert Hazelzet ja Jacques Ogg Kadrioru lossis.

Muusikaline restart
vanalinna pärandile

Edith-Helen Ulm
vanamuusikahuviline

Novembrikuises hämaruses, vahetult enne advendiaja algust sai pisut hoomamatu, kuid paljutõotava alguse üks uus muusikaline ettevõtmine, inspireeriva ja ka veidi intrigeeriva nimega varajase muusika festival "Tallinn *feat.* Reval", korraldajaks teenekas varajase muusika stuudio Cantores Vagantes. Üheksa päeva ja eriilmelist kontserti Tallinna eri paigus, keskmeks linnasüdameks joonistuv vanalinn, veelgi täpsemalt raekoda, kuhu koguneti kolmandikul festivalipäevadest. Kontserdipaigana ootasid publikut ka Rüütelkonna maja, Niguliste kiriku Antoniuse kabel, Rootsi-Mihkli kirik ja reaalkooli saal ning kesklinnast pisut kaugemal Kadrioru loss (kümnes festivalikontsert sai teoks Tartus). Millega aga meie teadlikuks kasvanud vanamuusikapublikut üllatada sooviti, sellest siinkohal linnulennuline ja detailidesse mitte laskuv visioon.

Hansalinn Reval ja muusika sünergia

Mitmed varajasele muusikale pühendatud ettevõtmised Eestimaa eri paigus on saanud iga-aastaseks traditsiooniks ja publikut paistab jätkuvat, eriti suvisel ajal. Uue festivaliga sooviti korraldajate sõnul eristuda keskendumisega vähem tuntud, kuid mitte vähem väärtuslikule varajasele muusikale ja ajastuteadlikule esitusele, n-ö gurmeele, olles samas vaba kõigest liigsest ja muusikavälisest, ning ühtlasi (taas)avastades vana Tallinna kontserdipaiku. Selline lähtekoht on ühtaegu nii värske kui ka tagasivaatav, kui meenutada, et Eesti vanamuusikatraditsiooni elujõuline kulg sai alguse nüüd juba ligi pool sajandit tagasi Hortus Musicuse tegevusega, keda kahtlemata muu hulgas inspireeris ka vana Tallinna visuaal. Meie vana hansalinna Revali arhitektuuri nähtav ajalugu ulatub kaugemale kui XIII sajandisse, vanade tornide ja linnamüüri tänane ilme aga pärineb enamasti XVI sajandist ja vanalinn on sellest ajast tänaseni vähe muutunud. Küllap me ei mõtle vanalinnas kõndides kuigi tihti sellele, et ammuselt tuttav tänavavõrgustik kujunes välja rohkem kui pooletuhande aasta eest ning säilis imekombel suures osas Teise maailmasõja õhurünnakutes. Siit ka tõdemus, et väliselt vanas ja näiliselt elutus on peidus ootamatu potentsiaal ning arhitektuuri ja muusika sünergia võib loomingulistele isiksustele olla midagi jätkuvalt kaasahaaravat ja inspireerivat.

Festivali mitmekesisuse võlud

Kontserte oli tihedalt ja paratamatult kõikjale ei jõudnud. Nii jäid kuulmata Endrik Üksvärava ja Cantores Vagantese esinemine väärikas Rüütelkonna saalis ning barokkviiuli ja klavessiini duo Maria Krestinskaja – Imbi Tarum raekojas. Ei oska arvata, milliseid imevõimeid festivali korraldajad Reet Sukk ja Taavi-Mats Utt käiku lasid, et kohaliku publiku ette tuua maailma tipud, aga siin nad olid, kohe kolmel esimesel kontserdil nii Tallinnas kui Tartus, vahetult publiku ja noorte mängijatega suhtlemas.

Alguse tegi Utrechti konservatoo-

riumi professor ja mainekas Amsterdami barokkorkestri plokkflöödisolist Heiko ter Schegget, kelle nimi ei vaja vanamuusikagurmaanidele tutvustamist. Reaalkooli saalis toimunud avakontserdil kõlasid Bachi kantaadid, esitajaks EMTA ja Otsa kooli ühendatud barokkorkester *maestro di capella* juhatusel ja säravalt soleerimas Bachi A-duur kontserdis BWV 1055. Maestro kohalolek pani noored esinejad pingutama, esituse värskus, jõud ja keskendumine haarasid kaasa ja kuna publikugi moodustasid valdavalt noored kuulajad, võib rahuloluga nentida, et tänu pühendunud pedagoogidele näivad meil lood vanamuusikute järelkasvuga olevat hetkel hästi. Solistide Ieva Melane, Olga Bulavina, Liisi Prometi ja Anna-Grete Rebase ning kontratenor Martin Karu esinemist iseloomustas sisemine veenvus, mis ei ole lauljate noorust arvestades sugugi väheoluline. Seda enam, et Bachi kantaatide esitus vajab peent tunnetust, et mõtestatult siduda sisult luterlik, enamasti mureliku hingepäästesõnumiga tekst elujaatava ja pulbitseva muusikaga. Ka sobis selline suurem koosseis hästi reaalkooli kargelt kõlavasse ja tõepoolest suurepärase akustikaga aulasse. Iseküsimus, kas publik koha kontserdipaigana omaks võtab, sest ümbritsevast kooliolustikust ei olnud pääsu, kuigi garderoob töötas hilisõhtuni ja vaheajaks oli koridori üles seatud *pop up* puhvet – seda näitab aeg.

Kadrioru lossis tõid Hollandi n-ö esimese põlvkonna tuntud vanamuusikud Wilbert Hazelzet barokkflöödil ja Jacques Ogg klavessiinil kuulajate ette Bachi ja tema poegade ning Prantsuse XVII-XVIII sajandi vähetuntud autorite Jacques-Martin Hotteterre'i, Michel Blavet' ja Pierre Philidori väikevormid ning ühtlasi nende kahe kultuuri erinevuse: üks filosoofilisemat laadi kontrapunkti ja filigraansete mõttemustritega, teine puhas virtuoossus, improvisatoorsus ja korrastatud ilu tulevärk. Omaaegses Revalis võidi mõlemat kuulata, sest Katariina II kui Prantsuse kultuuri suur austaja võis ju teoreetiliselt Louis XIV õukonnamuusiku Philidori loomingut tuntav olla, seevastu Saksa päritolu linnakodanikud olid ehk pigem sinasõbrad Bachide muusikaga. Publik oli aga ülevoolavalt tänulik ja kontserdilt lahkudes õhkas üks tundmatu daam kuuldavalt: milline jumalik kontsert!

Soolokontsert raekojas "Aitäh, õpetaja!" oli põnev valik XVII-XVIII sajandi Saksa heliloojate vähetuntud väikevormidest ühelt meie pikaajalisema ja laialdasema praktikaga klavessinistilt. Reinut Tepp oli kavva valinud ja fookusesse seadnud Friedrich Wilhelm Zachowi ja Johann Joseph Fuxi ning nende õpilaste eredad väikevormid, mis mõjusid oma mõtteselguses ootamatult kaasaegselt. Eriti jäid meelde renessansspolüfoonia ja kontrapunkti teoreetikuna tuntud Fuxi kolmeosalised *sonata*'d, mille meisterlikud kontrapunktilised liinid solisti käe all selgelt ja jõuliselt välja joonistusid. Selline väliselt hapratest, kuid seesmiselt jõulistest ja dünaamilistest teostest kokku lükitud kava mõjus kompaktse pärlikeena ning kokkuvõttes jäi eredalt meelde Tepi oskus tuua tundmatute ja kaugete heliloojate mõttemaailm eriliselt lähedale. Veelkord sai ka kinnitust, et klavessiini kui pilli haprus on pigem näiline.

Eriline ja isikupärane oli ka Saksa laulja ja lautovirtuoosi Sven Schwannbergeri kava "Augen=Trost" Niguliste kiriku Antoniuse kabelis, mis sidus omanäoliseks tervikuks XVI-XVII sajandi poeedi Martin Opitzi alamsaksakeelsed Vana Testamendi "Ülemlaulu" tõlked ja helilooja Johann Nauwachi laulud. Ekspressiivne hääletehnika ja taotluslikult paatoslik deklamatsioon oli hoopis teistmoodi esitus, kui meil harjutud ollakse, ning omandas tähenduslikkuse ka seetõttu, et alamsaksa keel on olnud Revali igapäevakeel märksa kauem kui eesti keel Tallinnas. Paraku Niguliste kiriku kõrgete löövide all tekst kohati hajus. Siiski oli kohavalik sobiv, sest Bernt Notke "Surmatants" ja "Ülemlaul" lõid kummastava ja inspireeriva atmosfääri. Et Schwannberger on ka meisterlik

IMBI TARUM
klavessinist, EMTA professor

"Uus festival "Tallinn *feat.* Reval"tuli suure üllatusena. Tallinnas ei ole tegelikult juba pikka aega olnud tõelist vanamuusika festivali. Meil on mitmeid pühendunult tegutsevaid ansambleid ja soliste, kelle kontserte saame aeg-ajalt nautida. Kuid festival tõstab selle muusika tõeliselt esile ja äratab suuremat tähelepanu. See on tõeline kauni muusika pidunädal!

Nende kontsertide põhjal, mida kuulsin, võin öelda, et olid valitud väga kõrgetasemelised esinejad ning stiilsed kavad. Festivali lõppkontsert Ludwig Senfli muusikaga ansambli I Fedeli esituses oli tõeline maiuspala. Üle pika aja sain veenduda, milline puhas ja kaunis kõla on renessansspuhkpillidel, kui neid nii meisterlikult ja virtuoosselt mängitakse. Meie oma solistide ja ansamblite esinemised olid võrdväärsed külaliste omadega. Sain osa ansambli Heinavanker puhtast ja hingestatud Ockeghemi vokaalmuusika kavast ning Reinut Tepi austria klahvpilliteoste võluvast esitusest. Esinejana nautisin väga koosmusitseerimist Peterburi viiuldaja Maria Krestinskajaga, kellega olen viimastel aastatel palju üles astunud ja plaadistanud. Üks huvitav projekt sellel festivalil oli Bachi kantaatide kava koostöös EMTA varajase muusika keskusega. Usun, et selline noortele suunatud ettevõtmine on väärt ja tulevikku vaatav ning saab jätku ka järgnevatel festivalidel.

Uuel festivalil on suur missioon kuulajaid harida. Korraldajad Taavi-Mats Utt ja Reet Sukk on pikka aega vanamuusika aardeid avastanud ja neid publikule tutvustanud. Tundub loogiline, et jõuti välja festivali korraldamiseni. Soovin neile selleks jõudu ja edu!"

madrigalilaulja, selles võis veenduda Itaalia madrigalide kontserdil raekojas, kus ta astus üles koos Gamut Consortiga. XVI sajandi plokkflöödid moodustasid tõeliselt aadelliku ja delikaatse lautoga suurepärase koosluse, mis sobis raekotta justkui valatult, nagu klavessiingi.

Ilmaliku muusika juurest sai korra ära põigata ja askeetlikesse mõtisklustesse süüvida Rootsi-Mihkli kirikus, kus gregooriuse laulu ja Ockeghemi missamuusikaga astus üles ansambel Heinavanker Margo Kõlari juhatusel. Kava oli hoolikalt valitud püha Andrease päeva vaimus ja kandis ka põnevat pealkirja "Vee hääl jää all", viidates rahvatavandile ennustada Andresepäeval jääaluse vee järgi ilma. Meditatiivse ja kaemusliku meeleolu loomise oskusega on need kodumaised muusikud varemgi silma paistnud.

Festivali lõpetas renessanssmuusika kontsert Šveitsi fenomenaalselt koosseisult I Fedeli, mis mul ikka veel kõrvus heliseb. Ühelt poolt on see suurepärane, sest kontserti paraku ei salvestatud, kuid teisalt kurb, sest kontsert oli ülivääga väärt, et seda jagada suurema kuulajaskonnaga. Reaalkooli lavalt ja ka rõdult kõlas originaalne XV sajandi instrumentaalkoosseis *Alta Capella*, kuhu kuulusid tsingid, renessanss-tromboon, *slide*-trompet, alt-*dulcian* ja pommer, et esitada samast sajandist pärit Šveitsi Orpheuseks nimetatud Ludwig Senfli ning tema õpetaja Heinrich Isaaci imetabast loomingut. Aeg-ajalt kaasati esitusse orel ja spinett ning ansambli kunstiline juht Josué Meléndez Peláez tutvustas jooksvalt nii autoreid, pille kui ka esinejaid. Viimaste seas oli erakordne avastus tenor Ivo Haun, kelle interpretatsioonioskuse kirjeldamiseks sõnadest ei piisa. Kui juurde lisada vanade pillide auline tämber ning iseseisvalt uitavate meloodialiinide täiuslik kooskõla, kujunes kokkuvõtteks selline esitus, mille iga noot rõhutas muusika ülevust ja oli otsekui kingitus esimeseks advendiks.

Mida veel soovida

Korraldusliku poole pealt tasuks ehk mõelda festivali toimumisaja üle, sest võis aimata, et jõulueelsed üritused kogusid juba tuure ja konkurents publikule oli tihe, kuigi saalid tühjaks ei jäänud ja teadlik kuulaja oli oma valiku ilmselt juba ette ära teinud. Ka kippus Raekoja platsi jõulumelu vahel malbeid lautohelisid lämmatama, kuigi see ei pruukinud ligi kuuesaja aasta eest teistmoodi olla. Ometi – Raekoja plats võiks festivali ajal olla veel kuusevaba. Erakordselt sümpaatne oli, et enamik külalisesinejaid soovis publikuga suhelda, heliloojaid või pille tutvustada, aga kuna kõik toimus loomulikult inglise keeles, ei pruukinud publik kõike mõista. Lühike ja kokkuvõtlik tõlge maakeelde oleks seda lünka täitsa toredasti täitnud.

Nagu eelnevast aru võib saada, siis mind igatahes haaras kaasa see värske ja inspireeriv muusikaline restart Tallinna vanalinna pärandi mõtestamisel. Juba festivali nimes peituva potentsiaali – eristada ja ühendada – kasutamiseks näib ettevõtmise ellukutsujatel jätkuvat arusaamist ja pealehakkamist. Loomulikkus ja meisterlik lihtsus, milleni on kogemuste varal jõutud, austus ajalooliste tõsiasjade vastu, need on märksõnad, millega festivali iseloomustada. Jääb vaid korraldajatele soovida: ärge enam seisma jääge, sest nüüd juba seisus kohustab. M

MATTHIAS BOLLIGER
vanamuusikahuviline

"Kui enne festivali tundus, et tuleb lihtsalt üks pikk rida häid kontserte, vaat et liiga tihedaltki, siis festivalinädala jooksul tekkis ja tagantjärele püsib selline soe tunne, et on koos käidud ja nauditud nii omast ja armsat kui ka parajalt vürtsikat ja uut. Festivalist tekkis mingi kokkuhoidmise tunne ja innustus. Ka varem ei tundnud otseselt millestki puudust – vanamuusika päevi on ju küll (Haapsalus, Viljandis ja mujal) ja üksikkontserte ka Tallinnas –, siis nüüd tundub küll, et tahaks sarnast festivali uuesti kogeda. Kui suvel on muusika ümber palju muud lõbusat, siis pimedas novembris tekkis kuidagi eriline sisseelamine, keskendumine muusika ja muusikute soojusele. Iga kontsert oli kui pugemine sooja pessa. Lisaks muidugi see, et kõik toimus kodulinnas – kontsertidel oli lihtne käia. Kuulsin enne festivali mõtet, et see võiks meelitada ka uusi kuulajaid. Kas nii ka läks, seda ei oska öelda, mulle isiklikult tundus, et pigem innustati, seoti ja inspireeriti olemasolevaid tegijaid. Väga meeldis see, et olid koos väliskülalised ja Eesti esinejad, tudengid ja professionaalid.

Festivali tase oli läbivalt väga kõrge, aga eriti meeldis mulle avakontsert, kus musitseerisid koos tudengid, õppejõud ja väliskülalised. See oli kuidagi eriti vaba, loomulik, innustav ja samas kõrgetasemeliselt nauditav. Maria Krestinskaja ja Imbi Tarumi kontsert oli väga kaunis, loominguline, vaba … rabav oli Reinut Tepi soolokontsert. Ju väiksem saal ja vahetu olek esinejate ja publiku vahel aitas ka need erilisteks teha.

Selle festivali missioon võikski olla vanamuusika alal tegutsevate tudengite, kõrgetasemeliste väliskülaliste ja õppejõudude inspireeriv omavaheline suhtlemine, ajaliselt tihedalt koos publiku ette astumine. Ideede ja tõlgendusvõimaluste inspiratsiooni ammutamine. Mind rabas kuskil keset festivalinädalat suur tänutunne: oli lihtsalt nii hea meel, et leidub selliseid pühendunud muusikuid, huvitavaid heliloojaid, kõlavaid pille, häid õpetajaid, ajaloolisi ja samas sooje esinemiskohti, ja veel inimesi, kes seda kõike kokku viivad ... lausa liigutav, kui hakata mõtlema. Kui vähe oleks vaja, et seda kõike enam ei saaks ollagi...

Kui midagi soovida, siis ehk seda, et festival toimuks pisut varem, novembri kõige pimedamal ajal. Praegu oli juba natuke tulekul jõulukuu oma paljude ürituste ja askeldustega. Nädal-kaks varem oleks ideaalne aeg sukelduda täie keskendumisega ainult vanamuusikasse."

Muusikanautleja kontserdimuljeid

Virve Normet
muusikaajakirjanik

On mitu asjaolu, mis kutsuvad ka pimedal sügisõhtul kontserdisaali: tore kavavalik, eriti kui seal on mõni hingelähedane teos, või kindel usaldus mängija vastu, kelle professionaalsus on alati olnud nauditav! Miks mitte ka uudishimu – saamaks aimu, kuidas noored ja andekad arenevad. Kaks klaveriõhtut – Ralf Taal 13. novembril Estonia kontserdisaalis ja Auli Lonks 1. detsembril Mustpeade majas rahuldasid kõiki neid tahke ja pakkusid rohkem muusikalisi mõnuhetki kui julgesin loota.

Ralf Taal on pianist, kes juba 1990. aastatel pani ennast maksma sügava sisemise tasakaalu ja intelligentsiga muusikuna. Tema on just üks neid, keda lähed kuulama nagu head ja tarka inimest, interpreeti, kes küll ei ürita oma publikut millegagi rabada, ent tuleb oma muusikalise kõnega pakkuma ajastuteülest puhast ilu ja selles peituvaid alltekste. Juba kava kõneles heast maitsest ja interpreedi suundumustest ja eripärast. Ralf Taal on suur klassikameister! Nii et Schuberti sonaat B-duur D 960, Mozarti sonaat D-duur KV 576 ja lõpuks ikka nagu mõneti veel Mozartilainel naudisklev Liszti "Réminiscences de Don Juan" moodustasid stiilse ja emotsionaalse terviku.

Ligi 50 minutit kestev Schuberti sonaat B-duur moodustas klaveriõhtu esimese osa. See helilooja eluõhtul kirjutatud suur sonaat on mullegi eriliselt hingelähedane juba aastakümneid. Mind hämmastab ikka ja jälle, kuidas ilu ja sellesse kätketud traagika ja valu võivad oma (vahel nii petlikult lihtsana tunduvas) väljendusviisis sajandeid aegumatuna hingele toimida. Pianist ei hoidnud end tagasi, ta mängis soojalt, pingevabalt, justkui iseendale, süüvides teemade laulvusse, arengutesse ja pelgamata ka pingestatud pause ja järske tundetõuse-langusi. Kes teost lähemalt tunnevad, nende arvates mängis Ralf Taal just esimest osa ka kübeke mõõdukamalt (ajaliselt pikemalt kui tavaks?), aga suure veenvusega. Tal on ka omapärane oskus *pianissimo*'d kuidagi eriliselt kuuldavaks ja helisevaks mängida. Samas on Schubert ka petlik: justkui intiimse tundetooniga ennast kuulama pannes, on sonaadis ka suurt tehnilist võimekust eeldav dramatism. Kuigi iga osa on omamoodi "jutustus", seob pianist sonaadi tervikuks just meeleolulise ühtsuse abil.

Kontserdi teises pooles nautisime Mozartit just nii sädeleva ja puhtana, nagu me ideaalis sellest mõtleme. Kavaleht Evelin Kõrvitsa toredasti valitud faktidega aitas mõista, kus ja millal need helitööd sündisid. Huvitav, et suurimat elevust publikus ei äratanud mitte täiuslik Mozarti esitus ega suurejooneliselt õnnestunud Schuberti sonaat, vaid parafraasiline Liszt, Mozarti "Don Juani" teemadega mänglev teos. Muidugi pakkus see ju tuttavaid teemasid, nii laulvust ja ilu kui ka dramaatilist lisztilikku bravuuri, mille Ralf Taal ka lahkesti publiku ette tõi. Prantsuskeelne *réminiscences* rõhutab lahtiseletatult tegevuse loomingulist mõõdet: tagasivaadet, mis inspireerivad omakorda looma uut kunstilist sisu. Publik kviteeris Ralf Taali esitust seistes aplodeerides.

■

Oma maitsekas mustas õhtukleidis õbluke ja habras, praegu kasinasti 25-aastane – selline on pianist Auli Lonks. Ta jäi sümpaatselt meelde juba "Klassikatähtede" tele-*show*'s 2013. aastal. Edasised aastad on tõestanud, et ta on suure õpi- ja töövõimega, tulevikuga interpreet, kes hindab vajalikuks ka klassikaliste stuudiumide läbimist meisterpianistide käe all. Me oleme tõepoolest andekatest pianistidest rikas rahvas! Päris palju oli neid ka Aulit kuulamas.

Kontsert algab kavavalikust, selle sobivusest mängija ja saaliga ning ka oodatava publikuga. Need Eesti interpreetide liidu sarja kontserdid on planeeritud üheosalistena ja nii oli ka Auli Lonks koostanud ühe-tunni-programmi puhtalt eesti muusikast ja just rahvaviisitöötlustest. Alustuseks Ester Mägi "Lapimaa joiud", mis häälestas publiku kuulama ja leidma algmaterjalis peituvat omalaadset eksootikat. Ester Mägi ise on ikka rõhutanud selles stiilis Mart Saare eeskuju. Edasi Eugen Kapi "Labajalg" ja "Ingliska" Anna Klasi seades. Sellele oli meeldivaks ja uudishimu tekitavaks vahelduseks Maria Kõrvitsa pala "Öö". Noor helilooja pühendas teose julgelt sama noorele pianistile. Mis on öö? Seda romantilist pilti andsid kogu selle sumedas ilus, müstikas ja milleski salapärases, vast isegi pelutavas, edasi mõlemad noored muusikud. Teose aluseks on Otepää kandi rahvaviis "Öö om jo läve een".

Meie vaimulike rahvalaulude lummust on korduvalt oma muusikasse põiminud ka Tõnu Kõrvits. Nii ka selle kontserdi üks tippteoseid, variatsioonid teemale "Ma tänan Sind". Selle teose arenduse ülevus tekitas tunde, et siirdume lausa kõrgematesse sfääridesse ja igatseme juba justkui orelilaadset kõlamassiivi. Nii peenes vaikses ilus kui ka dramaatilises kõlajõus mängis pianisti hingeseisund ja tehniline suutlikkus väga olulist rolli. Kava lõpulooks oli Auli Lonks valinud eesti klassika tuntud tippteose, Tubina "Ballaadi Mart Saare teemale". Enne seda kõlas veel Tubina "Kolm eesti rahvatantsu". Ballaad õnnestus väga hästi, pannes tunnetama muistse teema "Seitse sammeldanud sängi" igavikulisust. Grandioosne arendus pani unustama, et klaveri taga on õbluke neiu, sest kõlamassiivid täitsid saali justkui iseenesest ja pingutuseta.

Ma tsiteeriksin veel ühte kuulajat, Fred Jüssit, kes sõnas: "See oli nii hea kontsert, et lausa haiget tegi... Klaver armastab seda tüdrukut." Milline kompliment vanalt *feinschmecker*'ilt. M

ERSO *VERSUS* KAKAO

Kadri Steinbach
muusikateadlane

Eesti vabariigi juubeliaastal on keeruline leida kultuurisündmust, mis ei oleks "EV 100" üritusesarjaga seotud. Ühest küljest mõjub see lõputu jada tüütavalt, teisest küljest tekitab võimalusi huvitavate ning erakordsete sündmuste tekkeks. 22. novembril esines suurprojekti "Sada kontserti Eestile" raames Viljandi Pärimusmuusika Aida suures saalis ERSO Ingrid Roose juhatusel. Juba fakt, et Viljandis on võimalik kuulata Eesti esindusorkestri suurt koosseisu, on mainimist väärt ning paigutab selle sündmuse erakordsete hulka. Kava oli täpselt selline, nagu juubeliürituselt võiks eeldada – eranditult Eesti heliloojate teosed, nii kuldne klassika (Heino Elleri "Koit" ja "Kodumaine viis", Eduard Tubina "Pidulik prelüüd" ja "Kolm eesti rahvatantsu" ning Cyrillus Kreegi "Humoresk") kui ka uuem muusika (Ülo Kriguli ja Tõnu Kõrvitsa teosed). Kontserti raamisid Elleri teosed. Eelreklaamis lubati tema sümfoonilist poeemi "Videvik", kuid kontsert algas siiski "Koiduga" ja lõppes "Kodumaise viisiga". Elleri lood olid kõige tuntumad, kuid samas ka kõige rabedamalt esitatud. Võibolla oli põhjus noores dirigendis, kes tegi ERSO ees oma debüüdi – kanoonilise repertuaari esitamine on ühest küljest kindla peale minek, kuid teisest küljest on publiku ootused alati kõrgemad kui vähem tuntud teoste puhul. Minu jaoks jäid mõlemad lood liiga hektiliseks ja fragmentaarseks. Klassikutest õnnestus väga hästi Kreegi "Humoresk" ning ka Tubina rahvatantsuaineline teos oli esitatud hoogsalt ning veenvalt.

Nüüdisaegset helikeelt esindavad teosed olid valitud Ülo Krigulilt ja Tõnu Kõrvitsalt. Kava kõige paremini esitatud looks peangi Ülo Kriguli teost "Chordae", mis mõjus oma mitmekülgsuse ja huvitavate helimaastikutega äärmiselt hästi. Ka orkester kõlas selles palas kõige paremini – pillirühmad suutsid saavutada ühtlase tämbri ning eelnevates, klassikalistes lugudes häirinud harali kõla oli suurepäraselt kokku sulatatud. Lisaloona kõlas Urmas Lattikase poolt (jälle!) "EV 100" marsikonkursile esitatud teos, mis oli kindlasti üks kava kõige lustakamaid ning nauditavamaid.

ERSO kontserti ei olnud Viljandis kahjuks kuulamas täismaja. Põhjus oli lihtne – terves väikeses Viljandi linnas polnud üleval ühtegi kuulutust, samuti ei reklaamitud kontserti kummaski muusikaõppeasutuses varem kui päev enne kontserti. Eks selline poolsalaja korraldatud kontsert lisab elamusele eksklusiivsust, kuid publikut oleks kindlasti oleks olnud rohkem, kui orkestri turundusinimesed oleksid veidi vaeva näinud. Seekord pälvis samal ajal Aida väikeses saalis toimunud ekstaatiline "kakaopidu" ja lamamiskontsert rohkem (meedia) tähelepanu kui 100. aastapäeva kingitus Eestile. M

Plmf15 Planet Of Talent

XII TALLINNA TALVEFESTIVAL

TÕSTA PILK JA AVA SÜDA

19.–23. VEEBRUAR 2019

Festivali Avakontsert
19.02 | 15.00 Rootsi-Mihkli kirik
Sopranid **Pille Lill** ja **Kristina Vähi**
Neeme Ots (trompet)
Mikk Langeproon (akordion)
Tiia Tenno (orel)
Kavas: Vivaldi, Lindberg jt
Vaba sissepääs

20.02 | 19.00 Tallinna Raekoda
Oksana Sinkova (flööt)
Ralf Taal (klaver)
Kavas: Schubert, Chopin jt
Pilet 12€/7€

21.02 | 19.00 Tallinna Raekoda
Olga Zaitseva (sopran)
Michael Hyokun Ha (tenor, Korea/ 2018 T.O.S.C.A konkursi võitja Itaalias)
Piia Paemurru (klaver)
Kavas: Donizetti, Puccini, Ponchielli, Giordano, Rimski-Korsakov jt
Pilet 12€/7€

22.02 | 19.00 Tallinna Raekoda
Irina Zahharenkova (klaver)
Kavas: Tšaikovski, Prokofjev
Pilet 12€/7€

Festivali lõppkontsert - EV100
23.02 | 16.00 Kaarli kirik
RO Estonia poistekoor (dir Hirvo Surva)
Estonia Seltsi segakoor (dir Heli Jürgenson)
solist **Oliver Kuusik** (tenor)
Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester
dirigent **Jaan Ots**
Kavas: C. Kreek - Reekviem, J. Sibelius - 7. sümfoonia
Pilet 10€/5€

Huvikool **PLMF ACADEMIA NOVA** (Tallinna Südalinna koolis) ootab aastaringselt pillimängu ja koorilaulu huvilisi, kirjutage **plmfacademia@gmail.com**

Võtame vastu tellimusi asutuste, ettevõtete ning eraisikute poolt korraldatavatele sündmustele muusikalise meeleolu loomiseks **plmf@plmf.ee**

Kultuuriministeerium · Eesti Kultuurkapital · Metaprint · Eisi · Overall · Eesti Vabariik 100

www.plmf.ee | 5114077

Kolm pilku riitusele

Aare Tool
muusikateadlane

ERSO vägagi mahukat kava kuulates läks mõte justkui iseenesest lendama tavatult proosalistele aladele. Hetkel, kui Mozarti "Kroonimismissas" laulis koor "Gloria in excelsis Deo", pöörasin oma keskrõdul asuvalt istekohalt pilgu spontaanselt Estonia kontserdisaali lakke. Ja mida ma seal nägin? Nii ühes kui teises kohas on värv maha koorunud ja ripneb, tunnistusena sellest, et esindussaal pole mõnda aega hoolitsevat kätt tunda saanud. Lage ei pruugi kontserdi ajal jõllitada, aga ammune häda alatalitava ventilatsiooniga tuletab end paratamatult meelde. Kui õhk on nii paks, et seda saaks noaga lõigata, siis Anton Bruckneri 70 minutit pikk 4. sümfoonia paneb tahtejõu tõsiselt proovile. Just sellistel hetkedel tunnetad, et Maslow' püramiidis sõnastatud vajaduste hierarhia tõepoolest kehtib. Annan endale aru, et see jutt kõlab kui järjekordne ülitundliku "lumehelbekese" soigumine, ent niisugused pealtnäha tühisedki asjaolud mõjutavad kontserdikogemust.

Jätkem siiski olememõlgutused ja meenutagem, kuidas kõlas Joseph Swenseni juhatamisel see mahult vägagi ambitsioonikas kava. Kui seame ritta Mozarti "Kroonimismissa", Märt-Matis Lille uudisteose ja tagatipuks veel Bruckneri sümfoonia, siis moodustub kooslus, mis pole mõeldud nõrganärvilistele. Tunni või enam kestvate sümfooniatega talitamiseks polegi ilmselt head lahendust: üksinda tundub neist väheks jäävat, koos muude teostega ähvardavad need aga kava üle ääre loksutada. Ühe tabava tõdemuse kohaselt tuleb Bruckneri sümfooniate esitamiseks täita kaks nõuet: peab olema hea vaskpillirühm ja dirigent, kes suudab vähemalt ühtlast tempot hoida. Need tingimused said ERSO ja Swenseni esituses täidetud, ehkki mitte just üleliia suure varuga. Bruckner pole kunagi olnud orkestrile eriline leivanumber ja ka seekordne esitus pigem kinnistas kui kummutas seda muljet.

Pühade eelsel ajal vaimulike suurvormide ettekanded sagenevad ja nii algas seegi kava Mozarti "Kroonimismissaga". Selle alla poole tunni kestva ja läbinisti pidulik-helge teose raskuskese paikneb "Credos", mis ainsana sisaldab mõneti dramaatilisemat kõrvalepõiget ("Crucifixus..."). Muidu hea hooga, ehkki ka mõningate rabedate üleminekutega esituse peamiseks küsitavuseks oli solistide neliku paigutus. Selles, et solistid asetati lava tagaossa koori juurde, võib küll olla teatud loogika, ent praegusel juhul tundus see tarbetu. Pole mõtet soliste peita, laskem neil paikneda ikkagi lava esiosas, kus oleme harjunud neid nägema ja kuulma. Solistide ansamblis lausus viimase sõna sopran Arete Kerge ("Agnus Dei") ning see sõna oli tõepoolest täis ehtmozartlikku fraasitundlikkust.

Kui alustada Mozarti missa ülima helgusega, siis on keeruline sellest veel edasi liikuda. Ometi töötas kontrast pigem Märt-Matis Lille uudisteose "Tirawa ja tähtede laul" kasuks. Tirawa on ühe põlisameeriklaste hõimu jumalus ja mütoloogiline teema peegeldub ka Lille teose loomismüüdi taolises ülesehituses: helmutlachenmannilikud kõlasündmuste otsingud settivad ajapikku nappideks motiivideks ja kulmineeruvad kuldlõike punktis. "Tirawa" kulgemises on omal moel Tubina "Legendaarse" sümfoonia hõngu, ehkki sellele tõukejõu andnud müüdid on muidugi palju kaugemad ja võibolla just seetõttu universaalsema ilmega. Mozarti missa ja Lille "Tirawa" moodustasid õigupoolest üsna omapärase paari, pakkudes justkui kaks eri vaatepunkti vaimulikule või üldisemas mõttes mütoloogilis-riituslikule teemale. Tegelikult on ka Bruckneri sümfooniate kõlaorgiates mingisugust kultuslikku vaimustust, isegi kui selle mulje täpset põhjust on raske seletada. Kes teab, võibolla peitub selles pealtnäha kummalises kavas siiski mingi rituaalne ühenduslüli? M

Heatujupomm De-Phass Saksamaalt Narvas.

FOTO ANNA MARKOVA

IDEEJAZZIGA KAAMOSE VASTU

JORMA TOOTS
pianist

Rahvusvaheline festival "IDeeJazz" Tartus ja Narvas 9.–12. novembrini.

Tartus, endisel Raadi sõjaväelennuväljal asuva Eesti rahva muuseumi ümbrus oli 9. novembri õhtul niivõrd sünge ja halli udulooriga kaetud, et sobinuks suurepäraselt kaamosesõprade kokkutulekuks. Siiski ei ühendanud muuseumihoonesse kogunenud arvukat seltskonda mitte huvi inimvaenulike olude ja ilmastikunähtuste vastu, vaid hoopis soov lasta end puudutada heast muusikast ja headest emotsioonidest, mida ka seekordne "IDeeJazzi" festival Tartu ja Narva publikule ohtrasti pakkus.

Festivali avapäeva esimesel kontserdil ERM-i teatrisaalis üles astunud Türgi trio Islandman on vaatamata üpris lühikesele tegutsemisajale jõudnud esineda juba arvukatel festivalidel ja leidnud neil ka tunnustust, pälvides näiteks kuulsal Montreux' jazzifestivalil parima uue jazzansambli preemia. Bändi muusikas segunevad Türgi rahvamuusika intonatsioonid ja rütmid elektroonilise muusika kõlamaailmaga. Paljuski minimalistlikele kordusmotiividele üles ehitatud heakõlaline helikangas gruuvis ja kulges umbes pooleteise tunni jooksul ilma suuremate katkestusteta. Lugude vahelised üleminekud olid muudetud hästi sujuvateks ja peaaegu märkamatuteks, luues niimoodi mulje kui ühest suurest muusikalisest vormist. Bändi hüpnootiline kõlapilt mõjus oma leebes diskreetsuses meeldivalt lõõgastavalt ja pani mõneks ajaks unustama õues lösutava koerailma. Tagumises saaliosas leidus neidki, kes kogu kontserdi vältel ennastunustavalt tantsu vihtusid, kuigi enamik publikust hoidis ilmselt padruneid järgmise kontserdi tarbeks.

Sama kontserdipäeva teine ja nimekam esineja ansambel De-Phazz Saksamaalt oli tõeline hea tuju pomm. Seejuures mõjus nende esinemine nauditavalt kõigist võimalikest aspektidest vaadelduna. Bändi klassikaline jazzkvarteti koosseis ei väsinud üllatamast põnevate harmooniate, meloodiakäändude või eelsalvestatud akustiliste meemidega, mis väga täpselt muusikasse haakusid. Ansambli perfektne koosmäng ja meisterlikud instrumentaalsoolod koos maitsekate seadetega jätsid ruumi esile tõusta ja särada ka suurepärastele vokaalsolistidele, kelle sundimatu ja vaba lavaline olek hajutas kiiresti barjääri esinejate ja kuulajate vahel ning nakatas ilmselt kõik saalis olijad De-Phazzi nime kandva rõõmupisikuga. See viimane ei pruugi meie laiuskraadil küll kuigi kaua elujõulisena püsida, kuid vastava eelsoodumuse olemasolul ja kaasaegsete ringhäälinguvahendite toel, mine tea! Igal juhul andsin endale lubaduse – kui see, juba rohkem kui kakskümmend aastat tegutsenud kollektiiv jälle meie kanti tuleb, lähen neid kindlasti kuulama ja püüan tingimata kaasa kutsuda ka mõne mossitaja, ikka selle pisiku pärast.

Kuigi kontserdipäev oli olnud juba pikk ja sisukas, jätkus festivaliprogramm kodumaise duoga Laura & W, kus musitseerisid lauljatar Laura Põldvere ja multiinstrumentalisti rollis Villu Veski, haarates oma programmi mõjutusi kummagi esineja varasemast rikkalikust lavakogemusest. Festivali peakorraldaja Oleg Pissarenko sõnul pidi nende esinemine olema hilisõhtusele ajale sobivalt kantud pigem klubilikust kui kontserdisaalilikust atmosfäärist ja küllap see mõnes muus olukorras võinukski nii olla. Praegu pidi küll vähemalt siinkirjutaja tõdema, et eelmiste bändide poolt nii emotsionaalselt kui intellektuaalselt üleküllastatud vastuvõtuvõime keeldus talumast basstrummipõhiseid tantsubiite, olgu need serveeritud kuitahes põnevas ja veetlevas kastmes. Seetõttu ei suutnud ma suurepäraste artistide esinemist neist mitteolenevatel põhjustel kuulata kauem kui

mõne loo jagu ja loodan nendega uuesti kohtuda soodsamates oludes.

Festivali teise päeva avakontserdil esines ERM-i sillaalal suurepärane jazzkvintett Soomest, kes kandis ette kontseptuaalselt väga tugeva ja heal tasemel kava "Chess'n Jazz". Pealkirjale vastavalt olid kõik kõlanud palad ühel või teisel moel inspireeritud malemängu elementidest ja nii kujunes kontserdist terviklik ja jazzmuusika parimaid traditsioone austav sündmus, kus lisaks saksofonist William Suvannele oli samaväärselt võimalik särada ka kitarrist Tuomo Dahlblomil. Omapärase detailina peeti keset kontserti maha ka malelahing, kus bändi liider Suvanne esitas väljakutse kontserdile eelnenud välkmale turniiri võitjale. Malepartii lõppes sulni bossanoova taustal kõlades kiiresti ja ootuspäraselt Tartu malekooli esindaja võiduga, kaotaja polnud aga sugugi löödud ja bänd sai kõigest ainult hoogu juurde.

Seejärel võis festivalipublik siirduda ERM-i Hurda saali, kus alustas esinemist Richards Libietis Orchestra Lätist. Sellise nimega märgivad end viis noort läti muusikut, kes esitavad bändi esikitarristi Richards Libietise loomingut. Kontsert kulges väga meeldivas õhustikus, ansambli koosmäng oli suurepärane ja Libietise kitarrimäng vaimustav. Kavas kõlanud kammerlikku žanri paigutuv muusika võlus eheduse ja iluga. Rütmikas ja vormide poolest küllaltki keerukas kava esitati kogu ansambli poolt peast, mis kõneleb muusikute märkimisväärsest süvenemisest ettevõetusse. Kontserdiga haakus hästi ka Hurda saali esisel paiknenud Läti vabariigi juubeli auks korraldatud väljapanek, mis veidi iroonilisel moel kõneles lätlaste meelelaadist niimoodi, et see sobinuks suurepäraselt ka eestlasi kirjeldama.

Õhtu lõpuks koguneti taas ERM-i sillaalale, kus hakkas esinema üks festivali peaesinejaid, laulja, kora- ja kitarrimängija Sona Jobarteh Gambiast. Koos maailmamuusikalavadel kõrgelt hinnatud solistiga olid publiku ees veel neli Aafrika juurtega muusikut, kelle esituses kõlanud küllalt lihtsakoeline muusika pakkus mõistetavalt äratundmisrõõmu eeskätt afromuusika austajatele. Lisaks pidevalt esiplaanil olnud konga- ja djembemängijale Mouhamadou Sarri rütmilisele vitaalsusele andis ansambli kõlale ainulaadse värvi ka Sona Jobartehi virtuoosne koramäng, mis eristab seda bändi paljudest teistest afromuusika tegijatest. Jobartehi ülejäänud kaasmuusikutegi professionaalsus oli kõrgel tasemel ja publik sai kenasti kaasa haaratud, kuid sellest hoolimata mõjus *show* tervikuna veidi kulununa. Raske siinkohal öeldagi, kas põhjuseks oli ilmselt juba tuhande esimest korda esitusel olnud kava, mis esinejaid enam kuigivõrd spontaansusele ei ärgitanud, või minu kui kuulaja varasem kokkupuude sarnasesse nišši kuuluvate artistidega, kelle puhul aimub, et naljad ja trikid, mida räägitakse või tehakse, korduvad esinemisest esinemisse ja kavast kavasse. Helget meelelahutust pakuti kokkutulnutele samas kamaluga ja millegi puudumise üle oleks õigupoolest patuasi viriseda seal, kus seda üldse olema ei peaks.

Festivali viimasel Tartu päeval võis kuulata kõigepealt Eesti jazzi vanameistri Lembit Saarsalu 70. sünnipäevale pühendatud kontserti, kus lisaks maestrole astusid üles mitte vähem väärikad jazzigurud Olav Ehala, Toivo Unt ja põlvkonna võrra noorem Toomas Rull. Kiirelt möödunud aastad pole vanemate meistrite musitseerimislusti karvavõrragi vähendanud, sõrmejooks on endiselt väle ja nalju pudeneb varrukast. Mina polegi vist varem sattunud kuulma, kuidas Lembit Saarsalu bluusi laulab – oli lõbus küll! Peamiselt Eesti jazzmuusika kullafondi kuuluvatest paladest kokku pandud programm oli vaheldusrikas ja juubelikontserdile väärilselt meeleolukas.

Samal päeval tähistati ERM-is veel ühte juubelit, nimelt oli Poola vabariigi sajanda aastapäeva auks kontserdisaali kogunenud soliidne ja arvukas kuulajaskond, kust ei puudunud ka Poola Suursaatkonna ja Tartu linnavalitsuse esindajad. Traditsiooniliste pidupäevapöördumiste järel lubati lavale Sławek Jaskułke sekstett, kelle kava koosnes Poola armastatud jazzmuusiku ja helilooja Krzysztof Komeda lugude töötlustest. Seejuures oli algmaterjalile lähenetud väga vabalt ja loominguliselt, püüdes endile omaste vahendite ja väljenduslikkuse kaudu anda edasi Komeda muusika olemuslikku tuuma. Loomulikult on selline lähenemisviis väga subjektiivne ja arvatavasti võib kõlanud kava autoriks pidada enam Jaskułket kui Komedat, kuid teostuse meisterlikkus ja lavalt hoovanud muusikaliste ideede küllus ei jätnud küll vist ühelegi jazzisõbrale põhjust midagi enamat soovida.

Nende kava ülesehituses võis sarnaselt Islandmani kontserdiga aimata püüdu suuremate vormide poole, kus tervikut liigendavate vormiosade aluseks võis olla ka sama muusikaline algmaterjal asetatuna erinevaisse, sageli jazzispetsiifiliselt arhetüüpseisse rütmikeskkondadesse. Lisaks bändiliider Jaskułkele pakkusid suurepäraseid soolosid trompetist Emil Miszk ja mõlemad saksofonimängijad, kes kõik kuuluvad Poola noorema põlve jazzmuusikute koorekihti ja kannatavad välja võrdluse ilmselt mistahes rahvuslike jazzikoolkondadega Euroopas.

Juba kaheksandat korda Tartus ja teist aastat Narvas peetud jazzi- ja rütmimuusikafestival on leidnud ERM-i näol endale suurepärase partneri, kus vastavalt festivaliprogrammi vaheldusrikkusele pakuvad vaheldust ka erinevate võimalustega kontserdipaigad. Neli kontserdisaalina kasutusel olnud ruumi toetasid peaaegu ilma erandita esinejate vajadusi ja eesmärke ning muutsid festivaliõhustiku koduseks ja sõbralikuks. Suur roll festivali õnnestumises oli lisaks missioonitundelistele peakorraldajatele Oleg Pissarenkole ja Ants Johansonile kindlasti ka paljudel noortel abilistel, kelle hulgas võis ära tunda peamiselt Elleri kooli rütmimuusika osakonna õpilasi. Peale pikki festivalipäevi kodu poole veeredes ei tundunud üha süvenev novembrihalluski enam nii pelutav kui enne, mille eest suur tänu kõigile korraldustiimi liikmetele! M

Üheksa hümni autorite kulminatsioonikummardus.

FOTO RAUL OLLO

Jazzmuusikute Eesti-ülistus

Joosep Sang

Eesti 100. aastapäeva sündmuste reas on esitletud mitmeid jazzi värvides eriprojekte. Kevadisel "Jazzkaarel" oli kavas suurejooneline "Saja lugu", "Jõulujazzi" avakontserdina kõlas aga töömahukas ja suuri esituskoosseise lõimiv heliülistus Eestile pealkirjaga "9 hümni vabadusele", kus tegid kaasa paljud meie jazzmuusikud, Politsei ja Piirivalve orkester, keelpilliorkester Ventum ja koor Collegium Musicale. Dirigeeris Siim Aimla.

Arvan, et justkui žanrimääratlusena kõlavat sõna "hümn" tuleks selle kava valguses võtta vaid suunava, konteksti loova tähisena. Ilmselgelt olid uudisteoste loojatele lähtepunktiks märksõnad ja väärtused, mis neil Eestiga seostuvad. Sündis üheksa üsna erilmelist kompositsiooni, mille autorid valasid muusikasse oma nägemuse Eesti loodusetunnetusest ja inimnatuurist, ökoloogilised ja eetilised mured ning kollektiivse, isikliku ja artistliku vabaduse teemad.

Huvitaval kombel olid kõik lood kirjutatud kahasse kahe jazzmuusiku/helilooja poolt. Uudne ja intrigeeriv idee, aga kas ka õigustatud? Teadmata, kuidas tööprotsess välja nägi ja milline oli rollijaotus, ei oska vastata. Mõne teose muusikaline (või vormiline, dramaturgiline) lahendus mõjus kohati küsitavalt ja tõi pähe küsimuse – ehk oleks ühe autori looming andnud kompaktsema, koherentsema tulemuse? Seda enam, et muusika loojate seas olid sellised mitmekülgse komponistikogemusega autorid nagu Mingo Rajandi, Kadri Voorand, Kirke Karja või Maria Faust. Kontserdikava on nimetatud ka tervikteoseks, kuid tsüklilise suurvormina "9 hümni vabadusele" ei mõjunud.

Jazzmuusikutele oli suurprojekti raames kätte antud tavatult mastaapne lõuend ja pea piiramatu hulk erinevaid värve ja värvitoone. Selle raamistiku ühe dimensiooni lõi võimalus kasutada soovi korral lausa sajaliikmelist esitusaparaati, teise aga võimalus sirutada oma looming tavapärasest jazziloost pikemale ajateljele. Tulemuse mõjuvus sõltus igaühe oskusest suurt pilliparki ja ulatuslikumat vormi hallata. Mitte kõigil kokku kaheksateistkümnest heliloojast pole ilmselt piisavalt kogemusi selliste väljendusvahenditega ja muidu igati nauditava, suurt tähelepanu õigustava kontserdi teatud hetkedel paistis see ehk ka välja.

Kontsert oli ka meie jazzi mängijate triumf. Kuulis palju häid soolosid, eriti saksofonidelt. Kontserdi avalugu, Raul Söödi ja Aleksander Paali "Ootuses ja lootuses" oli selle hea näide. Üsna traditsioonilise, heakõlalise nüüdisjazzipala eredaim osis oli autorite saksofonimäng, koos ja kordamööda. Kantileenne saksofon (Mairo Marjamaa) oli juhthääleks ka "loodusromantilises" palas "2222" (teiseks autoriks Sander Mölder). Palju mängulusti oli Siim Aimla ja Peedu Kassi lõbusas, ehkki veidi amorfse ülesehitusega gruuviloos "Seenekorvi ja iPadiga", kuhu oli Aimla kõrvale teise, "duelleeriva" tenorsaksofonina kutsutud Raivo Tafenau. Lisaks saksofonidele kuulis ka kaunist klaverimängu: Joel Remmel, Kristjan Randalu, Kirke Karja.

Esituslikust poolest rääkides torkas silma, et kui n-ö eesliinil (muusika loonud ja seda esitanud jazzmuusikute puhul) valitses ilmne loominguline elevus, siis Politsei ja Piirivalve orkestri muusikute näod-poosid peegeldasid teatud osavõtmatust, mis väljendus ka kohati ebaansamblilises ja mõningate intonatsiooni-, tooni- ja rütmipraakidega mängus. Noortest koosnev keelpilliorkester kõlas kompaktsemalt, ehk ka selle pärast, et neile oli kirjutatud peamiselt eleegiliselt voogavad, sünkroonsed taustapartiid. Väikese koosseisuga koor sai hästi hakkama, erandiks Raun Juurikase ja Holger Marjamaa väljamõeldud keeles "Oro", mille hõre faktuur oli ebakindel toetuspind nii solist Liina Saarele kui ka koorile. Millised uudisteosed avaldasid kõige rohkem mõju? Kirke Karja ja Maria Fausti loodud "Kapital" võitis palju sellest, et koosseis oli piiratud kuueliikmelise keelpilliansambliga, millele olid lisatud Kristi Mühlingu kannel ning solistlikud klaver ja saksofon. Klaveri ja kandle simultaansed (vahel ka unisoonsed) liinid koos keelpillipassaažidega lõid kauni kõla. Teisalt – mõjuv oli ka maksimaalselt suure koosseisuga ning ridaderohkeima partituuriga teos Mingo Rajandi ja Meelis Vindi sulest pealkirjaga "Kahekõne", mis võttis sõna Läänemere reostuse teemal. Teos algas hoiatavate, süngete intonatsioonidega, ent lõpetas lootusrikkalt (koor

kordamas sõnu "igaüks meie seast saab aidata"). Alguse ja lõpu vahele mahutati ära üsna kirju materjal, mis võis tekitada igasuguseid kummalisi assotsiatsioone (mulle tulid pähe näiteks *blax-plotation*-filmide *soundtrack*'ide ärevus, Tormise rahvalauluseadete setu intonatsioonid ja ka Tartu levimuusikapäevade katsetused rock-suurvormidega). Ettevõtmine oli suurejooneline, kõike oli palju, aga teos paelus. Seevastu teine komponendikirev kompositsioon "Elus on ilu – raamitud raamid" (millel lausa neli autorit: Ivi Rausi, Jaak Sooäär, Laura Põldvere, Tanel Ruben, lisaks olid laval ka ülejäänud palade autorid) ei mõjunud tasakaalustatud tervikteosena, vaid erinevate "jazzihäälte" kooskõnelemisena, pakkudes kuulajale võimalust seitsme lauljatari vabaimpro, pillisoolode ja -repliikide ning teatud *free*-jazziliku vabalangemise tuhinast meelepärane välja noppida. Joel Remmeli ja Paul Danieli kaheosaline "Laul vabast inimesest" võlus hea tasakaaluga maalilise orkestriseade ja jazzisolistide individuaalsuse vahel. Kõige rohkem vastas hümni definitsioonile Kristjan Randalu ja Kadri Voorandi "Su armastust tahan armastada", mis saavutas oma lihtsuse ja manava kordamisega laulupeoliku "üheshingamise" tunde ja pani ambitsioonikale õhtule rahustava punkti.

"9 hümni vabadusele" on kinnitus Eesti jazzi laialt lehvivast vaimust ja heast tasemest nii loomingu kui ka interpretatsiooni osas. Esituskoosseisu spetsiifika tõttu pole kindel kas ja millisel moel neid teoseid taas lavalt kuulda saab, kuid õnneks talletasid kontserdi ETV ja Klassikaraadio, võimaldades soovi korral sobival hetkel selle erakordse õhtu atmosfääri taas siseneda. M

Laulu ja lauljate pidu Saku suurhallis

Marje Ingel
kuulamishuviline

Esiotsa oli päris kentsakas tunne siin-seal Tallinna linnaruumis rippuvailt plagudelt lugeda – Kadri Voorand ja Estonian Voices panevad aja seisma. Saku suurhallis! See lubadus ja üleskutse pani mõtlema. Kas tõesti on jazz Eestis juba nii populaarne, et kogub Saku suurhalli täie publikut? Selles pidi oma silma ja kõrvaga veenduma. Käisin, kuulasin ja veendusingi.

Saal tundus üsna rahvast täis, kuigi ma pole kindel, kas kõik sinna just jazzi kuulama tulid. Võibolla olid mängus mingid muud tegurid. Saali sisenedes võis märgata, et lava on tõstetud tavapärasest erinevasse asukohta ning publik pandud istuma harjumuspärase suunaga risti, 90-kraadise nurga all. Lahendus tundus hea – heli oli korralik ja suurem seltskond esinejaid mahtus samuti lahedalt lavale ära. Juba enne kontserdi algust siristasid õhus nähtamatud linnukesed, mis oli ütlemata armas sissejuhatus. Kadri Voorand lähenes lavale treppe mööda, laskudes hoopis publikuala poolt, ja alustas kava müütilise, maailma loomisest jutustava eesti regilauluga. Temaga liitus Estonian Voices ja järgnesid palad meie esindus-vokaalansambli repertuaarist, sealhulgas "Kõik, mis teed, tee praegu" ja "Kui lähed, mine iseendasse". Vokaalgrupp kõlas ideaalilähedaselt nagu alati.

Seejärel lustis Voorand oma lauludega, keerates vinti vahepeal veidi üle ka, nähtavasti publikut provotseerides – kuidas see reageerib, kui laulja hakkab äkki pööraselt keksima ja vaibakloppimismuusikat tegema? Vist saadi naljast aru. Natukene häiris mind hoopis see, kui Kadri laval iseendaga vesteldes kommenteeris: "no ära ole nii lapsik, äkki läheb paremini peale". Võibolla on keegi anonüümne kommentaator kusagil netis talle lapsikust ette heitnud? Mina isiklikult leian, et loovust ilma mängulisuseta on väga raske ette kujutada, ja mängulisust ei tohiks segi ajada lapsikusega.

Pidu suurhallis võttis tuure üles sedamööda, kuidas lavale lisandus külalisi, nii Eestist kui kaugemalt. Üks oodatumaid oli kindlasti vokaalansambel Accent, kelle liikmete erinev päritolumaa annab põhjuse rääkida lausa globaalse haardega bändist. Eri riikide esindajad "heiskasid" vokaalselt-sümboolselt ka oma riigi lipud, lauldes põnevaid seadeid vastavate maade hümnidest. Kõige vahvamad olid siiski hetked, kui mõlemad vokaalgrupid laulsid koos. Eriti uhke tunne pidi olema samuti publiku hulgas viibinud Arno Tammel, Estonian Voicese endisel liikmel ja mõlema ühislaulu autoril. Omaette kunsttükk oli koostada sujuvalt kulgev kava, mis ei tekitaks kuulamisel tükeldatuse või juppidest kokku lappimise tunnet. Tundub, et see õnnestus. Aeg ei jäänud saalis küll päris seisma, kuid sai kindlasti mõnusalt veedetud.

Kui alguse juurde tagasi tulla, siis viis minutit enne kontserdi algust lookles uste taga veel ilmatu pikk saba. Saku suurhalli oli aja peatumise imet tunnistama tulnud suur hulk rahvast. Järjekorras seistes meenus mulle, et kümme aastat tagasi võis Kadri Voorandi kontserti kuulata tillukeses NO99 jazziklubis. Kuid asi pole ainult saali suuruses. Olen mitmel korral Saku suurhallis kogenud kehvavõitu heli ja hakkasin seda pidama lausa parandamatuks nähtuseks, millega kvaliteedi suhtes nõudlik muusik nagu Kadri Voorand kokku ei sobi. Ajad õnneks muutuvad. Kõige suuremate sammudega on kahtlemata edasi liikunud Kadri Voorand, kes on sooritanud varem mõeldamatuna tundunud hüppe nišijazzist peavoolumuusikasse ja -meediasse. Ka tema kohta kehtis algul ütlus, et ükski prohvet pole kuulus omal maal, ja võib oletada, et Eesti publik on õppinud Voorandit armastama osaliselt tema piirituguse menu kaudu. Oluline on ka järjekindlalt oma asja ajada, seni, kuni see teistelegi meeldima hakkab. Saalis istudes ja muusikat kuulates ei tundunud see üldse ebaloogiline – nii mõnigi Voorandi esitatud laul kuulub popmuusika alla ning on kergesti kaasa ümisetav. Ka jazziartist võib olla hitimeister. M

Eesti Muusikanõukogu avalik arutelu

13. detsembril toimus Eesti muusika- ja teatriakadeemias Eesti Muusikanõukogu avalik arutelu muusikute töökohtade, tööjõu vajaduste ning Eesti kontserdielu teemadel. Arutlusel olid Eesti muusikaelu põhiprobleemid ja põhiküsimused.

Tõnu Kaljuste ettekanne käsitles teemat, kuidas varem muusikute töökohti tekitati ja kuidas neid tänapäeval võiks luua. Laulja ja EMTA laulueriala õppejõud **Helen Lepalaan** rääkis vajalikest oskustest muusikute töökohtades ning millise tööjõu järele on tarvidus. **Heli Jürgenson** kõneles koorijuhtide ja -lauljate praegusest olukorrast, probleemidest ja vajadustest tulevikus. EMTA instrumendipedagoogika osakonna koordinaatori **Lembit Orgse** teema oli instrumendiõpetajate koolitus EMTA-s ning Eesti muusikaharidussüsteemi vajadused. **Tiina Jokinen** kõneles riigi kohustustest muusiku ees ning püstitas küsimuse, kuidas reaalselt otsida lahendust olukorras, kus riik annab hariduse, ent edasisest pole huvitatud. **Mihkel Peäske** rääkis Eesti professionaalse muusikakultuuri arengust läbi hariduse ja tööhõive ning EMTA prorektor **Margus Pärtlas** muusiku valikutest ning sellest, kas muusikute töökohad jäävad alles, ja mis on muusikule parem – spetsialiseerumine või mitmekülgsus.

Eesti kontserdielu küsimuste käsitlustes tutvustas **Tiia Teder** omaaegse muusikateadlase ja -kriitiku Ofelia Tuisu 1972. aastal ilmunud artikleid "Kui siiski prooviks ... kontserdielu paremini korraldada" ning tõi paralleele tänapäevaga. **Toivo Tuberiku** teema oli "Kui palju ja kas peavad riiklikud institutsioonid turumajanduse tingimustes sekkuma kontserdikorraldusse? Kas piisaks toetuste süsteemist, millest saavad osa kõik kompetentsed korraldajad?". **Kadri Tali** rääkis Eesti tänase kontserdielu valupunktidest kontserdikorraldaja vaatepunktist, **Sten Lassmann** kõneles teemal "Klassikaline interpretatsioonikunst kontserdielu keeristes – hetkeseis ning arenguperspektiivid pianisti ja kunstilise juhi vaatevinklist". **Kaisa Lõhmus** vaatles kontserdielu erakorraldaja vaatenurgast ning **Timo Steiner** helilooja pilgu kaudu. ERSO rollist Eesti kontserdielus kõneles **Kristjan Hallik**. Sõnavõttudele järgnes diskussioon. Arutelu moderaator oli EMN president ja EMTA rektor **Ivari Ilja**.

Teatri- ja muusikamuuseum ühineb ajaloomuuseumiga

2019. aasta alguses ühinevad Eesti teatri- ja muusikamuuseum (ETMM) ja Eesti ajaloomuuseum ning moodustatakse uus sihtasutus. Tegu on ühe osaga aastal 2012 alanud muuseumivõrgustiku korrastamisest.

ETMM on asutatud 1924. aastal. 94 aastaga on muuseumi kogu kasvanud Eesti muuseumidest suuruselt teiseks, sisaldades üle 740 000 museaali. Kahe muuseumi ühinedes jätkuvad kõik muuseumi põhitegevused – kogumine, uurimine, säilitamine ja vahendamine. Uue asutuse loomisel muutub küll struktuur, kuid muusika- ja teatritemaatikaga jäävad tegelema vastavat valdkonda tundvad töötajad. Samuti kasvab museaalide muuseumide infosüsteemi (MuIS) kandmise jõudlus.

ETMM ning G. Otsa nim Tallinna muusikakool on aastaid maja jaganud. Loodetavasti võimaldab kahe muuseumi ühinemine ning muusikakooli kolimine uuele pinnale võtta alalisele kasutusele praeguse muusikakooli saali ja laiendada ka muuseumi ekspositsioonipinda. Muuseumi praegune juht Tanel Veeremaa asub uuest aastast tööle SA Eesti vabaõhumuuseumi juhatuse liikmena. Tema eestvedamisel on ETMM-is kuue aastaga kasvanud külastatavus, aktiivselt käima lükatud haridustegevus, parandatud kogude hoiutingimusi, loodud 2017. aasta parima püsinäituse auhinna võitnud ekspositsioon jpm. Peagi selgub, kes hakkab uues sihtasutuses teatri- ja muusikamuuseumi tegevust koordineerima.

Gustav Ernesaksa preemiad 2018

2018. aasta Gustav Ernesaksa fondi peapreemia pälvis koorijuht **Lydia Rahula**. Eesti meestelaulu seltsi juhatuse esimees Hirvo Surva: "Lydia Rahula pälvis preemia olulise panuse eest Eesti järgmise põlvkonna noorte lauljate kasvatamisel nii dirigendi kui pikaaegse muusikaõpetajana. Nagu oli Gustav Ernesaksal, nii on ka tema kirg ja elutöö olnud poiste laulu populariseerimine ja seega uue põlvkonna meeslauljate kasvatamine." Lydia Rahula on Tallinna 21. kooli muusikaõpetaja ja Tallinna Poistekoori asutaja ning dirigent. Ta on ka asutanud ja juhatanud Eesti Lastekoori ja töötanud RAM-i poistekoori koormeistri ning ettevalmistuskooride dirigendina. Laulupeo dirigent alates 1987. aastast.

Koolimuusika arendamise stipendiumi sai **Katrin Puur** pikaaegse töö eest suurürituste korraldamisel ja eestvedamisel. Puur on töötanud Eesti segakooride liidu tegevsekretärina, oli tänavu Tallinnas toimunud rahvusvahelise koorifestivali "Europa Cantat" kontserdiprogrammi juht. Õppestipendiumi sai EMTA koorimuusika magistrant **Maarja Helstein**. Esimest korda anti EMS-i algatusel peapreemiaga kaasa ka Ekke Väli loodud skulptuur "Gustav", koopia Tallinna lauluväljakul olevast Gustav Ernesaksa kujust. Skulptuuriga tunnustati ka laulu- ja tantsupidude pikaajalist peakorraldajat **Ilmar Mossi** ning Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA juhatajat **Aet Maateed**.

Lydia Rahula.

FOTO KALEV LILLEORG

Kiili vanamuusikaansambel 15

Kiili vanamuusikaansambel tähistab tänavu oma 15. tegutsemisaastat. Heili Meibaumi eestvedamisel loodud kollektiiv on omanäoline selle poolest, et kõrvuti noorte andekate õpilastega mängivad ansamblis muusikakõrgkoolide tudengid ja kogenud interpreedid. Peaaegu kogu tegevusaja jooksul on ansamblis osalenud tänased muusikaüliõpilased Kati Meibaum, Marten Meibaum ning Tiina Mäe. Aastate jooksul on antud üle 400 kontserdi Eesti eri paigus, esinetud raadios ja televisioonis, antud välja kolm plaati, kogetud publikumenu kontserdireisidel Inglismaal, USA-s, Kanadas, Iirimaal, Hispaanias, Rootsis, Soomes jm, korraldatud mitmeid vanamuusikat tutvustavaid koolikontserte. Kiili vanamuusikud on teinud koostööd Hortus Musicusega ja professionaalsete vanamuusikalauljatega, viimastel aastatel on olnud põhisolist Tõnis Kaumann. Kõneleme juubeliaastal ansambli kunstilise juhi, flöödimängija Heili Meibaumiga.

Kiili vanamuusikaansambel.

Mille poole ansambel püüdleb?

Heili Meibaum: Meie eripäraks on aastaid olnud hea koostöö eri vanuses muusikute vahel. Koosluses kogenud solistidest, üliõpilastest, teismelistest noortest lasteni peitub nii võlu kui väljakutse. Seadeid tuleb sobitada nii, et igaühel oleks võimetekohane ja samas piisav tegevus ning arenemisruumi pakkuv roll. Vanamuusikaga seostub üldjuhul autentsuseteema. Me ei püüdle otseselt ajastutruuduse poole selles mõttes, et peaks tingimata ainult vanu pille kasutama, küünlavalgel elama või keskaegset toitu sööma. Meil on küll klavessiin ja plokkflöödid, aga keelpillid näiteks on tänapäevased. Samas laval oleme kostüümides. Mängime muusikat, mida armastame ja naudime, püüame seda teha võimalikult heal tasemel ja ka publikule köitvalt. Vahel kasutame ka teatraalseid elemente. Tundub, et enamasti oleme saavutanud publikuga ühise keele ja see, mis teeme, jõuab kuulajale kohale.

Kiili vanamuusikaansamblis pole kunagi mänginud vaid ühe paiga muusikud ja praegunegi seltskond on rõõmustavalt mitmekülgne: on EMTA tudengeid, huvilisi muusikakeskkoolist, plokkflöödikonsordi moodustavad minu õpilased Kiilist. Sageli kaasame lisaks projektipõhiseid tudengeid ja pakume nõnda võimaluse osaleda välismaal õppivatele noortele.

Milline on viimase aja kontserdielu? Mis on tulekul?

Kontserdielu on viimasel ajal olnud päris kirju ja rõõmustavalt tihe. Keskmiselt 30 kontserti aastas on ühe noorteansambli kohta vist täitsa hea saavutus. Osa kontserte algatame ise, paljudesse kohtadesse kutsutakse. Eestimaal on eriti tore avastada kauneid mõisasaale. Ja loomulikult on ansamblile inspireerivad välisturneed. Eelmisel aastal Hispaanias oli võimalus lisaks suurlinnade ja mägikülade kontsertidele viibida kaks päeva Montserrati kloostris ja sisustada muusikapooltund kloostrikirikus.

Hiljutine reis Inglismaale oli eriti vaimustav – kontserdipaikadeks Yorki National Centre for Early Music, Manchester RNCM, Cambridge Trinity Chapel ja Londoni St. James of Piccadilly. Viimase tagasiside oli ülevoolavalt positiivne, alates publikust koha peal (sh viimseni ära ostetud CD-d) meilideni, mis saabusid hiljem.

Suvel olime kutsutud Saaremaa lossipäevadele, samuti Pärnusse Järvi festivalile, kus andsime nooremale publikule suunatud muusikaajalugu tutvustava kontserdi Ammende villas. Osalesime ka rahvusvahelisel koorifestivalil "Europa Cantat", seal olime saateansambliks ateljees "Vahva teekond vanamuusikasse". Suur rõõm on teha pidevalt koostööd heade solistidega – meie ammune lavasõber Tõnis Kaumann on väga inspireeriv muusik ja ansambli noortele juba lausa omainimeseks saanud. Korduvalt oleme teinud kontserte ka Kädy Plaasiga.

Lähiajal on plaanis kontserdid Nigulistes, Kumna mõisas ja Soomes. Siis teeme ühtlasi koostööd ansambliga NB kus osalevad ka mitmed nüüd juba välismaal õppivad noored, kes koolivaheajal kodumaal kokku saades värske vaimustusega koos laulavad-mängivad.

Küsitles **Ia Remmel**

Eesti Kontserdi uus nõukogu

Kultuuriminister Indrek Saar määras Eesti Kontserdile uue, kuueliikmelise nõukogu, see tuli esimest korda kokku 28. novembril. Nõukogu uued liikmed on Olari Elts, Andres Kaljuste, Toomas Siitan, Tarvi Sits, Regina Vällik ja Merle Põld, ametiaeg on kolm aastat. Esimeheks valiti ühehäälselt Toomas Siitan ning aseesimeheks Olari Elts. Saar kutsus endise nõukogu tagasi 30. oktoobril nii Laine Randjärve ümber tekkinud segaduse kui Eesti Kontserdi finantsmurede tõttu.

VII "Kotzebue-kõnelused"

2012. aastal algatas tollane EV kultuuriatašee Berliinis **Harry Liivrand** (balti) saksa publitsisti, kirjaniku, teatridirektori August von Kotzebue teemalise konverentsi "Kotzebue-kõnelused", millest on nüüdseks saanud terve sari. Liivrannaga koos on üritust eest vedanud EMTA professor **Kristel Pappel**. Sarja toetavate asutuste väga erinev profiil peegeldab hästi Kotzebue enda tegevuse mitmekesisust – koostööd teevad siin EMTA, Eesti Suursaatkond Berliinis, Berliin-Brandenburgi teaduste akadeemia (BBTA) ja nüüd ka Tallinna ülikooli akadeemiline raamatukogu. "Kotzebue-kõneluste" kaudu positsioneerib ka EMTA end interdistsiplinaarselt täisväärtusliku vestluspartnerina.

13. oktoobril toimusid Berliinis juba VII "Kotzebue-kõnelused". Ettekannete osa alustas igas mõttes säravalt Nicola Kaminsky Kotzebue näidendi "Veel keegi" teemal – ja seekord keskendutigi enim Kotzebue kirjanduslikule loomingule ning muusikat, erinevalt varasemast, ei puudutatud. Muidugi ei saanud ka seekord mööda ei Kotzebue teatri- ega ajakirjanduslikust tegevusest, uudsena tehti kõrvalepõige tema teoloogiliste seisukohtade selgitamise juurde. Nüüdsed "Kotzebue-kõnelused" olid temaatiliselt tasakaalustatud ja ilmselt just see soodustas valdkonnaülest mõttevahetust. Lõpudiskussioonis tõdes BBTA akadeemia liige akadeemik Conrad Wiedemann, et neist on saanud institutsioon.

Oluline on, et üritusele on õla alla pannud niivõrd prominentne asutus nagu Berliin-Brandenburgi teaduste akadeemia. Mais esitleti seal teist "Kotzebue-kõneluste" ettekannete põhjal koostatud artiklikogumikku (väljaandjad H. Liivrand ja K. Pappel koostöös Alexander Košeninaga Hannoveri ülikoolist). Nagu esimene, ilmus ka see BBTA soliidses sarjas "Berliner Klassik". Liivranna ja Pappeli artikkel muusikast Kotzebue argipäevas pakub väga mitmekülgset sissevaadet muusika rolli XVIII ja XIX sajandi vahetusel Eesti mõisas ja linnas. Artikkel sisaldab nii autobiograafilisi kui ka kirjanduslikke viiteid kodumuusikale, sh Kotzebue flöödimänguoskusele, infot muusikaõppe üksikasjade kohta. Puudutatakse ka näidendimuusikat tema kirjavahetusest Beethoveniga, kes palus Kotzebuelt ooperilibretot, samas selguvad Kotzebue muusikateatrit puudutavad seisukohad.

Anu Schaper

Konkurss-festival "Võluhääl"

22.–24. novembrini toimus Orissaares III klassikalise häälekooliga noorte lauljate konkurss-festival "Võluhääl". Konkurssi hindas kolmeliikmeline žürii: Elmo Tiisvald, Kai Rüütel, Piia Paemurru.

TULEMUSED

I vanuserühm, 8–10-aastased
I koht **Maarja-Liis Nurja** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK); II koht **Artjom Smirnov** (juh R. Bõkova, Ahtme KK); III koht **Kiiri Katrin Vingisaar** (juh M. Reimand, Viljandi MK). Eripreemiad: **Veronika Jelõkova** (juh M. Kondratjeva, Tallinna Tondiraba HK) – julge ja artistliku esituse eest; **Kaspar Tolli** (juh E. Erm, LS Lõoke) – ilusa ja puhta esituse eest; **Luisa Uustulnd** (juh E. Erm, LS Lõoke) – parima eesti keele kasutuse eest; **Marii Heleen Matesen** (juh K. Kiivet, TMKK) – parima *a cappella* eest; **Meribel Tšetšotka** (juh S. Grauberg, Paide MTM) – suure klassikalise laulu potentsiaali eest.

II vanuserühm, 11–13-aastased
I koht **Silver Piiroja** (juh T. Ella, TMKK); II koht **Aleksander Aruoja** (juh T. Paluoja, Rapla LS); III koht **Oliver Leppik** (juh H. Rand, Kuressaare GHK Inspira). Eripreemiad: **Karl-Vahur Vingisaar** (juh M. Reimand, Viljandi MK) – musikaalse ja positiivse esituse eest; **Emma Sepp** (juh M. Reimand, Viljandi MK) – isikupärase väljendusrikkuse eest; **Anette Ella** (juh T. Paluoja, Rapla LS) – loomuliku esituse eest; **Iris Sepping** (juh A. Kann, Orissaare MK) – väga siira, viimistletud ja loomuliku esituse eest; **Carola Kaaver** (juh A. Kaaver, Pärnu KM) – Schuberti "Hällilaulu" ilusa esituse eest; **Lee Holm** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK) – kandva hääle eest; **Oskar Kiilberg** (juh T. Ella, TMKK) – sisutiheda ja vaheldusrikka esituse eest.

III vanuserühm, 14–16-aastased
I koht **Annabel Soode** (juh M. Listra, Tallinna VHK, H.-L. Võsa MK); II koht **Parvin Tiks** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK); III koht **Sander Pärn** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK). Eripreemiad: **Joanna-Maria Suurmets** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK) – parima rahvalaulu eest; **Anita Lupina** (juh R. Bõkova, Ahtme KK) – Bortnjanski "Arietta" kauni esituse eest.

IV vanuserühm, 17–19-aastased
I koht **Karl-Markus Kaiv** (juh T. Puhvel, T. Tampuu, Tartu Karlova KKK); II koht **Tõnis Sarap** (juh T. Ella, TMKK); III koht **Annaliis Telgmaa** (juh K. Plaas-Kala, TMKK). Eripreemiad: **Anastasia Šepilenko** (juh T. Ella, TMKK) – ilmeka ja mõtestatud esituse eest; **Kert Markus Valdek** (juh T. Paluoja, Rapla LS) – muusikateatri lootuse eest; **Alger Ahuna** (juh T. Puhvel, Tartu Karlova KKK) – väga sümpaatse esinemise eest; **Mari Roos** (juh K. Kiivet, K. Vähi, TMKK) – rahvalaulu esituse eest.

Juhendaja preemia: **Triin Ella** (TMKK); kontsertmeistri preemia: **Kaur Pennert** (TMKK, Paide MTM).

Klaverikonkursside tulemusi

29. novembrist 2. detsembrini toimus VII "Eesti kõla" – TMKK korraldatav konkurss. Konkursil osales 84 õpilast 25 koolist. Konkursi žürii: Eva

Sarmanto-Neuvonen (Soome), Rūdolfs Vanks (Läti), Marko Martin (Eesti).

TULEMUSED

I vanuserühm: I koht **Ingmar Poll** (TMKK, õp K. Ratassepp); II koht **Mayla Vernik** (Rae HK, õp L. Kaidja); III koht **Maia Lii Pruulmann** (Elleri MK, õp A.-M. Palm). Diplom: **Evan Goodman** (Narva MK KO, õp N. Makhrova), **Amanda Kinsigo** (Elleri MK, õp A.-M. Palm), **Maria Beljavskaja** (Pärnu KM, õp J. Potstar). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Ingmar Poll**.

II A vanuserühm: I koht **Emanuel Teppo** (Keila MK, õp E. Teppo); II koht **Kärt Mikalai** (TMKK, õp M. Jürisson), **Sofia Sanderkoff** (TMKK, õp K. Ratassepp); III koht **Grete Allas** (TMKK, õp K. Ratassepp), **Mia Simona Kaivo** (TMKK, õp K. Ratassepp). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Kärt Mikalai**, klassikalise suurvormi parima esituse eest **Mia Simona Kaivo**.

II B vanuserühm: I koht **Anna Lyablina** (Sillamäe MK, õp S. Rosseva); II koht **Eliise Einama** (Lasnamäe MK, õp T. Vurma); III koht **Maria Maškova** (Narva MK, õp T. Gontšarova), **Nelis Vernik** (Rae HK, õp L. Kaidja). Diplom **Lagle Levit** (Orissaare MK, õp K. Levit), **Anna Loginova** (Jõelähtme MKK, õp T. Muddi). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Nelis Vernik**, klassikalise suurvormi parima esituse eest **Eliise Einama**.

III A vanuserühm: I koht **Kristina Polov** (TMKK, õp K. Ratassepp); II koht **Madis Sikk** (TMKK, õp R. Maandi); III koht **Magnus Pikksaar** (Elleri MK, õp I. Joamets). Diplom **Iida Joala** (TMKK, õp E. Seegel), **Jekaterina Martšenko** (Sillamäe MK, õp I. Anikina). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Kristina Polov**, klassikalise suurvormi parima esituse eest **Madis Sikk**.

III B vanuserühm: I koht **Hanna Liis Aunver** (Keila MK, õp E. Teppo); II koht **Kasper Joel Nõgene** (TMKK, õp M. Roovik); III koht **Anett Arvisto** (Keila MK, õp E. Teppo). Diplom **Trevor Tarto** (Saku MK, õp S. Subbe-Tamm). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Kasper Joel Nõgene**, klassikalise suurvormi parima esituse eest **Hanna Liis Aunver**.

IV A vanuserühm: I koht **Hans Matthias Kari** (TMKK, õp K. Ratassepp); II koht **Jana Potštarjova** (TMKK, õp M. Jürisson); III koht **Darja Kisseljova** (Tallinna MK, õp M. Sinkel). Diplom **Mattias Heina** (TMKK, õp K. Sumera). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse ja klassikalise suurvormi parima esituse eest **Hans Matthias Kari**.

IV B vanuserühm: III koht **Nadežda Klimanova** (Narva MK, õp T. Sokolova), **Marija Smirnova** (Narva MK, õp L. Homjakova). Diplom **Ksenia Gretšiškina** (Tallinna MK, õp I. Truškina), **Oleksiy Kostin** (Pärnu MK, õp R. Marksalu). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Triin Mihkelson** (T.-M. Laulu klaveristuudio, õp T.-M. Laul).

V A vanuserühm: I koht **Sofia Khvichia** (TMKK, õp M. Jürisson); II koht **Margot Salumets** (TMKK, õp R. Ruubel); III koht **Theodor Teppo** (TMKK, õp A. Juurikas), **Merit Tomson** (Elleri MK; õp A.-M. Palm). Diplom **Annamaria Kupper** (Elleri MK, õp R. Ernstson), **Karina Agnes Raudkats** (Tabivere HK, õp J. Golub ja R. Ernstson), **Pipi Õun** (TMKK, õp M. Jürisson). Eripreemia eesti helilooja teose ja klassikalise suurvormi parima esituse eest **Sofia Khvichia**.

V B vanuserühm: Diplom **Marianne Liis Oissar** (Abja MK, õp O. Raal), **Marta Pärn** (Tallinna MK, õp M. Sinkel).

VI vanuserühm: I koht **Karl Johan Nutt** (TMKK, õp A. Sarrap ja I. Ilja), **Susanna Liisa Onoper** (TMKK, õp I. Floss); III koht **Madis Aasalo** (Otsa MK, õp R. Taal). Eripreemia eesti helilooja teose parima esituse eest **Susanna Liisa Onoper**, klassikalise suurvormi parima esituse eest **Karl Johan Nutt**.

■

7.–8. detsembril toimus Tartu I muusikakoolis XXI **Ago Russaku nimeline noorte pianistide konkurss**. Žürii: Dainius Kepezinskas, Eeva Sarmanto-Neuvonen, Ilze Treija.

TULEMUSED

III klass: I koht **Jaan Kullerkupp** (Tartu I MK, õp E. Tamra); II koht **Gustav Karl Metspalu** (Tartu I MK, õp S. Preiman); III koht **Taavi Suurtee** (Elva MK, õp M. Juht), **Karima Petrovski** (Tartu I MK, õp M. Ruusmaa). Diplom: **Martin Mõznikov** (Elleri MK, õp K. Leivategija), **Armin Ruul** (Elleri MK, õp A. Hinn), **Amanda Kinsigo** (Elleri MK, õp A.-M. Palm).

IV klass: I koht **Markus Kadaste** (Vara PK, õp M. Kasemaa, P. Taniloo); II **Kalju Yuan Pechter** (Ülenurme MK, õp K. Tavita), **Marek Blinnikov** (Jõgeva MK, õp J. Golub, K. Leivategija); III koht **Jakob Veske** (Tartu I MK, õp E. Tamra), **Oleg Korobov** (Tartu II MK, õp J. Michaelis), **Kätlin Goos** (Ülenurme MK, õp M. Juht). Diplom: **Joosep Sootla** (Tartu I MK, õp E. Tamra), **Teele Siim** (Tartu I MK, õp J. Golub), **Ellen Haljasmets** (Elva MK, õp M. Valjala).

V klass: II koht **Kadriann Vengerfeldt** (Tartu I MK, õp T. Noor), **Mattias Oll** (Ülenurme MK, õp K. Tavita); III koht **Erika Kuznetsova** (Tartu I MK, õp J. Golub).

VI klass: I koht **Lilian Hindrikson** (Põlva MK, õp R. Urb, K. Leivategija); II koht **Liisa Maria Artma** (Tartu I MK, õp T. Noor). Diplom: **Katrin Saks** (Tartu I MK, õp M. Ruusmaa).

VII klass: I koht **Karina Agnes Raudkats** (Tabivere HK, õp J. Golub, R. Ernstson); II koht **Kerttu-Riin Petrov**, (Elleri MK, õp K. Leivategija); III koht **Laura Karolina Gradickaite** (Tartu II MK, õp A. Selliov).

Mees- ja noormeestekooride võistulaulmine

Eesti Meestelaulu selts korraldas 24. novembril Tallinna ülikooli aulas üle-eestilise mees- ja noormeestekooride konkursi, millega tähistati ühtlasi maestro Gustav Ernesaksa 110. sünniaastapäeva, EMS-i 30. ja Eesti vabariigi 100. aastapäeva. Osales 17 koori, kes esitasid 10–15-minutise kava. Kohustusliku lauluna tuli A-kategoorias ette kanda Riho Esko Maimetsa "Mu arm" ja B-kategoorias Alo Ritsingu "Mis oli see". Võistulaulmist hindas rahvusvaheline žürii koosseisus: Inessa Bodyako (Valgevene), Heli Jürgenson, Ingrid Kõrvits, Riho Esko Maimets ja Raul Talmar.

TULEMUSED

Meeskooride A-kategooria: I koht **TAM**, dirigendid Kuno Kerge ja Made Ritsing. II koht **TTÜ AM**, dirigendid Peeter Perens ja Siim Selis. III koht **ETA meeskoor**, dirigendid Andrus Siimon ja Igor Nikoforov.

Meeskooride B-kategooria: I koht **meeskoor Sakala**, dirigendid Kadi Ritsing ja Liisi Toomsalu. II koht **Haaslava meeskoor**, dirigent Kalev Lindal. III koht **Eesti metsatöötajate meeskoor Forestalia**, dirigent Alo Ritsing; **Akadeemiline meeste lauluselts**, dirigent Laine Randjärv

Meeskooride C-kategooria: II koht **Tallinna MS Türnpu meeskoor**, dirigent Ene Kangron. II koht **Pärnu M. Lüdigi nimeline meeskoor**, dirigent Evelin Mei. III koht **EMS Tartu meeskoor**, dirigent Made Ritsing.

Noormeestekooride B-kategooria: II koht **Saue noorte meeste koor**, dirigent Elviira Alamaa.

Eripreemiad: Parim kohustusliku laulu esitus – TAM Ergutuspreemia – **Elva meeskoor**. Parim dirigent – **Kadi Ritsing**.

LISZTOMANIA VOL 1. Hando Nahkur.

HN Productions

Noore andeka pianistina Ameerikasse õppima suundunud Hando Nahkur on suure lombi taga teinud väljapaistvat karjääri. Tal on viis teaduskraadi neljast USA ülikoolist, tema juhendajateks on olnud Boris Berman, Gabriel Chodos, Tamás Ungár ja Joaquín Achúcarro. Praegu on ta doktoriõppes Põhja-Texase ülikoolis Pamela Mia Pauli juhendamisel. Esinemised nimekatel muusikafestivalidel, kontserdid maailma mainekamates saalides, tunnustatud arranžeerijatöö ja salvestused.

Eestis me teda väga tihti ei näe ja pean tunnistama, et mina oma viimast kuulamiskogemust ei mäletagi. Hoides käes Nahkuri uut sooloplaati, meenus tema legendaarne käteulatus ja muljetavaldav tehnika. Seega tundus otsus salvestada Liszti loomingut igati ootuspärane. Olin häälestunud suurejoonelise virtuoossuse esitlemisele, seda enam raputas kuulates saabuv elamus. Juba plaadi avalugu, Liszti transkriptsioon Schuberti traagilisest laulust "Erlkönig" üllatas – enamik pianiste valib selle tormilise loo tempo sellise, et finišisse jõutakse Nahkurist mitu minutit kiiremini. Tempovalikust lähtuvalt kuulsin haruldaselt selget faktuuri, üllatuslikku laulvust ja tavalisest märksa nüanssiderikkamat esitust. See lugu mõjub sageli lärmakana, aga mitte seekord. Kogumiku teostevalikul ei paista esmapilgul mingit selget loogikat, transkriptsioonile järgnes kurblik "La lugubre gondola" nr 1, sellele omakorda ballaad nr 2 ja "Après une lecture du Dante", aga kuulates kogu plaati (järjest, sest miskipärast polnud võimalik katkestada) tekkis siiski mingi dramaturgiline selgustunne, mis viis ärevusest ja süngusest läbi religioossuse ning filosoofiliste mõtiskluste vaimse kirgastumise ja õnnetundeni.

Suurima elamuse pakkus "Bénédiction de Dieu dans la solitude" tsüklist "Poeetilised ja religioossed harmooniad". Teose taevalikud kõlad peegeldavad teadlikkust inimese üksindusest ja jumaliku armastuse vabastavast mõjust. Nahkuri eriline anne näib olevat mängida faktuur selgeks – tundus, nagu esitaks erinevaid liine mitu inimest. Salvestuse puhul pean erakordseks, et kõik pausid, lühemad ja pikemad, olid sisukat, kuulatavat vaikust täis. Sama kiitust keerulise faktuuri mõistetavaks mängimisel väärivad ka "Tuisk" (üks kõige nõudlikumaid osi "Transtsendentsetest etüüdidest") ja taevasse tõstev "Auf dem Wasser zu singen", mille õhulibe kõla jätab meeltesse tohutu helguse.

Hoolimata teoste ülimast nõudlikkusest ei mõju plaat virtuoossusega uhkeldamisena. Tehniline meisterlikkus ja sisukus on suurepärases tasakaalus. Kuna album on niivõrd vaimustav, on natuke kahju, et plaadiümbris on äärmiselt minimalistlik ega paku mingit infot pianisti, teoste ning valikuprintsiipide kohta. CD pealkiri annab siiski mõista, et salvestusele võib oodata lisa.

Elina Seegel
muusikaajakirjanik

HANDS AROUND THE MOON. Ewert And the Two Dragons.

Sony Music

Kvarteti Ewert And the Two Dragons neljanda albumi buklet on varustatud ansambliliikmete apoloogiliste saatesõnadega, kus kõik neli muusikut räägivad vahepealsest "muusikalisest kriisist, muusikutee madalpunktist" (bassist Ivo Etti), "taasleitud armastusest muusika kirjutamise ja lugude rääkimise vastu" (laulja Ewert Sundja), "bändi küpseks kasvamisest pärast mõneti keerulist üleminekuaega" (trummar Kristjan Kallas) ja sellest, et tegemist on "justkui uue bändiga" (kitarrist Erki Pärnoja). Väga võimsale ja Eesti muusika kontekstis selget uudsuselevust tekitanud albumile "Good Man Down" (2011) järgnes 2015. aastal ilmunud "Circles" ja küllap on need nimetatud "madalpunktid" ja "keeruline üleminekuaeg" seotud selle, vähem vaimustunud vastukaja pälvinud plaadiga ning selle eel ja järel käinud loomeprotsessiga.

"Hands Around the Moon" sisaldab hästi produtseeritud, kirjutatud ja esitatud popmuusikat. Ewerti stiili on nimetatud *indie*-popiks, kuid suurt osa plaadi lugudest võib nimetada ka üsna keskteel kulgevaks raadiopopiks. Lood on meloodilised ja keerlevad popmuusika igaveste teemade ja kujundite ümber. Olgu näiteks refrääniread kahest kõrge hitipotentsiaaliga loost: "I believe in love/If you say it's true/I believe in you" (avalaul "I Believe in You"). Või: "Shine a little love/la la love/let it go, let it snow/lay it on me/.../let it show/all I know/I want to be free" ("Little Love"). Samas, kui muusikud räägivad läbitunnetatud loomeprotsessist ja uuest, vabastavast hingamisest, pole põhjust neid mitte uskuda. Lood on vägagi kuulatavad ning valmis ja väärt taas Ewerti ja draakonid rahvusvahelistele lavadele-tuuridele paiskama. Midagi otseselt väga originaalset plaadilt ei kuule, kuid Sundja hääl ja Pärnoja kitarrikõlade rikkus eristab ansamblit endiselt teistest ja on see miski, mis võimaldab bändi ka juhukuulamisel ära tunda. Plaadi "Good Man Down", eriti selle nimiloo ja teise hiti "In the End There's Only Love" tohutust menust on möödunud seitse aastat ning selle ajaga on muutunud nii kuulajad kui ka Ewert And the Two Dragonsi muusikud ja muusika. "Hands Around the Moon" on nende muutuste peegeldus.

Joosep Sang

MAAGILINE JÄRV. Anu Taul.

Anu Taul

Anu Tauli autoriplaat valutab südant. Kohe õige mitme loo jagu. Tauli ikka-jälle rahvamuusikuks lahterdav kuulaja avastab lauljatari ootamatult popmuusika võtmes. Kõlapildilt naturaalne, siin-seal kandlenegi ning sisult rõhutatult hinge- või loodusmõtestatud, võib "Maagilise järve" ometi pigem paigutada varbaidpidi popi virvetesse. Muusik ise on samuti rõhutanud, et tema näol pole tegemist pärimuse tõlgendajaga, vaid pigem on tema tööpõlluks autorilaul. Anu Tauli ilmeksimatult äratuntav tämber rõhutab teravaid sõnumeid, teemadeks argielus lahustunud ja tormav-tormlev inimene, oma laste pärast muretsev ema, kelle pisarad on mürgised, ja tuumalõhkepeadel tantsiv inimkond. Tekst on tähtis, kohati ka sedavõrd, et meloodia peab ennast jooksutama sõna järgi. Asju öeldakse otse, vahel ehk liigagi. Maailma valukohtade kõrval on "Maagilise järve" teiseks teemagrupiks igatsuslaulud, olgu lahutajateks siis vahemaad või siseilmad. Pianist

Lauri Lüdimoisiga kahasse produtseeritud albumil teevad teiste seas kaasa Taavet Niller kontrabassil, Tõnis Kirsipuu löökriistadel ja trummidel ning Ann-Maria Piho kaheteistkeelsel kandlel. Pole sugugi vähetähtis mainida ka Rainer Koiki, kelle salvestus ning järeltöötlus lisavad albumile oma "koigiliku" kõla. Kui välja tuua albumi märgilisemaid momente, ei saa üle ega ümber vahedast ja karakteersest ühiskonnakriitikast loos "Tants tuumalõhkepeadel", mis ei ole kindlasti igaühe "tassike teed". Täieliku kontrastina mõjub "Kevad põhjalas", kus luuakse h e t k e, mil tumeduse põhjast hakkab tuulekellade saatel idanema uus valguse alge. Kõige terviklikuma tunde pakub "Kütt", täidlane, elust pakatav lugu jahimehest, kelle kaudu elustub kuulajale mets. Vahetuimaks kõrvapalaks saab aga plaadi viimane, nimilugu – pingutamata jutustus, lihtsalt kitarri saatel. Midagi paekivist ja männist on Tauli kauamängival. Klantsiks lihvimata, kindla sihiga tehtud.

Maian Kärmas
Raadio Tallinna toimetaja

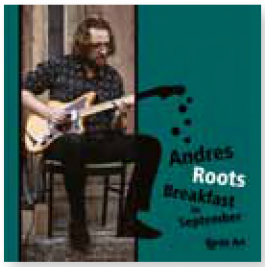

BREAKFAST IN SEPTEMBER. Andres Roots.
Roots Art Records

Sõnadega *blues* ja *roots* meenub, kuidas nõukaaja lõpus paisati Eesti peamise plaadipoe (Raekoja plats 16) müügilettidele ei mäletagi enam millises Ida-Euroopa riigis välja antud kümne vinüüliga kogumik "Blues Roots". Elades toona ühiselamus, panin tähele, kuidas kitarrivõidlaste ühikatubadest hakkas lisaks malevalauludele kostma ka lihtsamat sorti bluusitinistamist. Tolleaegsed vene kitarrid olid ju selleks nagu loodud – ei püsinud nad hääles, kõlasid kah nagu kõlasid, aga vähegi oskajama mängija käes andsid ju deltabluusi *sound*'i välja küll. Nagu nonde plaatide päälgi, kus lisaks eelmise sajandi alguse kitarrikõlale olid mängus ka pesulauad ja muud käepärased kilinad-kolinad...

Too aeg on juba kauge minevik, praegu on aasta 2019 ning mullu jaanuaris Briti raadio Severn FM poolt "aasta bluusimeheks" valitud väga lugupeet Andres Roots on üllitanud sel aastal juba teise albumi. Kevadel nägi ilmavalgust Sawmill Roots Orchestra teos, käesolev on sooloplaat. Kokku leiab siit kaksteist pala, muheda huumoriga vürtsitet alguse ja lõpulugude ("The Sheik of Hawaii, Pt 1" ja "Pt 2") vahel saab kuulata Rootsi omaloomingut. Või oleks seda õigem nimetada pärimuslikuks omaloominguks, võta sa nüüd kinni... Juurtebluusi sekka kõlab ka tango. See on plaadi ainuke duett, kus kaaslaseks peategelase omaaegne kitarriõpetaja Halvo Liivamägi, kelle tehtud maailmaklassist kitarrihelipäid Roots kasutab. Mujal kuuldub nukrat valssi ning mahedamat ja ka kibedamat *slide*-kitarri. Ainsaks töötluspalaks on "When the Saints Go Marching In". Kokkuvõttes kõlab Emajõe kallaste bluus, mille juured on kõvasti kinni sääl, kust kõik algas...

Meelis Hainsoo
muusik

NII KOLE MEES. Kaisa Ling Thing.
Teet ja pojad

Kas eesti keeles on võimalik bluusi laulda? Miks mitte, kui tekstid on kirjutanud Aapo Ilves. Antud plaadil on küll tegemist XX sajandi alguses Ameerika Ühendriikides levinud vodevillibluusi ehk klassikalise naisbluusi tekstide tõlgendustega. Siin esitletud palu on omal ajal tuntuks laulnud näiteks Bessie Smith ja Ruth Henderson. Ära on toodud ka originaaltekstid, millest tõlkija pole jäigalt kinni hoidnud, vaid püüdnud maakeeli edasi anda nende sajanditaguste naerulsui lauldud võõramaa nutulaulude loomust. Inimsoo häda ja viletsus kestab aga üle aegade ja nagu laulude esitaja Kaisa Maria Ling plaadi põhjalikus saatesõnas tõdeb, sobivad need tekstid ka tänasesse Eestisse justkui valatult. Mõne loo puhul on valitud esitamiseks siiski ingliskeelne originaal, ent plaadivihikusse on lisatud ka Ilvese tõlge. Plaati läbivast bravuurikast joonest eristub meeleolult lüürilisem "Nukker bluus", mille laulupartiid toetavad Rene Paul klaveril ning Erki-Andres Nuut elektriorelil. Tartu bluusiklubi kasvandikku Kaisa Lingi saadavadki sel albumil põhiliselt noorema põlve muusikud, kuid lisaks enamiku kontrabassipartiisid sisse mänginud Argo Toomelile teeb lühikese väärika etteaste ansamblist In Spe ja Vanemuise sümfooniaorkestrist tuntud Vello Annuk. Lood on üles võetud stuudiokontserdina, toetudes oskuslikele pillimeestele, mitte tehnilistele trikkidele. Digitaalajastu võimaluste üleküllasuse taustal mõjub selline askeetlik lähenemine värskendavalt. Tõsi, paaris palas teeb külalisena kaasa Bostonist pärit trompetist Jason Hunter, kelle partiid on üles võetud suure lombi taga ja läbi õhu Tartusse saadetud. Kokkuvõttes on album hariv ja kosutav kuulamine. Lisaks muule olulisele tuletab Kaisa Ling Thing oma plaadiga meile meelde, et bluusi ajalugu ei koosne vaid pikast reast ükstei-sega võistlevaist elektrikitarridega meestest, nagu kergesti kujutlema kipume. Sama palju kuulub bluus neile tublidele naistele, kes oma pürgimustes olid enese teadmata oma ajast ja selle tavadest kaugel ees.

Lauri Leis
muusik

KUULA KA NEID:

KREMLI ÖÖBIKUD. Lexsoul Dance Machine.
Ehtertainment

Läinud suvel Narvas etendunud, Jaak Joala elust rääkinud etenduse muusika on nüüd saadaval heliplaadil. Ansambli Lexsoul Dance Machine saatel esitavad eesti- ja venekeelseid laule näitlejad Märt Avandi, Saara Kadak, Priit Strandberg ja Robert Linna.

TAGASIRÄNDUR. Rannap/Lepland.
Full House Agency

Viiekümnendat muusika-aastat tähistav Rein Rannap on kutsunud oma laule esitama Ott Leplandi, kellega helilooja on varemgi koostööd teinud. Laulude valikus on nii Rannapi uuemat kui ka vanemat loomingut, mis on sellel plaadil saanud uue töötluse. M

gambakonsort väikerinG

Villu Vihermäe Peeter Klaas

Tõnu Jõesaar Arvo Haasma

kontratenor **Martin Karu**

Jaak Johanson

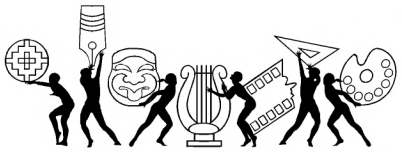

Krista **Citra** Joonas

29. jaanuaril kell 18.00 **Ait**

piletid 14 & 10 **theatrum.ee**